

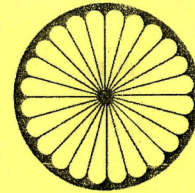
ရန်ကင်းတိုင်း
ခုံဆိပ်ကမ်းမြို့နယ်
အပျိုတော်ဖြည့် ဓမ္မာစရိယ တက္ကသိုလ်

(နာယကချုပ် ဆရာတော်)

ဘဒ္ဒန္တသုမိတ္တာဘိဝံသ

၏

သီလက္ခန် ဝစနာဒိဆက္ကဉယျာဉ်

နမောတဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ

ဝါကျဥယျာဉ် (၁)

ကတ္တဗ္ဗန္တိကရဏိယံ။ (အထက်မက်သုံးခုအလိုငှာ ပြုတွယ်ကိစ္စရ၏)
 သဟ ကရဏိယေန (ယော ဝတ္တတိ) တိ သကရဏိယော။
 သကရဏိယော ဟူသောပုဒ်ပြီး နိပ္ပန္နသည် ဝစနမည်၏။
 သဟ ကရဏိယေနယော ဟူသော ဝိဂြိုဟ်ဝါကျသည် ဝစနတ္ထမည်၏။
 အထက်မက်သုံးခု အလိုငှာ ပြုတွယ်ကိစ္စနှင့်တကွ ဖြစ်ခြင်း သဟဝတ္တန
 တောဂုဏ်၏ + အရှင်အာနန္ဒာဒြစ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ဗန်
 သည် ဝစနဟေတုမည်၏။
 ဣတိ သဒ္ဒါသည် ဝစနဟေတုဇောတကမည်၏။
 အရှင်အာနန္ဒာဒြစ်သည် ဝစနိယမည်၏။
 သေက္ခော , သောတာပန္နော , အာနန္ဒော စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည်
 ဝစနိယတ္ထမည်၏။

“ဋီကာလာင်ဂ္ဂဟများ”

သိက္ခတိတိ ယေဒက္ခော။ (သိက္ခ + က)
 ကျင့်ခြင်းကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု။
 ရှင်အာနန္ဒာဒြစ်သည် ဝစနိယ။
 သောတာပန္နော သကရဏိယော စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။
 သိက္ခနံ ဝါ သိက္ခာ၊ သာ ယေဝ တဿ သီလန္တိ သေက္ခော။
 သိက္ခာသု ဇာတော တတ္ထ ဝါ ဘဂေါဟိ သေက္ခော။
 အဓိသီလ အဓိစိတ္တ အဓိပညာဟုဆိုအပ်သော သိက္ခာသုံးပါး၏ + အရှင်
 အာနန္ဒာ ဒြစ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏး။ အာရုံ + အာရမ္မဏိကအဖြင့်ဖြင့်စပ်ခြင်း
 သမ္ဗန်သည် ဝစနဟေတုမည်၏။
 ဣက္ခတိ တောယာတိ ဣက္ခာ။ (မဂ္ဂဖလသမ္မာဒိဋ္ဌိရ၏။)

၂

သဟ ဣက္ခယ ယော ဝတ္တတိတိ သေက္ခော။ (သဟပုဗ္ဗပဒဗဟုဗ္ဗိဟိ)
မဂ္ဂဗလသမ္မာဒိဋ္ဌိနှင့်တက္ကဖြစ်ခြင်း၊ သဟဝတ္တနဘောဂုဏ်၏+အရှင်အာနန္ဒာဖြစ်
နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့်စပ်ခြင်း သမ္ပန်သည် ဝစနဟေတုမည်၏။
ဒသ ဗလာနိ အဿ ဘဂဝတောတိ ဒသဗလော။ ဒေသိယိတ္တာတိ ဒေသိတံ၊
ဒသဗလေန ဒေသိတံ ဒသဗလဒေသိတံ။ (သုတ္တဂေယျစသည်ရ၏။)

ဝါကျဥပမာ (၂)

ကုမာရတိ ကိဠတိတိ ကုမာရော (ကုမာရ + အ)
ကစားမြူးတူးခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု၊
သူငယ်ဖြစ်သည် ဝစနိယ၊
ဗလ ပေါတက စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ၊

ဝိဂ္ဂဟ မှတ်တွယ်

ထိရတိ သိလက္ခန္ဓာဒိဂုဏေဟိတိ ထေရော၊ (ထိရ + က)
ဌာတိ ပဝတ္တတိတိ ထေရော၊ (ဌာ + ဣရ)
ထိရေဟိ ဂုဏေဟိ သမန္နာဂတောတိ ထေရော၊
ထိရာ သိလက္ခန္ဓာဒိဂုဏ အဿ အတ္ထိတိ ထေရော၊
ကုသုမာဒိဟိ သေဝိယတိတိ သိရော၊ (သိ + ရ)

ဝါကျဥပမာ (၃)

ဝိဝိဓာ နယာ ဧတ္တာတိ ဝိနယော၊
ဝိသေသာ နယာ ဧတ္တာတိ ဝိနယော၊
ကာယံ ဝါစဉ္စ ဝိနေတိတိ ဝိနယော၊
ပိဋိယတိ သဒ္ဒိယတိ ပရိယာပုဏိယတိတိ ပိဋကံ၊
ပိဋိယတိဝါ သင်္ခါဋိယတိ တံ တဒတ္ထော ဧတ္တာတိ ပိဋကံ။ (သိဋိသစ်။ ၉၆)

ဝိနယောစ သော ပိဋကဉ္စာတိ ဝိနယပိဋကံ၊

ဝိနယဟူသော ဝိသေသနပုဒ်၏ အရကား အထူးထူးအပြားပြားများစွာ
သောနည်း ထူးသောနည်းရှိသည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော ဂုဏ်(ဝါ) ကိုယ်နှုတ် တို့ကို
ဆုံးမတတ်သည်၏ အဖြစ် တည်းဟူသော ဂုဏ်သည် မုချအားဖြင့်ရ၏။

ထို၏ + ဝိနည်း ပိဋကတ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့်စပ်ခြင်း သမ္ပန်သည်
ဌာနပုစ အားဖြင့်ရ၏။

ပုဒ်လုံး၏အရကား -- ဝိနည်းပိဋကတ်ရ၏။

အမှာ ။ ။ ဆက္ကထုတ်ရာ၌ ဝိနယပရိယတ္တိ သဒ္ဒါသည် ဝစနိယတ္ထမည်၏ ။
ယထာနုသိဋ္ဌံ ပဋိပဇ္ဇမာနေ . အပါယပတနာဒိတော ဓာရေတိတိ ဓမ္မော။

ဝါကျဥယျာဉ် (၄)

ဝိသေသာ နယာ ဧတ္ထာတိ ဝိနယော၊

ထူးကုန်သောအနုပညတ်နည်းတို့၏+ ဝိနည်းပိဋကတ်ခြစ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်
ဝစနဟေတု၊

ဝိနည်း ပိဋကတ်ခြစ်သည် ဝစနိယ။

ဝိသေသနယော ဝိသိဋ္ဌနယော စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

သညမဝေလံအဘိဘဝိတွာ ပဝတ္ထော အာစာရော အဇ္ဈာစာရော၊(သိဋ္ဌိသစ်၊၉၀။)

သိက္ခာပုဒ်တည်းဟူသော ကမ်းအပိုင်းအခြားကို လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်ခြင်း
အဘိဘဝနဘော ဂုဏ်၏+ဖြစ်သော အကျင့်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး စပ်ခြင်းသမ္ပန်
သည် ဝစနဟေတု၊

လွန်ကျူးခြင်း ကာယပယောဂ ဝစိပယောဂခြစ်သည် ဝစနိယ။

ဝိတိက္ကမော စသော ပရိယာယ် သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

နိဒါန

နိဒဒါတိ ဒေသနံ ဒေသကာလာဒိဝသေန အဝိဒိတံ ဝိဒိတံ ကတ္တာ

နိဒဿေတီတိ နိဒါနံ။ (သိဋ္ဌိသစ်၊၃၆။)

နိဒါနေ ကောသလ္လံ နိဒါနကောသလ္လံ၊

ဒေသနာကို ဒေသကာလစသည်၏အစွမ်းဖြင့် မသိအပ်သည်ကို သိအောင်ပြု၍
ပြုခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု၊

ဝေံ မေ သုတံစသော နိဒါန်းခြစ်သည် ဝစနိယ၊

ကာရကံ ဟေတု စသော ပရိယာယ် သဒ္ဓါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ပဌမ မဟာသင်္ဂီတီ

သဂါဟေတွာ ဂါယနံ ကထနံ သင်္ဂီတံ၊ မဟာတံ+သင်္ဂီတံ မဟာသင်္ဂီတံ၊

ပဌမာ + မဟာသင်္ဂီတံ ပဌမမဟာသင်္ဂီတံ၊

ဝါကျဥယျာဉ် (၅)

ပိဋိယတိ သဒ္ဓိယတိ ပရိယာပုဏိယတိတံ ပိဋကံ။

သင်ယူခြင်းကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု၊

သင်ယူအပ်သော ပိဋကတ်ခြစ်သည် ဝစနိယ၊

ပရိယတ္တိံ ပရိယာပုဏိတဗ္ဗံ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ဘာနေတ္ထဟောနိကံ

ပိဋိယတိ ဝါ သင်္ခာဋိယတိ တံ တဒတ္ထော ဧတ္ထာတိ ပိဋကံ ဟုပြု။

ဝါကျဥယျာဉ် (၆)

ပိဋက ပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ ဆက္ကကို ဝါကျဥယျာဉ် (၅) ၌ ဖြေပြီးဖြစ်သည်။

- * ကုံ ပထဝီ ဒါလယတိ ပဒါလေတိ ဘိန္နုတိ ဇေတေနာတိ ကုဒါလော။ (နိတိ။ ပဒ။ ၃၁၇)

ဝါကျဥယျာဉ် (၇)

ပကာရေန ဉာပိယတိ အတ္ထော ဧတေယာတိ ပညတ္တိ။

ပကာရတော ဝါ ဉာပေတိတိ ပညတ္တိ။ (သိဋိသစ်)

အပြားအားဖြင့် အနက်ကိုသိခြင်းကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတုမည်၏။
သဒ္ဓါဝါဒီအလိုတလုံးတလုံးသော အက္ခရာဟူသော ဝစီဘောဒပရမတ္ထသဒ္ဓါသည်
ပညတ္တိဝါဒီ အလို အက္ခရာဝဋ်ဖြစ်သော နာမပညတ်သည်-ဝစနိယမည်၏။
ဒေသနာ-စသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည်-ဝစနိယတ္ထမည်၏။

ဋီကာသစ်ဝစနတ္ထမှတ်ဘွယ်

ဓမ္မော ။ ။ အတ္တနော ဖလံ ဒဟတိ ဝိဒဟတိတိ ဓမ္မော။ ဒကာရသ
ဧကာရံ ကတ္တာ။

အတ္ထော ။ ။ ဟေတုအနုသာရေန အရိယတိ အဓိဓိယတိတိ အတ္ထော။
ဟေတာနုရူပံ အသတိ ဘဝတိတိ ဝါ အတ္ထော။

ဟေတုဖလ ။ ။ ဟေတုနော+ဖလံ ဟေတုဖလံ။

ဒေသနာ ။ ။ ဒေသိယတိ အတ္ထော ဧတာယာတိ ဒေသနာ။

ဓမ္မာဘိလာပေါ ။ ။ အဘိလပ္ပတိ ဥစ္စာရိယတိတိ အဘိလာပေါ။
ဓမ္မောအဝိပရိတော+အဘိလာပေါ ဓမ္မာဘိလာပေါ။

ဗုဒ္ဓိဓပဓော ။ ။ သယမေဝ ပဋိဝိဇ္ဇတိ၊ ဧတေန ဝါ ပဋိဝိဇ္ဇန္တိ
ပဋိပေဓော။ ဉာဏံ။

အဘိသမယော ။ ။ အဘိသမေတိ၊ ဧတေန ဝါ အဘိသမေန္တိ အဘိသမယော။

ဓါကျဥယျာဉ် (၈)

နိဿရိယတေ နိဿရဏံ ကာရဏေန အရိယတိ ပဝတ္တိယာဏံ အတ္ထော
(ပယောဇနံ)

ဝဇ္ဇဒုက္ခတော နိဿရဏံ အတ္ထော ပယောဇနံ ဧတိဿာတိ နိဿရဏတ္တာ
(ပဋိသစ်၁၁၀)

ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ခြင်းဟူသောအကျိုး၏ + သင်ယူအပ်သော
ဝါဋ်နှင့် အကျိုး+အကြောင်း စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဝစနဟေတု၊

သင်ယူအပ်သောပရိယာဏံသည် ဝစနိယ။

နိဂ္ဂမနတ္တာ နိဂ္ဂမနတ္တာ စသောပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

သီဒီသစ် ဗိဂ္ဂဟများ

ပရိယာပုဏနံ ပရိယတ္တိံ၊ (သင်ယူခြင်းရ၏)
 ပရိယာပုဏိတဗ္ဗာတိ ပရိယတ္တိံ၊ (သင်ယူအပ်သောပါဠိရ၏)
 အလံ ပရိယတ္ထော ပရိပုဏ္ဏော + ဂဒေါ အဿာတိ အလဂဒ္ဒေါ။
 ပြည့်သောအဆိပ်၏ + မြွေနှင့် ဂုဏ် + ဂုဏေးအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း
 သမ္ပန်သည် ဝစနဟေတု၊
 အလံ ဇိဝိတဟရဏေ + သမတ္ထော + ဂဒေါ + အဿာတိ အလဂဒ္ဒေါ၊
 အသက်ကိုဆောင်ခြင်း၌ စွမ်းနိုင်သောအဆိပ်၏+မြွေနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးအဖြစ်
 ဖြင့်စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဝစနဟေတု၊
 အလဂဒ္ဒေါ အလဂဒ္ဒဂ္ဂဟဏံ ဥပမာ ဧတိဿာတိ အလဂဒ္ဒူပမာ၊
 မြွေဖမ်းခြင်းဟူသောဥပမာ၏+သင်ယူခြင်းနှင့် (ဝါ) သင်ယူအပ်သောပါဠိနှင့်
 ဂုဏ်+ဂုဏေး ဥပမာန+ ဥပမေယျ အဖြစ်ဖြင့်စပ်ခြင်း သမ္ပန်သည် ဝစနဟေတု၊
 ဘဏ္ဍာဂါရေ နိယုတ္ထော ဘဏ္ဍာဂါရိကော၊ (ရာဇရတနာနုပါလကော)
 ဘဏ္ဍာဂါရိကော ဝိယာတိ ဘဏ္ဍာဂါရိကော၊ (တရားဘဏ္ဍာစိုးဖြစ်သော
 ရဟန္တာရဟန်းရ၏)
 ဘဏ္ဍာဂါရိကဿ ပရိယတ္တိံ ဘဏ္ဍာဂါရိကပရိယတ္တိံ ဟုပြု၊

ဝါကျဥယျာဉ် (၉)

ပါဏန္တိ ဇီဝန္တိ သတ္တာ ဧတေနာတိ ပါဏော၊ (ပ+အက+အ) ဇီဝိတိန္ဒြေရ၏။
 ပါဏော ဧတေသံ အတ္တိတိ ပါဏာ၊
 ဇီဝိတိန္ဒြေ၏+သတ္တဝါတို့နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး ဌာနီ+ဌာနစပ်ခြင်း သမ္ပန်သည်-
 ဝစနဟေတု။
 သတ္တဝါများဖြစ်သည် ဝစနိယ။
 ဘူတာ ,သတ္တာ စသည်သည် ဝစနိယတ္ထမည်၏ ။
 ဒီဃံ ပမာဏံ ဧတေသံ သုတ္တာနန္တိ ဒီဃပုမာဏာနိ။ (မအူသျှ၊ ၁။၂၀၅။)

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၀)

ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗန္ဓိ ဘောဇနေယျံ၊

သုံးဆောင်ခြင်းကြိယာသကတ်သည် ဝစနဂေတု၊

သုံးဆောင်အပ်သော ဘောဇဉ်သည် ဝစနိယ၊

ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗ ဘောဇနံ ဘတ္တံ စသောပရိယာယ် သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

❖ အဘောဇနေယျန္တိ အဘုဉ္ဇိတဗ္ဗံ၊ (သံ၊ဌ၊၁၊၂၁၂၊)

တနည်း။ ။ ဘောဇနံ အရဟတီတိ ဘောဇနေယျံ၊ (ဘောဇနပုဒ်+ဧယျပစ္စည်း) န+ဘောဇနေယျံ အဘောဇနေယျံ၊

❖ အာဘောဇနေယျန္တိ ဘောဇနံ ကာတုမနရဟရူပံ၊ (သီဇီသစ်၊ ၁၄၉)

ကမ္မဝါစက၊သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ၊ ကိတ်ပဒကို၊ ယုတ္တသက္ကာ၊ အရဟတသက္ကာဧယျ၊ အနုစ္စဝိက စသည်တို့နှင့်ဖွင့်၍ပြု၊ ကမ္မသာဓနကြံစရာ။ (သံဝဏ္ဏနာနိယံ) ဂါထာဘိဂီတံ ။ ။ဂါယတီတိ ဂါထာ၊ (ဂါ+ထ) ဂါယိတန္တိ ဂီတံ၊ (ဂေ+တ) အဘိမုခံ+ဂီတံ အဘိဂီတံ။ ဂါထာယ+အဘိဂီတံ ဂါထာဘိဂီတံ။

ဂါထာဖြင့် ရှေ့ရှု သိဆိုအပ်သောဆွမ်း (ဝါ) သိဆို၍ရသော ဆွမ်းရ၏။

❖ ဂါထာဘိဂီတန္တိ ဂါထာယ အဘိဂီတံ အဘိမုခံ ဂါယိတံ၊ (သီဇီသစ်၊ ၄၉)

ဓမ္မဒါယာဒ ။ ။ ဒါတဗ္ဗန္တိ ဒါယံ၊ (သီဇီသစ်၊၂၊၂၁၃) ဓမ္မသင်္ခါတံ + ဒါယံ ဓမ္မဒါယံ၊ ဓမ္မဒါယံ+အာဒဒန္တိတိ ဓမ္မဒါယာဒါ။ တရားအမွေခံပုဂ္ဂိုလ်တို့ရ၏။

အမှာ။ ။ဒါယော ဒါနေ ဝိဘတ္တဗ္ဗ - ဝနေစ ပိတုနံ ဝနေ။ (ဓာနံ၊ ၈၉၈) ကို ထောက်၍ “ဒါတဗ္ဗေတိ ဒါယော။ ဓမ္မသင်္ခါတော + ဒါယော ဓမ္မဒါယော” ဟု ပုလ္လိင်ဖြင့် ထားမှ ကောင်းသည်။ သီဇီသစ်၊ ဝိဂ္ဂဟကား ဝါကျာဝဓိကန္တ ဖြစ်ဟန်ထင်၏။

သံခိဇ္ဇ။ ။ သံခိပိယတေ ဧကဒေသတော ကထိယတေတိ သံခိတ္ထံ။

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၁)

ဥပဓာရိတံ ဟူသော (၄၊၂၉) အဖွင့် အရ-----

သုယျတေတိ သုတံ-ဟု ကမ္မသာဓိပြု။

ကြားခြင်းကြိယာသကတ်သည် ဝစနု ဟေတု။

ကြားအပ်သော ဗြဟ္မဇာလသုတ္တန်ဒြပ်သည် ဝစနိယ၊ ဥပဓာရိတံ စသော ပရိယာယ် သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ဥပဓာရဏံ - အဖွင့် အရ -----

သုယျတေ သုတံ-ဟု ဘာဝသာဓိပြု။

ကြားနာခြင်း ကြိယာ သာမည သည် ဝစနုဟေတု။

ကြားနာခြင်း ကြိယာဝိသေသသည် ဝစနိယ။

ဥပဓာရဏံ စသော ပရိယာယ် သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ဝိက္ခိပိယိတ္ထာတိ ဝိက္ခိတ္တံ။

ဝိက္ခိတ္တံ+စိတ္တံ+ယဿာတိ ဝိက္ခိတ္တစိတ္တော။

ကတံ+ပုညံ+ယေနာတိ ကတပုညော။ (သိင်္ဃိသစ်။ ၁။ ၇၆)

န+ကတပုညော အကတပုညော။

ဓာနည်း - ကတံ+ပုညံ ကတပုညံ

နတ္ထိ+ကတပုညံ+တေဿာတိ အကတပုညော။

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၂)

သဗ္ဗဒါ သရန္တိ ပဝတ္တန္တိတိ သဿတိယော။ (သိင်္ဃိသစ်။ ၁။ ၃၉၇)

အခါ၁၃သိမ်း ဖြစ်ခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနုဟေတု။

မြေကြီး မြင့်မီရ်တောင် နေလ စသည်သည် ဝစနိယ။

သဿတာ ထာဝရာ နိစ္စကာလာ စသော ပရိယာယ် သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၃)

ဥပယုဇ္ဇိတဗ္ဗော ကြိယာယာတိ ဥပယောဂေါ။ (ကမ္မံ)

ဝုစ္စတိ အတ္တော ဇောနာတိ ဝစနံ။ (ဝိဘတိ)

ဥပယောဂေ ပဝတ္ထံ ဝစနံ ဥပယောဂဝစနံ၊
 ကံအနက်၏+ဝိဘတ်နှင့် အကြောင်း + အကျိုး၊ ဝိသယ + ဝိသယံ
 အဖြစ်ဖြင့်စပ်ခြင်း သမ္ပန်သည် ဝစနဟေတု၊
 ဒုတိယာ ဝိဘတ်သည် ဝစနိယ၊
 ဒုတိယာဝိဘတ္တိ ကမ္မဝစနံ-စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

သီရိသစ်ဝိဂ္ဂဟမှတ်ဘွယ်

ဘဝန္တိ ဧတ္ထာတိ ဘုမ္မံ၊ ဩကာသော။ ဘုမ္မေ ပဝတ္ထံ ဝစနံ ဝိဘတ္တိ ဘုမ္မဝစနံ၊
 ကရောတိ ကြိယံ အဘိနိပ္ပါဒေတိ ဇေတေနာတိ ကရဏံ၊ (ကြိယာနိပ္ပတ္တိ
 ကာရဏံ)

ကာလသင်္ခါတော , ကာလသဒ္ဒဿ ဝါ အတ္ထော ယဿာတိ ကာလတ္ထော။
 သမူဟသင်္ခါတော , သမူဟသဒ္ဒဿ ဝါ အတ္ထော ယဿာတိ သမူဟတ္ထော။

ဝါကျဥပ္ပာဉ် (၁၄)

ဝိသေသိယန္တေတိ ဝိသိဋ္ဌာ၊ ဝိ ပုဗ္ဗော သိသ ဝိသေသနေ တော။ (ဒီပနီ)
 ဝိသေသိတဗ္ဗာတိ ဝိသိဋ္ဌာ။ သရတိ ပဝတ္တတိတိ သဗ္ဗံ။
 အတ္တနော ဒဗ္ဗံ ဂုဏေတိ ပကာသေတိတိ ဂုဏော။ (ဓာတုပစ္စယဒီပနီ)
 ဂုဏျန္တေ ပကာသိယန္တေ ယေနာတိ ဂုဏော။ (ဘေဒစိန္တာ-ဋီကာ။ ၃၉)
 ဂုဗ္ဗတိပကာသေတိ အတ္တနော အာဓာရံ ဒဗ္ဗန္တိ ဂုဏော။ (ဘေဒစိန္တာဒီပနီ၊ ၄၀)
 ဂေါကာပိယတိ အာမန္တာပိယတိ အတ္တနိ ပတိဋ္ဌိတော ပုဂ္ဂလော ဒဗ္ဗံ သောတုံ
 ပူဇိတုဉ္စ လူစ္စန္တေဟိ ဇနေဟိတိ ဂုဏော။ (နိတိ၊ ဓာတု။ ၃၀၄)
 သဗ္ဗေ ဂုဏာ သဗ္ဗဂုဏာ။
 သဗ္ဗဂုဏေဟိ ဝိသိဋ္ဌော သဗ္ဗဂုဏဝိသိဋ္ဌော၊
 သီလစသော အလုံးစုံသော ဂုဏ်တို့၏+ထူးသော မြတ်စွာဘုရားနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး
 အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ပန်သည် ဝစနဟေတု၊
 မြတ်စွာဘုရားသည် ဝစနိယ၊
 သကလဂုဏဝိသိဋ္ဌော စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ဝစနတ္ထမှတ်ဘွယ်

ဝုစ္စတိ အတ္ထော ဧတေနာတိ ဝစနံ၊ (သဒ္ဓါရ၏)
ဝုစ္စတိတိ ဝစနံ၊ (အနက်ရ၏) (သိဋ္ဌိသစ်)
ဂရတိ သိဉ္စတိ , ဂိရတိ ဝါ ဝမတိ သိဿေသု သိနေဟန္တိ ဂရူ၊
ဂရ-ဓာတ် (တနည်း) ဂိရဓာတ်+ဥ ပစ္စည်း။ (မောဂ္ဂလာန်)
ဂရူကာတဗ္ဗောတိ ဂရူ၊ (သိဋ္ဌိသစ်အလို ကာတဗ္ဗတဒ္ဓိတ်)

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၅)

တပံ+ဥဒကံ+အဿာတိ တပေါဒါ။ (ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၄၉)
တပံ+ဥဒကံ+တ္ထောတိ တပေါဒါ။ (ပါရာဇိကဏ်ပါဠိတော် နိဿယသစ်)။
ပူသော ရေ၏+မြစ်နှင့် ဌာနံ+ဌာန အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ပန်သည် ဝစနဟေတု၊
ပူသော ရေရှိရာ မြစ်သော မြစ်ခြစ်သည် ဝစနိယ၊
တပေါဒက စသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည် ဝစနိယတ္ထ၊
ဝိဝရ။ ။ ဝိဂတော ဝရော ဝါရဏံ အဿာတိ ဝိဝရံ၊
မဟာနိရယ။ ။ မဟန္တိ ဝုဒ္ဓိ ပါပုဏန္တိတိ မဟန္တာ၊
နတ္ထိ အယာ အဿာဒါ တ္ထောတိ နိရယာ၊
မဟန္တာစ တေ နိရယာစာတိ မဟာနိရယာ။

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၆)

အက္ခရံ စိန္တန္တိ လိင်္ဂဝိဘတ္တိယာဒိဟိတိ အက္ခရစိန္တကာ။ (သဒ္ဓဝိဒ္ဓု၊
(သိဋ္ဌိသစ်။၁၈၁။)
လိင်-ဝိဘတ် စသည်တို့ဖြင့် အက္ခရာကို ကြံစည်ခြင်း ကြိယာသကတ်သည်
လည်းကောင်း၊ အက္ခရာ၏ + ကြံစည်တတ်သော သဒ္ဓါဆရာတို့နှင့် (ဝါ) ကြံစည်
တတ်သောဉာဏ်နှင့် အာရုံ + အာရမ္မဏိက အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်
လည်းကောင်း ဝစနဟေတု။
သဒ္ဓါဆရာတို့ဖြစ်သည် ဝစနိယ။

သဒ္ဓဝိဒူ-စသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည် ဝစနိယတ္ထ။
 အခုမေဝ ယောဇနဿာတိ အခုယောဇနံ။ (ဒွိဂါဝုတမတ္တံ) (သိဋ္ဌိသစ်၊ ၁၈၂။)
 ယူဇနာဇာ+ထက်ဝက်နှင့် အပေါင်း+အစိတ်စပ် - ဝစနဟေတု။ ယူဇနာဝက်-
 ယူဇနာခွဲခရီးခြစ်သည် ဝစနိယ။
 ဒွိဂါဝုတမတ္တံ-စသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဥပမာ (၁၇)

ဒိဋ္ဌိသီလသာမညေန သံဟတောတိ သံဃော၊
 အယူသီလတို့၏ တူမျှကုန်သည်တို့၏ အဖြစ်ဖြင့်ပေါင်းခြင်းကြိယာ
 သကတ်သည် ဝစနဟေတု၊
 အယူသီလတူမျှကုန်သည်တို့၏အဖြစ်ဖြင့်ပေါင်းအပ်သောရဟန်းအပေါင်းခြစ်
 သည် ဝစနိယ။
 သမဏဂဏော သမဏသမူဟော စသော ပရိယာယ် သဒ္ဓါများသည်
 ဝစနိယတ္ထ။

ဝစနတ္ထ ။ ။ ပဉ္စသတနိ ပဉ္စသတံ၊
 ပဉ္စသတံ+သင်္ချာ+တေသု ဘိက္ခုသံဃဿာတိ ပဉ္စသတသင်္ချာ၊
 ပဉ္စသတသင်္ချာ+တာဝေါ ပဉ္စသတသင်္ချာတ္တံ၊ (တသ္မာ)
 ဒိဋ္ဌိစ+သီလာနိစ ဒိဋ္ဌိသီလာနိ၊
 သမာနာနံ+သဒိသာနံ ဘာဝေါ သာမညံ၊
 ဒိဋ္ဌိသီလာနံ , ဒိဋ္ဌိသီလေဟိ ဝါ + သာမညံ ဒိဋ္ဌိသီလာသာမညံ၊
 သံဟနိယတေ သံဃာဋီယတေတိ သံဃာတော၊
 ဒိဋ္ဌိသီလသာမညေန သံဃာတော ဒိဋ္ဌိသီလသာမညသံဃာတော။

ဝါကျဥပမာ (၁၈)

ပုဂံသင်္ဂါတံ အာဟာရံ ဂလတိ အဒတိတိ ပုဂ္ဂလော၊ (ဓာနံ၊ ဋီ။)

ပုတ်သော အာဟာရကို စားခြင်းကြံယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု၊

ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သည် ဝစနိယ၊

ပါဏော သရီရိ ဘူတံ သတ္တော ဒေဟိ စသော ပရိယာယ် သဒ္ဓါများသည်
ဝစနိယတ္ထ၊

အမှာ။ ။ ပုဂ္ဂလ သဒ္ဓါ၏ ဝိဂ္ဂဟနှင့် နိရုတ္တိကို ဝါကျဥယျာဉ် (၁၁) သုတန္တိဝစနေန
အဖွင့်၌ ရေးခဲ့ပြီ။

ဝိဂ္ဂဟမှတ်တွယ်

ဝိကာရော။ ။ ပိဏ္ဏတိ ကရိယတိ ဥဇ္ဈာရိယတိတိ ပိကာရော၊

မဂ္ဂပ္ပဋိပန္နသဘာဂတာယ။ ။ မဂ္ဂံ + ပဋိပန္နော မဂ္ဂပ္ပဋိပန္နော၊ မဂ္ဂပ္ပဋိပန္နဘာဝေန
+ သဘာဂေါ + ယဿာတိ မဂ္ဂပ္ပဋိပန္နသဘာဂေါ (ပဋိပန္နကား
ဘာဝပွဇာန) ခရီးသွားပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ်ဖြင့် တူသောအဘိရှိသူ။

မဂ္ဂပ္ပဋိပန္နသဘာဂဿ + ဘာဂေါ မဂ္ဂပ္ပဋိပန္နသဘာဂတာ။ (ဘာသာဋီကာ။ ၂၃၀။)

ပခုက္ကူနိသျှ၌ “မဂ္ဂပ္ပဋိပန္နသဘာဂတာယ၊ ခရီးသွားသောပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ တူသော
အဘိရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်” ဟု အနက်ပေးသည်။ ယင်းပခုက္ကူသျှအလို-
မဂ္ဂံ+ပဋိပန္နာ မဂ္ဂပ္ပဋိပန္နာ။ သမာနော + ဘာဂေါ+ယေသန္တိ သဘာဂါ။ သဘာဂါနံ
+ဘာဂေါ သဘာဂတာ။ မဂ္ဂပ္ပဋိပန္နာနံ+သဘာဂတာ မဂ္ဂပ္ပဋိပန္နသဘာဂတာ ဟုပြု။

ပဒါနံ သန္တိကရော ပဒသန္တိကရော၊

သိလိဿန္တိတိ သိလိဋ္ဌာနိ၊ သိလိဋ္ဌာနံ ဘာဂေါ သိလိဋ္ဌတာ၊

ဗျဉ္ဇနာနံ သိလိဋ္ဌတာ ဗျဉ္ဇနသိလိဋ္ဌတာ။

ဆန္ဒပရိဗ္ဗာဇကော။ ။ ပရိစ္စဇိတာ ဝဇတိတိ ပရိဗ္ဗာဇကော၊

လူမှုကိစ္စဟူသမျှကိုစွန့်ခွာ၍သင်္ခန်းကျောင်းသို့သွားနေတတ်သူ၊

ဝတ္ထေန ဆာဒိယတေတိ ဆန္ဒော၊

ဆန္ဒောစ သော ပရိဗ္ဗာဇကောဇာတိ ဆန္ဒပရိဗ္ဗာဇကော။

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၉)

ဒေဝါ ဝိယ ဒူတာ ဒေဝဒူတာ။ (တေဟိ)

ဝိသုဒ္ဓိနတ်၏+တမန်နှင့် သဒိသ+သဒိသိ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်
ဝစနဟေတု၊

ဝိသုဒ္ဓိနတ်နှင့် တူသော တမန်တို့သည် ဝစနိယ၊
ဒေဝသန္ဓေသဟရောစသော ပရိယာယ် ဝစနိယတ္ထ။

❖ **ဒူတော တု သန္ဓေသဟရော၊ (ဇာနိ၊ ၃၄၇၊)**

တနည်း ။ ။ ဒေဝါနံ (ဝိသုဒ္ဓိဒေဝါနံ) ဒူတာ ဒေဝဒူတာ။

ဝိသုဒ္ဓိနတ်တို့၏ + တမန်သည် နှင့် သာမိ + သံ၊ ဇနက + ဇည
အဖြစ်ဖြင့်စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဝစနဟေတု၊
ဝိသုဒ္ဓိနတ်တို့၏ တမန်တို့သည် ဝစနိယ။

တရုဏ။ ။ ဗာလဘာဝံ တရတိတိ တရုဏေ။ (တရ + ဥဏ) (သူစိ)

ဗာလဘာဝံ အတရိတိ တရုဏေ။ (တရ + ကုန) (ဣဒိမောဂ်)
လူငယ်၏အဖြစ်ကို လွန်မြောက်ခြင်းကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု၊
လူငယ်ပျိုခြင်သည် ဝစနိယ။

မာဏဂေါ ယုဝါ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါ ဝစနိယတ္ထ။

သမိပစာရ၊ ။ သမိပေ စရဟိ အဝစရတိတိ သမိပစာရော၊

ဟိနကာယူပဂ။ ။ ဟိနကာယံ (အပါယကာယံ) ဥပဂစ္ဆန္တိတိ ဟိနကာယူပဂါ။

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၀)

ပရိယာယတိ ပရိဝတ္တတိတိ ပရိယာယော၊ (သိဋီသစ်။ ၁၅၅။)

အဖန်ဖန် အထပ်ထပ်ဖြစ်ခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု၊

အလှည့်အကြိမ်ခြင်သည် ဝစနိယ။

ဝါရော စသော ပရိယာယ် သဒ္ဓါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ပရိယာယေတိ ဒေသေတဗ္ဗမတ္ထံ ပဋိပါဒေတိတိ ပရိယာယော၊

ဟောအပ်သော အနက်ကို ထင်စေခြင်း၊ သိစေခြင်း ကြိယာသကတ်သည်
ဝစနဟေတု။

ဒေသနာတော်သည် ဝစနိယ။

ဒေသနာစသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ပရိယာယတိ အတ္တနော ဖလံ ပဋိဂ္ဂဟေတ္တာ ပဝတ္တတိတိ ပရိယာယော။

မိမိအကျိုးကို ယူ၍ ဖြစ်ခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု။

အကြောင်းခြင်သည် ဝစနိယ။

ကာရကံ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

အညာယ ။ ။ အာဇာနိယိတ္ထံ , အညာသိတိ ဝါ အညာ။ (ပါဂံ သစ်၊ ၂။ ၁၁၀။)

သိခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု။

အရဟတ္တဖိုလ်ခြင်သည် ဝစနိယ။

အရဟတ္တံ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဥပမာဉ် (၂၁)

နတ္ထိ တေသ္မာ ဤတိ ဥပဒ္ဒဝေတိ အနိတော။

အနိတဿ ပဋိပက္ခော ပစ္စနိတော။ ပစ္စနိတောဓေ ပစ္စနိကော။

ဝိဝိဓော ပစ္စနိကော ဝိပစ္စနိကော။ ဝဒတိ ဇေတေနာတိ ဝါဒေါ။

ဝိပစ္စနိကော ဝါဒေါ ဇေတေသန္တိ ဝိပစ္စနိကဝါဒါ။

အထူးထူးအပြားပြား များစွာသော ဆန့်ကျင်ဘက်(အယူ) စကားတို့၏ +
ဆရာတပည့်တို့နှင့် ဂုဏ် + ဂုဏေး။ သံ + သာမိ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္မန်သည်
ဝစနဟေတု။

ဆရာ-တပည့် ဖြစ်ကြသော သုပိယနှင့် ဗြဟ္မဒတ္တတို့သည် ဝစနိယ။

ဝိရုဒ္ဓဝါဒါစသော ပရိယာယ် သဒ္ဒါ ဝစနိယတ္ထ။

အာစရိယော။ ။ သိဿာနံ ဟိတံ အာစရတိတိ အာစရိယော။ (အာ+စရ+ယ)

အာဒရေန စရိတဗ္ဗော ဥပဋ္ဌာတဗ္ဗောတိ အာစရိယော။

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၂)

ကတပုညေဟိ သေဝိယတေတိ သိရီ။ (သိ + ရ + ထိ ဤ)

နတ္ထိ သိရီ ဧတေသန္တိ နိဿိရိကာ။

အသရေမရှိခြင်း၏+အညတိတ္ထိယပုဂ္ဂိုလ်တို့နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး စပ်-ဝစနဟေတု။

အသရေမရှိသော အညတိတ္ထိယပုဂ္ဂိုလ်တို့ ဖြစ်သည် ဝစနိယ။

အလက္ခိကာနိသောဘာ အညတိတ္ထိယာ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။ (ဤကား ဥပမေယျဘက်ကိုး၍ ထုတ်ပုံတည်း။)

(တစ်နည်း) အသရေမရှိခြင်း၏+ ပိုးစုန်းကြူးတို့ဖြစ်နှင့် ဂုဏ် + ဂုဏေးစပ် - ဝစနဟေတု။

အသရေမရှိသော ပိုးစုန်းကြူးတို့ဖြစ်သည် ဝစနိယ။

အလက္ခိကာ နိသောဘာ ခဇောပနကာ စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။ (ဤကား ဥပမာနဘက်ကိုး၍ ထုတ်ပုံတည်း။)

“ဝစနတ္ထမှတ်ဘွယ်”

လာဘသက္ကာရဟာနိ။ ။ လဘိတဗ္ဗေတိ လာဘော။ သမ္မာ ကာတဗ္ဗေတိ သက္ကာရော။

ဟာယတေ ဟာနိ။ လာဘောစ သက္ကာရောစ လာဘသက္ကာရော။

လာဘသက္ကာရနံ + ဟာနိ လာဘသက္ကာရဟာနိ။

ပက္ခဟာနိ။ ။ ပတတိတိ ပက္ခော။ ပက္ခာနံ ဟာနိ ပက္ခဟာနိ။

အညတိတ္ထိယာ။ ။ တရန္တိ ဧတ္ထာတိ တိတ္ထံ။ (တရ+ထ) ရေသိပ်ရ၏။

တိတ္ထံ ဝိယာတိ တိတ္ထံ။ အယူဝါဒရ၏။

အညံ တိတ္ထံ အညတိတ္ထံ။ အညတိတ္ထံ ယေသံ အတ္ထိတိ အညတိတ္ထိယာ။

ဥသုယဝိသုဂ္ဂါရ။ ။ ဥသုယနံ ဥသုယော။ ဝိသတိ ဒေဟန္တိ ဝိသံ။

ဥသုယသင်္ခါတံ+ဝိသံ+ဥသုယဝိသံ။ ဥဂ္ဂိရနံ ဥဂ္ဂိလနံ ဥဂ္ဂါရော။

ဥသုယဝိသဿ+ဥဂ္ဂါရော ဥသုယဝိသုဂ္ဂါရော။ (သိင်္ဂီသစ်)

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၃)

လောကဗေဒီ ဇနော့ အမိယတိ ဂမိယတိတိ အမော၊ (အမ+ဗ)(သူဝိ)
 လင်္ဂတိ တရုဏော ဟုတ္တာ ပဝတ္တတိတိ လင်္ဂိကာ၊
 လင်္ဂိကာ အမော အမ္မလင်္ဂိကာ။ (ဝိသေသနပရပဒကမ္မဇာရည်း)
 အမ္မလင်္ဂိကာယ အဝိဒူရေ ဘဝါ အမ္မလင်္ဂိကာ။ (ဘဝတဒ္ဒိတ်)
 နုပျိုသော သရက်ပင်၏+ဥယျာဉ်နှင့် သမိပိ+သမိပ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ပန်
 သည် ဝစနဟေတု။

ဥယျာဉ်ခြစ်သည် ဝစနိယ။

စူတလင်္ဂိကာ စသည် - ဝစနိယတ္ထမည်၏ ။

အမှာ။ ။ ပါ ဂံသစ် ပဌမအုပ် နှာ ၁၃၀ ၌ လင်္ဂတိ တရုဏော ဟုတ္တာ
 ပဝတ္တတိတိ လင်္ဂိကာ လင်္ဂ ဓာတ် + ဣ ပစ္စည်း၊ မုဒုဇပဌမက္ခရာနှင့်
 သာလိုသည်ဟု “အမ္မလင်္ဂိကာ” ပုဒ်ကို ပါ၌မှန် အဖြစ် ဆုံးဖြတ်ထားသည်။

ဝစနတ္ထ မှတ်ဘွယ်

သမ္ပန္နဒဿနိယပုပ္ဖလောဒိတာယ ဥလ္လောကေန္တာ ယန္တိ ဇနာ တေသ္မိန္တိ
 ဥယျာနံ၊ (ဥ+ယာ+ယု) (သူစိ)
 ဆာယုဒကသမ္ပန္နံ။ ။ ဆေတိ သိန္တတိ ပရိဿမန္တိ ဆာယာ၊

ဆာယာစ ဥဒကဉ္စ ဆာယုဒကံ၊

တေန+သမ္ပန္နံ ဆာယုဒကသမ္ပန္နံ၊

ပါကာရပရိက္ခိတ္တံ။ ။ ပါကာရေဟိ ပရိက္ခိတ္တံ ပါကာရပရိက္ခိတ္တံ၊
 သုယောဇိတဒ္ဓါရံ။ ။ သုယောဇိတံ ဒ္ဓါရံ တဿ ဥယျာနုဿာတိ သုယောဇိတဒ္ဓါရံ။
 (ဥယျာဉ်ရ၏။)

မှတ်ချက် ။ ။ သမာသ်ပုဒ်တစ်ခု၌ ပုဒ်တစ်စိတ်သည် ကံဟောကြိယာဖြစ်နေခြင်း၊
 ယင်းကံဟော ကြိယာ၏ အဝုတ္တကတ္တား ကို ရှာကြံထည့်ရလျှင်
 ထိုသမာသ်ပုဒ်၏ အညပုဒ် အရပင်ဖြစ်နေခြင်း။ ဤအင်္ဂါနှစ်ပါးနှင့်ညီလျှင် တတိယာ

ဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ တွဲစပ်ရသည်။ တစ်ခုခုချို့ယွင်း ခဲ့လျှင် စတုတ္ထိဗဟုဗ္ဗိဟိသမာသံ သင့်ရာတွဲစပ်ရသည်။

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၄)

ပရိသမန္တတော သေနိ အဿန္နိ ပရိသာ။ (ဓာန်ငို။)
ထက်ဝန်းကျင်မှဖြစ်ခြင်း မှီဝဲဆည်းကပ်ခြင်းကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု။
ပရိကတ်(သဘင် အစည်းအဝေး) ဖြစ်သည် ဝစနိယ။
သဘာ သမဇ္ဇာ သမိတိ သံသဒေါ စသော ပရိယာယ် - ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၅)

ပရိယာယေတိ ဒေသေတဗ္ဗ+မတ္တံ ပဋိပါဒေတိတိ ပရိယာယော၊ (သိဋီသစ်။
၁၈၄။)
ဟောအပ်သော အနက်ကို ထင်စေခြင်း သိစေခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု။
ဒေသနာဖြစ်သည် ဝစနိယ။
ဒေသနာ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။
သမ္မာ ပဟောန္တိ တံတံ ကမ္မန္တိ သမ္မဟုလာ။ (သိဋီသစ်။ ၁၉၇။)
ထိုလိုဝိနည်းကံကို ကောင်းစွာပြုစွမ်းနိုင်ခြင်းကြိယာသကတ်သည်ဝစနဟေတု။
များစွာကုန်သော ရဟန်းတို့ ဖြစ်သည် ဝစနိယမည်၏။
ဟေဝေါ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၆)

မဏ္ဍလဗျာဉ် ။ ။ မဏ္ဍိယတိ ပရိစ္ဆေဒကရကဝသေန ဘူသိယတိတိ မဏ္ဍလံ။(ဏ္ဍဒိ)
မာနိတဗ္ဗေတိ မာဠော၊ မိယတိ ပမိယတိတိ ဝါ မာဠော။

မဏ္ဍလာကာရေန + ပဋိစ္စန္ဓော + မာဠောတိ မဏ္ဍလာမာဠော။ (သိဋ္ဌိသစ်၊ ၁၉၈။)
 ဝန်းဝိုင်းသောအခြင်းအရာ၏ + မိုးအပ်သောဇရပ်နှင့် အာကာရ အာကာရဝန္တ။
 ဂုဏ် ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့်စပ်ခြင်း သမ္ပန်သည် - ဝစနဟေတု။
 ဝန်းဝိုင်းသောအခြင်းအရာဖြင့် မိုးအပ်သောဇရပ်ဖြစ်သည် - ဝစနိယ။
 ကုဋ္ဌာဂါရသာလာဥပဋ္ဌာနသာလာ နိသိဒနသာလာစသောပရိယာယ်ဝစနိယတ္ထ။

ဝစနတ္ထမှတ်ဘွယ်

ကုဋ္ဌာဂါရသာလာ။ ။ ကုဋ္ဌေန ယုတ္တော အာဂါရော ကုဋ္ဌာဂါရော။
 ကုဋ္ဌာဂါရော ယေဝ+သာလာတိ ကုဋ္ဌာဂါရသာလာ။ (သိဋ္ဌိသစ်၊ ၁၉၈။)
 ဟံသ ။ ။ ဟန္တိ အဒ္ဓါနန္တိ ဟံသော။ ဟန + သ။

ဝါကျဥပမာ (၂၇)

နိယတိတိ နယော၊ (အတ္တော) သဒ္ဓသတ္ထံ အနုဂတော နယော သဒ္ဓနယော။
 သဒ္ဓါကျမ်း၏ + သဒ္ဓါကျမ်းသို့ အစဉ်လိုက်၍ သိအပ်သော အနက်နှင့် ဌာန +
 ဌာနိ၊ ဂုဏ် + ဂုဏေး စပ် ဝစနဟေတု။
 သဒ္ဓါကျမ်းသို့ အစဉ်လိုက်၍ သိအပ်သော အနက်ဖြစ်သည် ဝစနိယ။
 သဒ္ဓတ္ထ သဒ္ဓဉာယ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည် ဝစနိယတ္ထ။
 (တစ်နည်း) နိယတိ အတ္တော ဧတေနာတိ နယော။ (ဥပါယော)
 သဒ္ဓသတ္ထော အာဂတော နယော (အတ္ထဂ္ဂဟဏူပါယော)တိ သဒ္ဓနယော။
 သဒ္ဓါကျမ်း၏+ သဒ္ဓါကျမ်း၌လာသောအနက်ကို သိကြောင်းဖြစ်သောအကြောင်း
 ဖြစ်သည် ဝစနိယ။
 သဒ္ဓေါပါယသဒ္ဓဉာယစသောပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည်ဝစနိယတ္ထ မည်၏။
အမှာ။ ။ အထက်ပါ သဒ္ဓနယပုဒ်၏ အစိတ် + အပေါင်း ဝိဂ္ဂဟအားလုံး
 သိဋ္ဌိသစ် ၁၉၈-- ၌ လာသည်။ ပဌမနည်း အလိုသဒ္ဓနယော၊ သဒ္ဓါကျမ်းသို့
 အစဉ်လိုက်၍သိအပ်သောအနက်တည်း။ ဒုတိယနည်းအလို သဒ္ဓနယော၊ သဒ္ဓါ
 ကျမ်း၌လာသော အနက်ကို သိကြောင်းဖြစ်သောအကြောင်း တည်းဟူပေ။

၁၉

ဝစနတ္ထမှတ်ဘွယ်

ဝိမှယ။ ။ ဝိမှိယတေတိ ဝိမှယော။ ဝိ + မှိ + အ။ (ဘာသာဋီကာ)
 (တစ်နည်း) ဝိသေသန မြတ်တဗ္ဗေတိ ဝိမှယော။ ဝိ ပုဗ္ဗ + မဟ +
 ပူဇာယံ၊ ဧကော။ (ဓာတုပစ္စယ ဒီပနီ)
အနန္တ။ ။ စက္ခုနာ အမတိ ဂူဇတိတိ အန္ဓော။ (အမ ကို အန္ဓ ပြု။) (ကစ္စည်း)
 (တစ်နည်း) အနုတိ ဇီဝတိ ဧတေနာတိ အန္ဓော။ အစက္ခုကော။ (ဣဒိ)

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၈)

ဒိဿတိ ပညာယတိတိ ဒိဿ။
 ထင်ရှားခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု။
 အရပ်မျက်နှာခြင်သည် ဝစနိယ။
 ဒေသ ပဒေသ ဝိသယ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၉)

အာသတိ ဧတ္ထေတိ အာသနံ၊ (ဌ၊ ၁၈၇။)
 နေခြင်းကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု။
 နေရာဖြစ်သော ညောင်စောင်း အင်ပျဉ် စသည်သည် ဝစနိယ။
 မဉ္ဇ ဝိဌ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါ ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဥယျာဉ် (၃၀)

အရိယတေ အဝဂမိယတေတိ အတ္ထော၊ (သိဋီသစ်။)
 သိခြင်းကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု။
 (သုတ္တန်ဒေသနာ၏) အကြောင်း ဝတ္ထုသည် ဝစနိယ။
 သုတ္တဒေသနာဝတ္ထု , ကာရကံစသော ပရိယာယ် သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ဒိုကာ ဝစနတ္ထများ

နိက္ခိပနံ ကထနံ နိက္ခေပေါ၊ သုတ္တဿ နိက္ခေပေါ သုတ္တနိက္ခေပေါ။
 နိက္ခိပိယတိတိ ဝါ နိက္ခေပေါ၊ သုတ္တမေဝ နိက္ခေပေါ သုတ္တနိက္ခေပေါ။
 အတ္တနော အဇ္ဈာသယော အတ္တဇ္ဈာသယော။
 အတ္တဇ္ဈာသယော အဿ အတ္ထိတိ အတ္တဇ္ဈာသယော။ (အဿတ္ထိ)
 အတ္တနော အဇ္ဈာသယော ဧတဿာတိ ဝါ အတ္တဇ္ဈာသယော (စတုတ္ထိဗဟုဗ္ဗိဟိ)
 ပရေသံ အဇ္ဈာသယော ပရဇ္ဈာသယော။
 ပရေသံ အဇ္ဈာသယော ဧတဿာတိ ဝါ ပရဇ္ဈာသယော။
 ပုစ္ဆာယ ဝသော ပုစ္ဆာဝသော၊ ပုစ္ဆာဝသော အဿ အတ္ထိတိ ပုစ္ဆာဝသိကော။
 အရိယတိ အဝဂမိယတိတိ အတ္ထော၊ (သုတ္တဒေသနာယ ဝတ္ထု)
 အတ္တဿ ဥပုတ္တိ အတ္ထုပုတ္တိ။ အတ္ထုပုတ္တိဝေ အဋ္ဌပုတ္တိ။
 အဋ္ဌပုတ္တိ အဿ အတ္ထိတိ အဋ္ဌပုတ္တိကော။

တစ်နည်း ။ ။ (အပိစ) နိက္ခိပိယတိ သုတ္တံ ဧတေနာတိ နိက္ခေပေါ၊

အတ္တနော အဇ္ဈာသယော အတ္တဇ္ဈာသယော။
 ပရေသံ အဇ္ဈာသယော ပရဇ္ဈာသယော။
 ပုစ္ဆိယတိတိ ပုစ္ဆာ။ (ပုစ္ဆိတဗ္ဗော အတ္ထော ရဇိ။)
 ပုစ္ဆာယ ဝသေန ပဝတ္တံ ပုစ္ဆာဝသိကံ။ (ပဝတ္တတဒ္ဓိတ်)
 (ဓမ္မပဋိဂ္ဂါဟကာနံ ဝစနံ ရဇိ။)
 အတ္တဿ ဥပုတ္တိ အတ္ထုပုတ္တိ၊ အတ္ထုပုတ္တိယေဝ အဋ္ဌပုတ္တိကော။ (ပခုက္ကူ)

၃၀၈။)

ဝါကျဉာဏ် (၃၁)

အာဟနတိ စိတ္တန္တိ အာဃာတော၊ (ဌ။ ၅၂။)
 စိတ်ကို ပြင်းစွာနှိပ်စက်ခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနေဟေတု၊
 ဒေါသ စေတသိက်သည် ဝစနိယ၊
 ကောပေါ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါ ဝစနိယတ္ထ။

ပရမတ္ထသဒ္ဓါဝိပြိုဟ်ပြုလရကားကရကကတ္တုဘာဝပြု။(တိပိဋကနာဂ)
 အာယာ တော ကား ပရမတ္ထ သဒ္ဓါဖြစ်၍ အာဟနတိ တောနာတိ
 အာယာတော၊ အာဟနနံဝါ အာယာတော ဟု ကရကသာဓိ ဘာဝသာဓိ
 ဝစနတ္ထလည်း ပြုနိုင်သေးသည်။ (သိဋီသစ်။ ၂၂၁။)
 သာမိဝစနံ ။ ။ သာမိသ္မိ ပဝတ္ထံ ဝစနံ သာမိဝစနံ၊ (ဆဋ္ဌိဝိဘတ်ရ၏)
 သာမိဝစနံ အဿ အတ္ထိတိ သာမိဝစနံ။ (ဆဋ္ဌိဝိဘတ်ရိုသောမမံ
 သဒ္ဓါရ၏။)
 ဝိကပ္ပနတ္ထံ ။ ။ ဝိဝိဓံ ကပ္ပနံ ဝိကပ္ပနံ၊
 (တစ်နည်း) ဝိသု ကပ္ပနံ ဝိကပ္ပနံ၊ (ဘာသာဋီကာ)
 ဝိကပ္ပနံ အတ္ထော တေဿ ဝါ သဒ္ဓဿာတိ ဝိကပ္ပနတ္ထော။
 ဓမ္မနေတ္ထိ ။ ။ သဒ္ဓဗ္ဗံ နေတိတိ နေတ္ထိ၊ ဓမ္မောယေဝ နေတ္ထိ ဓမ္မနေတ္ထိ။
 (သိဋီသစ်။ ၂၂၁။)

ဝါကျဥပမာဉ် (၃၂)

စုတိပဋိသန္နိနံ အန္တရေ အယတိတိ အန္တရာယော။ (ဓာန်ဋီ။ ၇၆၅။)
 စုတိပဋိသန္ဓေတို့၏ အကြား၌ ဖြစ်ခြင်းကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု။
 အန္တရာယ်ဖြစ်သည် ဝစနိယ။
 ပစ္စုဟော စသောပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည် ဝစနိယတ္ထ။
 အာဘုသော ဒီနံ ဝါယတိ ဂမယတိတိ အာဒီနဝေါ။ (ဓာန်ဋီ။ ၇၆၆။)
 လွန်စွာဆင်းရဲခြင်းသို့ရောက်စေခြင်း(ဝါ)လွန်စွာဆင်းရဲခြင်းကိုဖြစ်စေခြင်း
 ကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု။
 အပြစ်ဒေါသဖြစ်သည် ဝစနိယ။
 ဒေါသ အန္တရာယ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဉာဏ် (၃၃)

ပတိပက္ခံ အတ္တယန္တိ ဣစ္ဆန္တိတိ ပစ္စတ္တိကာ၊ (ဝိ-၄၅၁။ ၂၂၆။)
 ဆန့်ကျင်ဘက်ကို အလိုရှိခြင်းကြီးယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု၊
 ဆန့်ကျင်ဘက် ရန်သူတို့ ဖြစ်သည် ဝစနိယ၊
 ပစ္စနိကာ၊ ပစ္စမိတ္တ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါ ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဉာဏ် (၃၄)

သောဘနော မနော သုမနော၊ (သိဋီသစ်)
 သောဘနဂုဏ်၏+စိတ်နှင့်ဂုဏ် + ဂုဏေးအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်
 ဝစနဟေတု။

ကောင်းသော စိတ်ဖြစ်သည် ဝစနိယ၊
 သုစိတ္တံ စသောပရိယာယ် သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

* သုန္ဒရံ မနော သုမနော (ဋီကာကျော်)
တစ်နည်း ။ ။ သောဘနံ မနော ယဿာတိ သုမနော၊ (သိဋီသစ်)
 ကောင်းသောစိတ်၏+ ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် သံ+သာမိ ဌာနိ+ဌာန၊ ဂုဏ်+ဂုဏေး
 အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဝစနဟေတု။
 ကောင်းသောစိတ်ရှိသူဖြစ်သည် ဝစနိယ၊
 သုစိတ္တာစသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါ ဝစနိယတ္ထ။

ဝစနတ္ထ မှတ်တမ်း

တမိဝ ဒိဿတိတိ တာဒိ၊ (အနိဋ္ဌမ္ပိ၊ ကိုလည်း။ တမိဝ၊ ထိုဣဌာရုံကဲ့သို့။
 ဒိဿတိ၊ ရှုတတ်၏။) တာဒိနော လက္ခဏံ တာဒိလက္ခဏံ။

တစ်နည်း ။ ။ တမိဝ ဒိဿဟေ တာဒိ။ ကာဒိဝေ လက္ခဏံ တာဒိလက္ခဏံ။
 (သိဋီသစ်။ ၂၂၇။)

စေတတိတိစေတော၊(စိတ + ဣ) စေတသိ+နိယုတ္တံ စေတသိကံ၊
 သုခယတိတိ သုခံ၊ စေတသိက္ခမံ တံ သုခဉာတိ စေတသိကသုခံ။

ဝါကျဉာဏ် (၃၅)

ပစ္စုပ္ပန်ကမ္မေ ဈာပေတိတိ ဈာနံ။ ပဌမံ အာဒိယတိတိအာဒိ။
 ဈာနံ အာဒိ ဧတေသန္တိ ဈာနာဒယော၊ ပဋိလာနံ ပဋိလာဘော။
 ဈာနာဒိနံ ပဋိလာဘော ဈာနာဒိပဋိလာဘော။ (တာယ)
 ဈာန်စသည်တို့၏+ ရခြင်းနှင့်ကမ္မ + ကမ္မိ၊ အာရုံ + အာရမ္မဏိကအဖြစ်ဖြင့်
 စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဝစနဟေတု၊
 ဈာန်စသည်တို့ကိုရခြင်းခြင်သည် ဝစနိယ၊
 ဈာနာဒိလာဘ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါ ဝစနိယတ္ထ၊
 နိက္ခမ္ပတိ ဧတေနာတိ ယ နိက္ခမတိတိ ဝါ နိက္ခမ္ပံ။
 နိက္ခမ္ပံယေဝ နေက္ခမ္ပံ။ (ကုသိုလ်တရားရ၏။)
 နေက္ခမ္မေ နိဿိတံ နေက္ခမ္ပနိဿိတံ၊ (ပီတိ သောမနဿရ၏။)

ဝါကျဉာဏ် (၃၆)

အဒိယိတ္တာတိ အတ္တံ၊ ပရိတော သမန္တတော အတ္တံ ပရိတ္တံ။ (ဘာသာဋီကာ)
 ပရိသမန္တဘောဂုဏ်၏+ပိုင်းဖြတ်အပ်သောအရာဝတ္ထုနှင့်ဂုဏ် + ဂုဏေးအဖြစ်
 ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ပန်သည် ဝစနဟေတု၊
 ထက်ဝန်းကျင်မှ ပိုင်းဖြတ်အပ်သော အရာဝတ္ထု(ဝါ) သေးငယ်သော
 အရာဝတ္ထုသည် ဝစနိယ၊
 အပ္ပမတ္တကံ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါ ဝစနိယတ္ထ၊
ဝစနတ္ထ မှတ်ဘွယ်
 မိယတေ ပမိယတေတိ မတ္တာ၊ (သိဋီသစ်။ ၂၃၁။)
တစ်နည်း ။ ။ မိယတေ တောယာတိ မတ္တာ၊ (မာ + တ)
 နှိုင်းယှဉ်ကြောင်း အတိုင်း အရှည်ရ၏။ (ဘာသာဋီကာ)
 ကမ္မဋ္ဌာနံယုဉ္ဇတိသိလေနာတိယောဂီ။(ယုဇ+ကံ)(သိဋီသစ်။ ၂၃၃။)
တစ်နည်း ။ ။ ယုဇတေတိယောဂေါ၊(အားထုတ်အပ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်အလုပ်ရ၏)

ယောဂေ နိယုတ္တော ယောဂီ။ (ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်ရ၏။)
ဥ ဒုက္ခလာတံ သဟတိံ ခမတိတိ ဥဿာဟော။(ဥ+သဟ+ ဣ)
သီလန္တိ သမာဒဟန္တိ စိတ္တံ ဧတေနာတိ သီလံ။ (နိတိ)
သိနောတိ ဗန္ဓတိ စိတ္တံဧတေနာတိသီလံ။(သူစိ)သိဗန္ဓနေ လော။

ဝေဝစန ပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ သဒ္ဒတ္ထ ဝေါဟာရတ္ထ

ကေယေဝ အတ္တံ ဝိ ပုနပျုနံ ဝစတိတိ ဝိဝစနံ၊ ဝိဝစနမေဝ ဝေဝစနံ။

ယင်းအလို - ဝေဝစနံ၊ တစ်ခုတည်းသော အနက်ကိုပင် အကြိမ်ကြိမ်
အဖန်ဖန်ထပ်၍ ဟောတတ်သော သဒ္ဒါတည်း။

တစ်နည်း ။ ။ ကေသ္မိယေဝဝါ အတ္ထေ ဝိ သဒိသံ ဝစနံ ဝိဝစနံ၊ ဝိဝစနမေဝ
ဝေဝစနံ။

ယင်းအလို-ဝေဝစနံ၊ တစ်ခုတည်းသော အနက်၌ မတူသော သဒ္ဒါတည်း။

တစ်နည်း ။ ။ ကေသ္မိယေဝ ဝါ အတ္ထေ ဝိဝိဓာ ပဝတ္ထံ ဝစနံ ဝိဝစနံ၊
ဝိဝစနမေဝ ဝေဝစနံ။

ယင်းအလို-ဝေဝစနံ၊ တစ်ခုတည်းသော အနက်၌ အထူးထူး
အပြားပြား အားဖြင့် ဖြစ်သော သဒ္ဒါတည်း။

တစ်နည်း ။ ။ အထဝါ ဝုစ္စတိတိ ဝစနံ။ အတ္ထော။

နာနာသဘာဝတော ဝိဂတံ ဝစနံ ယဿာတိ ဝိဝစနံ၊ ဝိဝစနမေဝ
ဝေဝစနံ။

ယင်းအလို - ဝေဝစနံ၊ အထူးထူးသော သဘောမှကင်းသော
ဟောအပ်သော အနက်ရှိသော သဒ္ဒါတည်း။ ဟုပေး။ (ပဥက္ကဏ္ဍသျှ။ ၃၁၇။)
ဝေဝစနံ၊ ဝေဝစနပရိယာယ် စကားလှယ်သဒ္ဒါတည်း (ဝေါဟာရတ္ထ)

ဝါကျဥပမာ (၃၄)

ပရိဝသနံ ပရိဝါသော။ ဘဝင်္ဂဝသေန + ပရိဝါသော ဘဝင်္ဂပရိဝါသော။

ဘဝင်၏ + ထုံခြင်းနှင့် သာဓက + သာဓုအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်
ဝစနဟေတု။

ဘဝင်၏ အစွမ်းဖြင့် ထုံခြင်း (ဝါ) ဘဝင်ကျခြင်း ကြိယာဖြစ်သည် ဝစနိယ၊
ဘဝင်ပရိဝေသန ဘဝင်ပတန စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါ ဝစနိယတ္ထ။

တစ်နည်း ။ ။ ဘဝင်သင်္ခါတော ပရိဝါသော ဘဝင်ပရိဝါသော။

ဘဝင်၏ + ထုံခြင်းနှင့် ဝိသေသန + ဝိသေသျှအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း
သမ္ပန်သည် ဝစနဟေတု၊

ဘဝင်ဟုဆိုအပ်သော ထုံခြင်း (ဝါ) ဘဝင်ကျခြင်း ကြိယာဖြစ်သည် ဝစနိယ၊
ရသ္မိယော ။ ။ ရသန္တိ သတ္တာ တောဟိတိ ရသ္မိယော။ ရသ အဿာဒနေ မိ။

အာစိက္ကဝသိတာ ။ ။ အာစရိယိတ္ထာတိ အာစိက္ကော။ (အာ + စရ + တ)

အာစိက္ကော ဝသော အာစိက္ကဝသော၊ အာစိက္ကဝသော
ဧတေသံ(ဗုဒ္ဓါနံ)အတ္ထိတိအာစိက္ကဝသိနော၊အာစိက္ကဝသိနံ ဘာဝေါ အာစိက္ကဝသိတာ။

ဝါကျဥပမာ (၃၈)

ပုထတိ မဟန္တဘာဝေန ပတ္တရတိတိ ပုထု၊ (ပုထ + ဥ) (ဓာတွတ္ထသင်္ဂဟ)

ဇနေတိတိ ဇနေ၊ ပုထုနံ + ဇနေ ပုထုဇနေ။

များစွာသော ကိလေသာ စသည်တို့၏ + ဖြစ်စေတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်နှင့်
ဥပ + ဇနက၊ သာဓု + သာဓက အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ပန်သည် ဝစနဟေတု၊

များစွာသောကိလေသာစသည်တို့ကိုဖြစ်စေတတ်သောပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သည် ဝစနိယ၊

အနရိယော စသော ပရိယာယ် သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

❖ ဟေတုကတ္တုသ္မာနေ နောက်ပုဒ်ပြ ရှေ့ကပုဒ်နှင့် ကမ္မတ္တဆန္ဒိတွဲမြဲ။

ဝါကျဥပမာ (၃၉)

အဘိသမ္ပုဇ္ဈိတ္ထံ , အဘိသမ္ပုဇ္ဈတိတိ ဝါ အဘိသမ္ပုဒ္ဓေါ။

ထိုးထွင်း၍သိတော်မူခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု၊

မြတ်စွာဘုရားဖြစ်သည် ဝစနိယ၊

တထာဂတော သမ္မာသမ္ပုဒ္ဓေါ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါ ဝစနိယတ္ထ။

ယထာဝတော ။ ။ ယထာ + အဝတိ (ဂစ္ဆတိ)တိ ယထာဝံ။
ယထာဝဿ + ဘာဝေါ ယာထာဝံ၊ (ဘာသာဋီကာ)

ဝါကျဥပမာဉ် (၄၀)

အဂံ ရောဂံ ဒါတိ အဝဇ္ဇတိတိ အဂဒေါ။ (သိဋ္ဌိသစ်)
အနာရောဂါကို ပိုင်းဖြတ်ခြင်း ကြိယာသကတ်သည် လည်းကောင်း၊
အနာရောဂါ၏ + ပိုင်းဖြတ် တတ်သော ဆေးနှင့် ကမ္မ+ကမ္မိ၊ ခဏ္ဍိတဗ္ဗ +
ခဏ္ဍကအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် လည်းကောင်း--ဝစနိယောတု။
ဆေးခြစ်သည်--ဝစနိယ။
ဘေသဇ္ဇ ဩသဝေ စသောပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည် -- ဝစနိယတ္ထ။
(တနည်း) နတ္ထိ ဂဒေါ ရောဂေါ ဇေတေနာတိ အဂဒေါ။ (သိဋ္ဌိသစ်)
အနာရောဂါမရှိခြင်း၏ + ဆေးခြစ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ် -- ဝစနိယောတု။

ဝါကျဥပမာဉ် (၄၁)

(ဂ) ဝါကျ ဝေါဟာရတော သတ္တော ဟူသောအဖွင့်အရ -----
ပါဏော အဿ အတ္ထိတိ ပါဏော ဟုပြု။
ထွက်သက် ဝင်သက်လေ၏ (ဝါ) ဇိဝိတိန္ဒြေ၏ + သတ္တဝါခြစ်နှင့် ဌာနိ +
ဌာန၊ အဘေဒ+ ဘေဒ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ပန်သည် ဝစနိယောတု။
သတ္တဝါခြစ်သည် ဝစနိယ။
သတ္တော ဒေဟိ ပုဂ္ဂလောစသော ပရိယာယ် သဒ္ဓါများသည် ဝစနိယတ္ထ။
ပရမတ္ထတော ဇိဝိတိန္ဒြေဟံ ဟူသော အဖွင့်အရ ----
ပဏန္တိ ဇိဝန္တိ သတ္တာ ဇေတေနာတိ ပါဏော ဟုပြု။
အသက်ရှင်ခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနိယောတု။
ဇိဝိတိန္ဒြေခြစ်သည် ဝစနိယ။
ဇိဝိတံ အာယု စသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါ ဝစနိယတ္ထ။

အပ္ပသာဝဇ္ဇော ။ ။ သဟ အဝဇ္ဇေန ယော ဝတ္တတိတိ သာဝဇ္ဇော။
 အပြစ်နှင့်တကွ ဖြစ်သော ပါဏတိပါတရ၏။
 အပေါ့ သာဝဇ္ဇော အပ္ပသာဝဇ္ဇော။
 ဇီဝိတိန္ဒြိယံ ။ ။ ဇီဝန္တိတေနာတိ ဇီဝိတံ၊ ဣန္ဒြိယံပရမိဿရိယံကရောတိတိ
 ဣန္ဒြိယံ။ ဇီဝိတမေဝ ဣန္ဒြိယံ ဇီဝိတိန္ဒြိယံ။

ဝါကျဥယျာဉ် (၄၂)

သမိတာနိ ပါပါနိ ဧတေနာတိ သမိတပါပေါ။ (မအူဿု၊ ဒု၊ ၄၄)
 ငြိမ်းစေအပ်ပြီးသော မကောင်းမှုတို့၏ + ဘုရားရှင် နှင့် ဂုဏ် + ဂုဏေးစပ်
 ဝစနဟေတု။

ဘုရားရှင်ဖြစ်သည် ဝစနိယ။

ဘဂဝါ ဗုဒ္ဓေါစသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ဝစနတ္ထမှတ်ဘွယ် ။ ။ပါနိန္ဒြိယန္တိ ဘုဇနော အတ္တာနံ အဿာတိ ပါပံ။ (ပါ+ပ)

ဒုဂ္ဂတိပါပေတိတိ ပါပံ။ (ပ+အပ+ပ)

ပံအပါယ် ပေတိ ဂစ္ဆတိ ဧတေနာတိ ပါပံ။ (ပသဒ္ဓုပပဒ + ပေဓာတ်

+ က)

ဒုဿိလျ။ ။ ။ နတ္ထိ သိလံ တေဿာတိ ဒုဿိလော။

ဒုဿိလဿ ဘာဝေါ ဒုဿိလျံ။ (ပါဏတိပါတစေတနာရ၏။)

လဒ္ဓဝေါဟာရော ။ ။လဒ္ဓေါ ဝေါဟာရော ဧတေနာတိ လဒ္ဓဝေါဟာရော။

ဝါကျဥယျာဉ် (၄၃)

သသတိ ဟိသတိ အနေနာတိ သတ္တံ (သိဋီသစ်၊ ၁။ ၃၂၇။)

ညှင်းဆဲခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု။

လေးတောင်ရှိသော ဒုတ်(တောင်ဝှေး) မှ ကြွင်းသော သတ္တဝါတို့ကို ညှင်းဆဲ
 ကြောင်းဖြစ်သော အလုံစုံသော လက်နက် အဆောက်အဦဖြစ်သည် ဝစနိယ။

အာဝုဇံ ပဟရဏံ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါ ဝစနိယတ္ထ။

ဝစနတ္ထ မှတ်ဘွယ်

နိဓိယတိ ဝိပိယတိတိ နိဟိတံ။

နိဟိတံ သတ္တံ ယေနာတိ နိဟိတသတ္ထော။

နိဟိတော ဒဏ္ဍော ယေနာတိ နိဟိတဒဏ္ဍော။

(နိက္ခိတ္တဒဏ္ဍော နိက္ခိတ္တသတ္ထောလည်း နည်းတူပြု)

ကတ္တရဿ (ဇိဏ္ဍဿ) အာလမ္ဘိတော ဒဏ္ဍော ကတ္တရဒဏ္ဍော။

ကတ္တရေန ဝါ (ဇိဏ္ဍေန) အာလမ္ဘိတော ဒဏ္ဍော ကတ္တရဒဏ္ဍော။

ဒန္တသောဓနံ ကာတုံ ယောဂုံ ကဋ္ဌံ ဒန္တကဋ္ဌံ။ (သိင်္ဃိသစ်။ ၃၂၈။)

ဝါကျဥယျာဉ် (၄၄)

မိဒတိ သိနေဟတိတိ မေတ္တာ။ (အဒေါသစေတသိက်ရ၏။)

မေတ္တာ တေဿ အတ္ထိတိ မေတ္တံ။ (စိတ်ရ၏။)

မေတ္တံ စိတ္တံ တေဿာတိ မေတ္တစိတ္တော။ (သိင်္ဃိသစ်။ ၃၂၈။)

မေတ္တာစိတ်၏ + မြတ်စွာဘုရားဖြစ် နှင့် ဂုဏ် + ဂုဏေး၊ သံ + သာမိစပ် -

-- ဝစနဟေတု။

မေတ္တာစိတ်ရှိတော်မူသော မြတ်စွာဘုရားဖြစ်သည် --- ဝစနိယ။

သိနေဟစိတ္တော စသော ပရိယာယ် --- ဝစနိယတ္ထ။

(တစ်နည်း) မေတ္တာယ သမ္ပယုတ္တံ စိတ္တံ တေဿာတိ မေတ္တစိတ္တော။ (သိင်္ဃိသစ်။ ၃၂၈။)

မေတ္တစိတ္တဿ + ဘာဝေါ မေတ္တစိတ္တတာ။ (သိင်္ဃိသစ်)

ပါဏဘူတ ။ ။ ပါဏော ဘူတော ယေသန္တိ ပါဏဘူတာ။ (သိင်္ဃိသစ်)

(တစ်နည်း) ဘဝန္တိတိ ဘူတာ။ ပါဏစ + တေ + ဘူတာဇာတိ ပါဏဘူတာ။

(ထိုထိုကံကြောင့် ဖြစ်ကြရသော သတ္တဝါတို့။) (ဘာသာဋီကာ။) ၄၄၀။

ဝါကျဥယျာဉ် (၄၅)

ထေနေတီတိ ထေနော။ (ခိုးသူရ၏။) ထေနေဿ ဘာဝေါ ထေယျံ။

ခိုးသူ၏ + ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာ ခိုးမှု (ဝါ) ထေယျစေတနာ နှင့် ဂုဏေး +
ဂုဏ်၊ အကျိုး + အကြောင်း အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဝစနဟေတု၊

ခိုးမှု (ဝါ) ထေယျစေတနာသည် ဝစနိယ။

စောရကမ္ပံ စောရိကာ စသည် ဝစနိယတ္ထ။

စောရိကာ ။ ။ စောရဿ ဘော စောရိကာ။ (ဘာသာဋီကာ) (ထေယျံ နှင့်
အတူထုတ်)

ယထာကာမကာရိတံ ။ ။ ယထာကာမံ ကရောတီတိ ယထာကာမကာရိ။

တဿ + ဘာဝေါ ယထာကာမကာရိတာ။ (တံ)

ပရဿ (ဟုဗျဏံ) ။ ။ ပရဿ + ဣဒံ ပရံ။ (သူတစ်ပါး၏ + ဥစ္စာနှင့် သာမိ
+ သံစပ်)

ပရသန္တကံ စသော ပရိယာယ် ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဥယျာဉ် (၄၆)

သုစတိ ပရိသုဒ္ဓံ ဘဝတီတိ သုစိ။ (ကစွည်း)

စင်ကြယ်စွာဖြစ်ခြင်းကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု။

ဘုရားရှင်၏အတ္တဘောဒြပ်သည် ဝစနိယ။

သုဒ္ဓေါ ပရိသုဒ္ဓေါ စသောပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

(တနည်း) သုစေတိ သုန္တရတန္တိ သုစိ ဟုပြု။

အတ္တဘာဝ ။ ။ အာဟိတော အဟံမာနော ဧတ္ထာတိအတ္တာ။

(အာ+ဒါ+တ။)

အဒတိ သံသာရဒုက္ခန္တိ ဝါ အတ္တာ။ (အဒ+တ။)

ဘဝတိ အဟံမာနော ဧတ္ထာတိ ဘာဝေါ။

အတ္ထာတိ ဘာဝေါ အတ္တဘာဝေါ။ (ဘာသာဋီကာ၊ ၄၄၈။)

ဝါကျဥယျာဉ် (၄၇)

မိထန္တိ သံဂစ္ဆန္တိတိ မိထုနာ။ ယောက္ျား မိန်းမ အစုံရ၏။ (ဘာသာဋီကာ)
 မိထုနာနံ+အယန္တိ မေထုနော။ မိန်းမ ယောက္ျား နှစ်ဦးသားတို့၏
 မသုတော်အကျင့်နှင့်သာမိ+ သံအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ပန်သည် ဝစနယောတု၊
 မေထုန်အကျင့်ဒြပ်သည် ဝစနိယ။
 ဂါမဓမ္မော အသဒ္ဓမ္မော ဗျဝါယော စသောပရိယာယ် ဝစနိယတ္ထ။
 (တနည်း) မိထုနေဟိ + သေဝိတဗ္ဗောတိ မေထုနော ဟုပြု။ သေဝက +
 သေဝိတဗ္ဗစပ်။ (ဘာသာ ဋီကာ)

ဝစနတ္ထမှတ်ဘွယ်

ပရိယုဋ္ဌာန ။ ။ပရိ (ပရိယာဒိယိတ္တာ) ဥဋ္ဌာနံ ပရိယုဋ္ဌာနံ၊
 ရာဂဿ ပရိယုဋ္ဌာနံ ရာဂပရိယုဋ္ဌာနံ။ ရာဂထကြွခြင်းရ၏။
 အဗြဟ္မစရိယ။ ။ စရိတဗ္ဗန္တိ စရိယံ။ (စရ + ဣ။ ဣ အာဂုမ်။)
 အဗြဟ္မာနံ၊မမြတ်သူတို့၏+စရိယံအဗြဟ္မစရိယံ။ (မေထုနဓမ္မော)
 တနည်း ။ ။ အဗြဟ္မံ၊ မမြတ်သော + စရိယံ အဗြဟ္မစရိယံ။ (မေထုနဓမ္မော)
 ဒူရော မေထုနသင်္ခါတော အာစာရော ဒူရစာရော။
 ဒူရစာရော အဿ အတ္ထိတိ ဒူရစာရိ။ (ဘုရားရှင်ရ၏။)
 တနည်း ။ ။ဒူရော ဟုတ္တာ တဗ္ဗိရတိ အာစရတိတိ ဒူရစာရိ (သိဋ္ဌိသစ်ဝိဂ္ဂဟ)
 ဘာသာဋီကာ၌ ဒူရံ၊ မေထုန်မှ ဝေးစွာ။ စာရိ၊ ဒူရစာရိဟုပြုသည်။

ဝါကျဥယျာဉ် (၄၈)

ဂယုန္တေတိ ဂဟေတဗ္ဗာ။
 ယုခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနယောတု၊
 ယုအပ်သော အာဏတ္တိက နိဿဂ္ဂိယထာဝရပယောဂတို့သည် ဝစနိယ။
 ဂဟိတာစသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည် ဝစနိယတ္ထ။
 ကုဋ ။ ။မဂ္ဂံ ကုဋတိ ဆိန္ဒတိတိ ကုဋံ ၊ ကုဋု ဆေဒနေ၊ အ၊ ဒွိတ္ထံ။ (ဒီပနံ)
 သမ္ပံ ။ ။ သရတိ အာယတိ ဒုက္ခံ ဟိသတိတိ သမ္ပံ။ (မောဂံ။)

ဝါကျဥပမာ (၄၉)

ဝဒတိ ဝိညာပေတိ ဧတေနာတိ ဝါဒေါ (စေတနာရ၏)
မုသာ သင်္ခါတေန ကာယဝစီပယောဂေန + ဝါဒေါ မုသာဝါဒေါ
(တတိယာတပျုရိသ်)

ကာယပယောဂ ဝစီပယောဂ၏ + သိစေကြောင်း ဖြစ်စေကြောင်း ဖြစ်သော
စေတနာနှင့် အကျိုး+အကြောင်းအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ပန်သည် ဝစနဟေတု။

ကာယပယောဂဝစီပယောဂဖြင့်သိစေကြောင်းဖြစ်သော စေတနာသည်
ဝစနိယ။

အလိကဝါဒေါ - အသစ္စဝါဒေါ စသည် - ဝစနိယတ္ထ ၊

တစ်နည်း ။ ။ ဝဒတိ သမုတ္တပေတိ ဧတေနာတိ ဝါဒေါ (စေတနာရ၏)

မုသာသင်္ခါတကာယဝစီပယောဂ+ဝါဒေါမုသာဝါဒေါ(ဒု-တပျုရိသ်)

ကာယဝစီပယောဂကို သိစေကြောင်းဖြစ်သော စေတနာရ၏။ (ပခုက္ကူ။

၃၈၈။ သိဋိသစ်၊ ၃၃၅။)

အန္တရိတတ္တာ ။ ။ အန္တရိယတေ၊ ခြားကွယ်သမှု ပြုအပ်၏။ ဣတိ။ အန္တရိတံ။

(မုသာသည် ခြားကွယ်အပ်သော သစ္စာစကားရ၏။) (ဘာသာဋီကာ)

ဝါကျဥပမာ (၅၀)

ဣန္ဒတိ ပရမိဿရိယံ ကရောတိတိ ဣန္ဒော။

ဣန္ဒတ္ထံ အဓိပတိဘာဝံ ကရောတိတိ ဣန္ဒော။ (ကစွည်း) သိကြားမင်းရ၏
ပဒံဓိပတိတ္ထောတိ ခိလော။(တံခါးခုံရ၏။)

ဣန္ဒဿ + ခိလော ဣန္ဒခိလော။

သိကြားမင်း၏ + ခြေချရာ တံခါးခုံနှင့် ဌာနီ + ဌာနစပ် - ဝစနဟေတု။
တံခါးခုံဖြစ်သည် ဝစနိယ။

သေကထမ္ပ ဥမ္မာရော ဒေဟနိ ငွေကောစသော ပရိယာယ် - ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဉာဏ် (၅၁)

ပတ္တိယာ အယိတဗ္ဗာ ပဝဏ္ဏေတဗ္ဗာတိ ပတ္တိယာယိတဗ္ဗာ။ (ဝါစာ)
 ပတ္တိယာယိတဗ္ဗာ တေဿ အတ္တိတိ ပတ္တိယာယိတဗ္ဗကော။
 ယံကြည်ခြင်းဖြင့် ရောက်အပ်ဖြစ်စေအပ်သော စကား၏ + ဘုရားရှင်နှင့်
 ဂုဏ် + ဂုဏေး၊ ဧည + ဇနကာ၊ သာဓု + သာဓက၊ သံ +
 သာမိအဖြစ်ဖြင့်စပ် ဝစနဟေတု။
 ယံကြည်ခြင်းဖြင့်ရောက်အပ်ဖြစ်စေအပ်သောစကားရှိတော်မူသောဘုရားရှင်
 ခြင်သည်ဝစနိယ။
 ပစ္စယိကောသဒ္ဓါယိတဗ္ဗကောအဝိသံဝါဒကောစသော ပရိယာယ် ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဉာဏ် (၅၂)

သံ သုခံ , ဟိတဉ္စ ဖလတိပဟရတိ ဝိနာသေတိတိ သမ္ပံ။ (သံ+ဖလ+က္ခိ)
 ချမ်းသာစီးပွားကို ဖျက်ဆီးခြင်းကြိယာသကတ်သည်လည်းကောင်း၊ ချမ်းသာ
 စီးပွား၏+ဖျက်ဆီးတတ်သော အကြောင်းအရာနှင့် (ဝါ) စကားခြင်နှင့်ပဟာ
 တဗ္ဗ+ပဟာယကအဖြစ်ဖြင့်စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်လည်းကောင်း ဝစနဟေတု။
 ချမ်းသာစီးပွားကိုဖျက်ဆီးတတ်သောအကြောင်းအရာသည်(ဝါ)စကားခြင်သည်
 ဝစနိယ။
 နိရုတ္တက တုစ္ဆ မောဃ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည် ဝစနိယတ္ထ။
မှတ်ချက် ။ ။ သမ္ပံ၊စီးပွားချမ်းသာကို ဖျက်ဆီးတတ်သော အကြောင်းအရာကို။
 (ဟာသာဋ်က)
 သမ္ပံ၊ မိမိသူတစ်ပါး နှစ်ဦးသား၏ စီးပွားချမ်းသာ အပြုပြုကို ဖျက်ဆီး
 တတ်သော စကားကို။ (ပခုက္ကူသျှ)

ဝိကျဉ်ယျာဉ် (၅၃)

(ဖရူသံ) ဝဒန္တိ တောယာတိ ဝါစ။

ဆိုခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု။

ကြမ်းကြုတ်သော စေတနာသည် ဝစနိယ။

ကေန္တဖရူသစေတနာ စသော ပရိယာယ် သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

❖ ကေန္တဖရူသစေတနာ ဖရူသာဝါစာ ဖရူသံ ဝဒန္တိ တောယာတိ ကတ္တာ၊
(သီဒီသစ်၊ ၃၄၀၊)

မမ္မစ္ဆေဒက ။ ။ မရန္တိ အနေနာတိ မမ္ပံ။ (ဒုဠာရူ-ပျက်သောဆိုးဝါးသော
အနာရ၏။)

မရ + မ။ ဓာတွန် ရ ကို မ ပြု၍ မမ္မ ဟု ပြီးသည်။

မမ္ပံ ဝိယာတိ မမ္ပံ။ (အက္ခောသဝတ္ထုရ၏)

သိဇ္ဇန္တိ ဘိဇ္ဇန္တိ ယေနာတိ သေဒကော။ (အဝုတ္တကတ္တုသာဓန)

မမ္မဿ + သေဒကော မမ္မစ္ဆေဒကော။

အက္ခောသဝတ္ထုကိုဖြတ်ကြောင်းဖြစ်သော ကာယပယောဂဝစိပယောဂ ရ၏။

ဝိကျဉ်ယျာဉ် (၅၄)

နဂရေ ဝသန္တိ သီလေနာတိ နဂရဝါသိနော။

မြို့ခြံပိဏ် + နေသူတို့နှင့် ဌာန + ဌာနိ အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ပန်သည်

လည်းကောင်း၊ မြို့၌ အလေ့အားဖြင့် နေခြင်း ကြိယာသကတ်သည်လည်း

ကောင်း ဝစနဟေတု။

မှတ်ချက် ။ ။ ကိတန္တသမာသ်ဖြစ်၍ သမ္ပန်+ကြိယာသကတ် နှစ်မျိုးကို ဝစန
ဟေတု ထုတ်သည်။

မြို့၌ နေလေ့ရှိသူတို့သည် ဝစနိယ။

ပုရဝါသိနော စေသော ပရိယာယ် ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဥယျာဉ် (၅၅)

နိဓေတိ သန္နိဓာနံ ကရောတိ ဧတ္ထာတိ နိဓာနံ။ (သိဋီသစ်)
 သိုမှီးသိမ်းဆည်းထားခြင်းကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု။
 သိုမှီးသိမ်းဆည်းထားရာ အရပ်ဌာနသည် ဝစနိယ။
 ဌပနောကာသ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဥယျာဉ် (၅၆)

ပရိယန္တော အဿာ အတ္တိတိ ပရိယန္တဝတိ။ (တံ) (ဘာသာဋီကာ။ ၄၈၀။)
 အဆုံးအပိုင်းအခြား၏ + စကားခြိတ်နှင့် ဂုဏ် + ဂုဏေးစပ် ဝစနဟေတု။
 အဆုံးအပိုင်းအခြားရှိသော စကားတော်ခြိတ်သည် ဝစနိယ။
 ပရိယန္တဝတိ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဥယျာဉ် (၅၇)

ရတ္တိတော ဥပရတောတိ ရတ္တုပရတော။
 ညစာစားခြင်း၏ + ရှောင်ကြဉ်တော်မူသော ဘုရားရှင်နှင့် ပဟာတဗ္ဗ +
 ပဟာယက(အပါဒါန်+ အပါဒိ) အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ပန်သည် ဝစနဟေတု။
 ဘုရားရှင်ခြိတ်သည် ဝစနိယမည်၏။
 ရတ္တိဘောဇနူပရတော စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထမည်၏။

ဝစနတ္ထမှတ်ဘွယ်

အသဟာယဘာဝေန ဧတိ ဂစ္ဆတိ ပဝတ္တတိတံ ဧကံ။
 ဘုဉ္ဇနံ ဘတ္တံ။ ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗန္တိ ဝါ ဘတ္တံ။ ဧကံ + ဘတ္တံ ဧကဘတ္တံ။
 ဧကဘတ္တံ အဿ အတ္တိတိ ဧကဘတ္တိကော။
 တစ်ထပ်တည်းသာ စားအပ်သောထမင်း၏+ ဘုရားရှင်နှင့် အာရုံ+
 အာရမ္မဏိကအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဝစနဟေတုမည်၏။

ဘုရားရှင်ဖြစ်သည် ဝစနိယမည်၏။

ကေဘက္ခိကောကေဘတ္တဝါ စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည်ဝစနိယတ္ထ
မည်၏။

ပါတရာသဘတ္တံ ။ ။ ပါတော အသိတဗ္ဗန္တိ ပါတရာသံ။ (ရ ကား အာဂုမ်)
ပါတရာသံ + ဘတ္တံ ပါတရာသဘတ္တံ။

သာယမာသဘတ္တံ ။ ။ သာယံ အသိတဗ္ဗန္တိ သာယမာသံ။ (မ ကား အာဂုမ်)
သာယမာသံဝေ ဘတ္တံ သာယမာသဘတ္တံ။ (သီဋီသးစ်)

ဝါကျဥယျာဉ် (၅၈)

ဗိဇံ ခိပန္နိ တ္ထောတိ ခေတ္တံ။

စိုက်ပျိုးကြံ့ခွခြင်းကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု။

ကောက်စပါးပင်တို့၏ ပေါက်ရောက်ရာလယ်ဖြစ်သည် ဝစနိယ။

ကေဒါရ စသော ပရိပာယ် --- ဝစနိယတ္ထ။

(တစ်နည်း) ခိတ္တံ (ဗိဇံ) တာယတိတိ ခေတ္တံ။

စိုက်ပျိုးကြံ့ခွထားသော ပျိုးစေ့ကို စောင့်ရှောက်ခြင်း ကြိယာ သကတ်သည်
လည်းကောင်း၊ မျိုးစေ့ဖြစ်၏ + လယ်ဖြစ်နှင့် ဌာနီ + ဌာန အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း
သမ္ပုန် သကတ်သည်လည်းကောင်း ဝစနဟေတု။ (ကျန် တူ၏။)

ဝါကျဥယျာဉ် (၅၉)

မေတိ ပရိမေတိ အညေန ဥတ္တမေန ဂုဏေန အတ္တနော အဂုဏန္တိ မာယာ။

တပါးသော မြတ်သောဂုဏ်နှင့် မိမိ၏ယုတ်ညံ့သောဂုဏ်ကို နှိုင်းယှဉ်ခြင်း

ကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု။

လှည့်ပတ်ခြင်း မာယာ (ဉာဏ်အတု) ဖြစ်သည် ဝစနိယ။

သမ္ပုရိ၊ ပဉ္စု စသောပရိယာယ် --- ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဥယျာဉ် (၆၀)

သဒ္ဓါယ ဒေယျာနိ သဒ္ဓါဒေယျာနိ။
 ယုံကြည်ခြင်းသဒ္ဓါ၏+ပေးလျှူအပ်ပြီးကုန်သောဘောဇဉ်တို့နှင့်ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်
 ဝစနဟေတု၊
 ယုံကြည်၍ လျှူအပ်သော ဘောဇဉ်ဖြစ်သည် ဝစနိယ။
 သဒ္ဓါဟနဒိန္နာနိ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဥယျာဉ် (၆၁)

ဒုဂ္ဂတိတော ယ သံသာရတောစ နိယျာတိ ဧကေနာတိ နိယျာနံ (သဂ္ဂမဂ္ဂေါ၊
 မောက္ခမဂ္ဂေါစ) (နိ+ယာ+ယု)
 နိယျာနံ အရဟတိတိ နိယျာနိကာ၊ နိယျာနေ နိယုတ္တာတိ ဝါ နိယျာနိကာ။
 နိယျာနံ ဖလဘူတံ ဧတိဿာတိဝါ နိယျာနိကာ။
 ဝစိဒုစ္စရိဟကိလေသတော နိယျာတိတိ ဝါ နိယျာနိကာ။
 ဤကာရဿ ရဿတ္တံ၊ ယ-ကာရဿစ က-ကာရံ ကတ္တာ။ အနိယသဒ္ဓေါ ဟိ
 ဗဟုလာ ကတ္တတ္တာဘိဓာယကော။ စေတနာယ သဒ္ဓိ သမ္ဗပ္ပလာပဝိရတီ ဣဇ
 အဓိပေတော။ (သီဇိသစ်၊ ၃၆၆။)
 ဤ ဌိ နိယျာနိက အရ စေတနာနှင့်တကွ သမ္ဗပ္ပလာပဝိရတီကို ယူရမည်။
 န+နိယျာနိကာ အနိယျာနိကာ။
 စေတနာနှင့်တကွဖြစ်သော သမ္ဗပ္ပလာပဝိရတီ၏ + သမ္ဗပ္ပလာပဒုစရိုက်နှင့်
 ပဋိပက္ခဝန္တံ + ပဋိပက္ခ စပ် - ဝစနဟေတု။
 သမ္ဗပ္ပလာပဒုစရိုက်သည် ဝစနိယ။
 နိယျာနိကပဋိပက္ခော စသော ပရိယာယ် - ဝစနိယတ္ထ။
 ❖ တပ္ပဋိပက္ခတော အနိယျာနိကော၊ သမ္ဗပ္ပလာပေါ။ (သီဇိသစ်)
 အနိယျာနိကာယ + ဘာဝေါ အနိယျာနိကတ္တံ ဟုပြု။

ဝါကျဥယျာဉ် (၆၂)

ကုယံ ဇေတီ (သောဘနဝိတ္ထဋ္ဌဝသေနာ)တိ ကောဇေဝေါ။ (သီဇီသစ်)
မြေကြီး၌တင့်တင့်တယ်တယ်ဖြန့်ခင်းခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်ခြင်း ကြိယာသကတ်
သည်လည်းကောင်း၊မြေကြီးခြစ်၏ +ကော်ဇောခြစ်နှင့် ဌာန+ ဌာနိ အဖြစ်ဖြင့်
စပ်ခြင်းသမ္ပန်သကတ်သည် လည်းကောင်း ဝစနဟေတု။

ကော်ဇောခြစ်သည် ဝစနိယ။

ဂေါနက၊ ဒိဃလောမက စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

- ❖ ဂဝတိ သဒ္ဒံ ကရောတိတိ ဂေါနကော ဟုပြု၊ ယု ပစ္စည်း၊ သုတ္တံ ဌံ က ပစ္စည်း၊ (ဘာသာဋီကာ)
- ❖ ဂု သဒ္ဒေါ ယု၊ သကတ္ထေ ကော၊ ဥသောတ္ထံ၊ ဂေါနကော၊ (ဇာန်ဋီ၊ ၃၁၂၊)

ဝါကျဥယျာဉ် (၆၃)

ဝိဇ္ဇတိ ပဝေဒနဟေတုဘူတာ မုဒ္ဒါ ယဿာတိ သမုဒ္ဒေါ။ (သီဇီသစ်)
ကြားခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော အဦးအထိပံရှိခြင်း၏ + သမုဒ္ဒရာခြစ်နှင့်
ဂုဏ် +ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ပန်သကတ်သည် ဝစနဟေတု။
သမုဒ္ဒရာခြစ်သည် ဝစနိယ။

သာဂရော သံန္ဓု၊ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

အမှာ ။ ။ ဘာသာဋီကာ-၅၅၂- ၌ ဝိဇ္ဇတိ မုဒ္ဒါ ယဿာတိ သမုဒ္ဒေါ။
(ဋီကာသစ်၌ “မုဒ္ဒါ”ဟုရှိသည်ကား မကောင်း၊ မုဒ္ဒ သဒ္ဒါသည် ဦးခေါင်း
လူပြိန်း လူပျင်း အနက်များကိုသာ ဟော၏။) (“သဟ + မုဒ္ဒါယ + ယော
ဝတ္တတိတိ သမုဒ္ဒေါ” ဟုလည်းပြု) ဤသို့ မုဒ္ဒ သဒ္ဒါဖြင့် ဝိဂ္ဂဟ ပြုပြသည်။

ဝါကျဥယျာဉ် (၆၄)

ဒရိယတီတံ ဒါရူ၊ (ဒရ + ကျ) (ဣဒါ၊ မောဂ်)

ဖောက်ခွဲခြင်းကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု၊

ထင်းသစ်သားခြင်သည် ဝစနိယ၊

ကဋ္ဌံ စသော ပရိယာယ် ဝစနိယတ္ထ။

ဩဒနာဒိနိ ဒါရေန္တိ တောယာတိ ဒဗ္ဗိ။ (ဒရ + ဗိ) (ဣဒါ၊ မောဂ်)

ထမင်းစသည်တို့ကို ခွဲခြင်းကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု၊

ယောက်မခြင်သည် ဝစနိယ၊

ကဋ္ဌု စသော ပရိယာယ် ဝစနိယတ္ထ။

❖ အဂတိ ကုဋ်လော ဟုတွာ ဂစ္ဆတိတိ အဂ္ဂိ၊ ပါဝကော၊ (ဣဒါ၊ မောဂ်)

ဝါကျဥယျာဉ် (၆၅)

ကာယတိ သဒ္ဓံ ကရေတိတိ ကာကော။ (ဣဒါ၊ မောဂ်)

အသံပြုခြင်းကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု၊

ကျိုးခြင်သည် ဝစနိယ၊

ဝါယသ အရိဋ္ဌ ဧကံ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

❖ ဝယတိ ဂစ္ဆတိတိ ဝါယသော၊ (ဝယ + အသက်) (ဣဒါ၊ မောဂ်)

❖ သက္ကောတိ ဥဒ္ဓံ ဂန္တန္တိ သကုဏော၊ (ဧနံဋီ၊ ၆၂၄)။

ဝါကျဥယျာဉ် (၆၆)

ကတပုညေဟိ သေဝိယတေ , တေ ဝါ သေဝတိတိ သိရိ။ (ဧနံဋီ၊ ၈၂)။

မှီဝဲဆည်းကပ်ခြင်းကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု။

ဘုန်းကျက်သရေခြင်သည် ဝစနိယ။

လက် စသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

❖ သီတံ ဂုဏံ လာတီတိ သီတလော၊ (ဓာန်ဋီ၊ ၅၆၊)

ဝါကျဥယျာဉ် (၆၇)

အလဗ္ဘနေယျာ ပတိဋ္ဌာ ဧတ္ထာတိ အလဗ္ဘနေယျပတိဋ္ဌာ။

မရအပ်သောထောက်တည်ရာ၏ + (ဝါ) ထောက်တည်ရာ ကို မရခြင်း၏
+ သဗ္ဗညုတဉာဏ်ဟု ဆိုအပ်သော ဂုဏ်တရားတို့နှင့်ဂုဏ် + ဂုဏေးစပ်
ဝစနယောတု၊

သဗ္ဗညုတဉာဏ်ဟုဆိုအပ်သော ဂုဏ်တရားတို့သည် ဝစနိယ။

အလဗ္ဘနေယျောကာသာသဗ္ဗညုတညာဏဂုဏာစသောပရိယာယ် ဝစနိယတ္ထ။

အမှာ ။ ။ ဤ၌ဥပမေယျဘက် ကိုရှု၍ထုတ်ထားသည်။ ဥပမာဘက် ကိုရှု၍
ထုတ်လျှင်အလဗ္ဘနေယျ ပတိဋ္ဌာအရ သမုဒ္ဒရာကို ဝစနိယ ထုတ်။

❖ အညမညဝိသီဋ္ဌာနံ ကုသလာကုသလာနံ ပါကာတိ ဝိပါကာ။

❖ သမာ + ဝိပါကာ + ယေသန္တိ သမဝိပါကီနော၊ (ကုသိုလ် + အကုသိုလ်
ခြစ်ရ၏။)

❖ အယတော သုခတော နိဂ္ဂတောတိ နိရယော။

ဝါကျဥယျာဉ် (၆၈)

ပုထုန္နိ မဟန္တဘာဝေန ပတ္ထရန္တိတိ ပုထုနိ၊ (ဏ္ဍာဒိ၊ ၅။)

အာဂ န္ဗဟာ စိတ္တစေတသိကာ ရမန္တိ ဧတ္ထာတိ အာရမ္မဏာနိ။ (ဓာန်ဋီ)

ပုထုနိ+အာရမ္မဏာနိ တေဿာတိ ပုထုအာရမ္မဏံ။ (သီဋီသစ်)

များစွာသောအာရုံတို့၏+ သဗ္ဗညုတဉာဏ်နှင့်အာရုံ + အာရမ္မဏိကစပ်ဝစန
ယောတု၊

သဗ္ဗညုတဉာဏ်ခြစ်သည် ဝစနိယ။

ဗဟုဂေါစရံ မဟန္တာရမ္မဏံစသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

တနည်း။ ။ ပုထု အာရမ္မဏံ အာရမ္မဏ မေတဿာတိ ပုထုအာရမ္မဏံ။

(ဤဝစနတ္ထအခိုက်) ပုထုအာရမ္မဏ အာရမ္မဏဟူလိုလျက် အာရမ္မဏတပုဒ်ချေ၍ ပုထုအာရမ္မဏဟု ပြီးသည်။ (သိဋ္ဌိသစ်၊ ၃၈၂။)

များစွာသောအာရုံဟုဆိုအပ်သောအာရုံ၏+သဗ္ဗညုဉာဏ်နှင့်+အာရုံ+အာရမ္မဏိ
က အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဝစနဟေတု။

မှတ်ချက် ။ ။ ပုထုအာရမ္မဏပုဒ်၏ ဝိကပ်နှစ်မျိုးတွင် ပဌမဝိကပ်ဖြင့် သဗ္ဗညု
ဉာဏ်၏ သဗ္ဗာရမ္မဏ၏ အဖြစ်ကိုသိစေသည်။ ဒုတိယဝိကပ်ဖြင့် သဗ္ဗညု
တဉာဏ်၏ ပုထုဉာဏ်ကိစ္စသာမက အဖြစ်ကိုသိစေသည်။ (သိဋ္ဌိသစ်၊ ၃၈၂။)

အနက် ။ ။ ပုထုအာရမ္မဏတောစ၊များစွာသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်
လည်းကောင်း၊ (ပဌမဝိကပ်နှင့်အညီ)

တနည်း။ ။ ။ များစွာသော အာရုံဟုဆိုအပ်သော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်
လည်းကောင်း၊(ဒုတိယဝိကပ်နှင့်အညီ အာရမ္မဏတပုဒ်အကျေကြံသည်။)

❖ ပုထုနိံ + စိတ္တာနိံ ပုထုစိတ္တာနိံ၊ ပုထုစိတ္တေဟိ + သမာယောဂေါတိ
ပုထုစိတ္တသမာယောဂေါ။

ဤ၌ သဒ္ဒလိင်ကိုရှု၍ သမာယောဂေါဟု ပုလ္လိင်နှင့် နိဗ္ဗုဒ္ဓထားသည်။
အတ္ထလိင်ကို ရှုလျှင် ပုထုစိတ္တသမာယောဂံ ဟု နပုလ္လိင်ဖြင့်ထားရှိသည်။

ဝါကျဥယျာဉ် (၆၉)

ရှေ့ဝါကျဥယျာဉ် (၆၈) ၌ ဖြေပြီးဖြစ်သည်။

ဝါကျဥယျာဉ် (၇၀)

ပထဝီ ဘိန္ဒိတာ ဂစ္ဆတိ ပဝံတ္တတိတိ ဂမ္ဘိရော။ (ဂမု + ကိရ) (ဏ္ဍာဒိ)
ဂမ္ဘိရေသု ဝိသေသာ ဂမ္ဘိရာ။ ဂမ္ဘိရာနံ ဝါ ဝိသေသေန ဂမ္ဘိရာ။ အယဉ္ဇ
ဂမ္ဘိရော အယဉ္ဇ ဂမ္ဘိရော ဣမေ ဣမေသံ ဝိသေသေန ဂမ္ဘိရာတိ ဂမ္ဘိရ
တရာ။ (သိဋ္ဌိသစ်)

နက်နဲသော သာဝကပါရမီဉာဏ်၏ + ပစ္စေကဗောဓိဉာဏ်နှင့် အပါဒါနိ +
အပါဒါနိအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဝစနဟေတု၊
အထူးသဖြင့် နက်နဲသော ပစ္စေကဗောဓိဉာဏ်ခြင်သည် ဝစနိယ၊
အနုတ္တာနတရံ ပစ္စေကဗောဓိဉာဏ် စသော ပရိယာယ် သဒ္ဓါများသည်
ဝစနိယတ္ထ။

- မှတ်ချက် ။ ။ ဤကား(ယ)ဝါကျလာဂမ္ဘီရတရံ ပုဒ်အတွက် ဆက္ကထုတ်ပုံတည်း။
- တစ်နည်း ။ ။ (င+စ)ဝါကျလာဂမ္ဘီရတရံကိုရှုထုတ်လျှင် ပစ္စေကဗောဓိဉာဏ်၏
+သဗ္ဗညုတဉာဏ်နှင့် အပါဒါနိ + အပါဒါနိ စပ် ဝစနဟေတု၊
သဗ္ဗညုဉာဏ် ခြင်သည် ဝစနိယ၊
အနုတ္တာနတရံ ယ သဗ္ဗညုတဉာဏ် စသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါများ
သည် ဝစနိယတ္ထဟုထုတ်ရမည်။

ဝါကျဥယျာဉ် (၇၁)

အာလပတိ ဧကေနာတိ အာလပနံ။
 ရှေးရှုခေါ်ဝေါ်ခြင်းကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတုမည်၏။
 ရှေးရှုခေါ်ဝေါ်ကြောင်းဖြစ်သောဘိက္ခဝေ ဟူသောသဒ္ဓါသည် ဝစနိယ။
 သမ္မောဓနံ စသောပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည် ဝစနိယတ္ထမည်၏။

❖ အဘိမုခံကတ္တာလပနံ အာလပနံ၊ သမ္မောဓနံ၊ (ရှု၊ ၇၀။အာလပနေစသုတ်)

ဝါကျဥယျာဉ် (၇၂)

ပိဏ္ဏံ ဥလတိ ဂဝေသတိတံ ပိဏ္ဏောလော။ (သိဒ္ဓိသစ်။)
 ဆွမ်းကို ရှာမှီးခြင်းကြိယာသကတ်သည်လည်းကောင်း၊ ဆွမ်းခြစ်၏ +
 ရှာမှီးတတ်သော ရဟန်းခြင်နှင့် ကမ္မ + ကမ္မိ၊ အာရုံ + အာရမ္မဏိက
 အဖြစ်ဖြင့်စပ်ခြင်းသမ္ပန်သကတ်သည်လည်းကောင်း- ဝစနဟေတုမည်၏။
 ဆွမ်းကို ရှာမှီးတတ်သော ရဟန်းခြင်သည် - ဝစနိယမည်၏။

ပိဏ္ဏကရိလော စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ မည်၏။
 * ပိဏ္ဏောလဿ + ဘာဝေါ ပိဏ္ဏောလျံ၊ ပိဏ္ဏစရဏေန ဒီပိကတာတိ အတ္ထော၊
 (သိဋိသစ်)။

ဝါကျဥယျာဉ် (၇၃)

ကောဠံ ပုစ္ဆတိသရိရံ။ကောဠေ+သေတိတိကောဠာသော။(ဓာန်ဋီ၊ ၄၈၅)
 ကိုယ်၌ဖြစ်ခြင်းကြိယာသကတ်သည်လည်းကောင်း၊ ကိုယ်ခြင်၏+ ဖြစ်သော
 အဘို့အစု များနှင့် ဌာန + ဌာနိ၊ အပေါင်း + အစိတ်အဖြစ်ဖြင့်
 စပ်ခြင်းသမ္ပန်သကတ်သည် လည်းကောင်း - ဝစနဟေတုမည်၏။
 ကိုယ်ခြင်၌ဖြစ်သော(တည်သော) အဘို့အစုခြင်များသည် - ဝစနိယမည်၏။
 ပဋိဂိသော၊ အန္ဓော စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် - ဝစနိယတ္ထမည်၏။

ဝါကျဥယျာဉ် (၇၄)

သဗ္ဗဒါ သရတိ ပဝတ္တကိတိ သဿတော။ (သိဋိသစ်။ သဿတိပုဒ်ဝိဂ္ဂဟကို
 မိုးသည်။)
 (တစ်နည်း)သဿတိတိ သဿကော။ သဒါ သရတိ ဝတ္တတိ ပဝတ္တကိတိ
 ဝါသဿတော။ (သုစိ)။
 မိစ္ဆာ ပဿတိတိ ဒိဋ္ဌိ။ သဿတာ + ဒိဋ္ဌိ ဧကေသန္တိ သဿတဒိဋ္ဌိနော။
 သဿတအယူ၏ + အညပုဒ်အရ သမဏဗြာဟ္မဏတို့နှင့် ဌာနိ + ဌာန၊
 သံ + သာမိ၊ ဝိသေသန + ဝိသေသျှအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် -
 ဝစနဟေတု မည်၏။
 သဿတအယူရှိကြကုန်သောသမဏဗြာဟ္မဏတို့ဖြစ်သည် - ဝစနိယမည်၏။
 သဿတဝါဒါ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် - ဝစနိယတ္ထမည်၏။

ဝါကျဥပမာ (၇၅)

သမ္မာ ဥပါယေန မနသိကာရောတိ ကမ္မဋ္ဌာနမေတေနာတိ
 သမ္မာမနသိကာရော။ (သီဇီသစ်)
 သင့်သောအကြောင်းအားဖြင့်ကမ္မဋ္ဌာန်းကိုနှလုံးသွင်းခြင်းကြိယာသကတ်သည်
 ဝစနဟေတု။
 သင့်သောအကြောင်းအားဖြင့်ကမ္မဋ္ဌာန်းကိုနှလုံးသွင်းကြောင်း ဖြစ်သောဉာဏ်
 ခြိမ်သည်ဝစနီယ။
 ဥပါယမနသိကာရော၊ ပဌမနသိကာရော၊ ကာရကမနသိကာရော စသော
 ပရိယာယ် သဒ္ဒါများ သည် ဝစနီယတ္ထ။

ဝါကျဥပမာ (၇၆)

ဝနတိ ယာစတိ ပုတ္တန္တိ ဝဉ္ဇာ၊
 ဝတေ ပုတ္တံ၊ ဖလံ ဝါ ဟနတိတိပိ ဝဉ္ဇာ၊
 ဝဉ္ဇာ ဝိယာတိ ဝဉ္ဇော။ (သီဇီသစ်၊ ၃၉၅။)
 မြုံသောသားကောင်၊ မြုံသောထန်းပင် စသည်တို့၏ + အတ္ထလောကနှင့်
 သဒိသ + သဒိသိ အဖြစ်ဖြင့်စပ်ခြင်း သမ္ပန်သည် ဝစနဟေတု၊
 အတ္ထသည်လည်းကောင်း၊ လောကသည်လည်းကောင်း ဝစနီယ။
 အဖလော၊ အဇနကော စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနီယတ္ထ။

ဝါကျဥပမာ (၇၇)

ဥဂ္ဂတေဟိ ဝါတာဒိဒေါသေဟိ မဇ္ဇတီတိ ဥမ္မတ္ထော။
 ဥမ္မတ္ထောယေဝ ဥမ္မတ္ထကော။

တက်ကုန်သောလေ စသောအပြစ်တို့ကြောင့် ယစ်မှူးခြင်း မှူးသွပ်ခြင်း
 ကြိယာသကတ်သည်-ဝစနဟေတုမည်၏။
 အရူးခြစ်သည် -- ဝစနိယမည်၏။
 ဥမ္မာဒဝတိ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် -- ဝစနိယတ္ထမည်၏။

ဝါကျဥယျာဉ် (၇၈)

သိနာတိ သုစိ ကဏေတိတိ သိနေရူ။ (သိနာ+ဇေ။ ဣဒိမောဂ်)
 စင်ကြယ်အောင်ဖြူခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု၊
 မြင်းမိုရ်တောင်ခြစ်သည် ဝစနိယ။
 မေရု နေရု ပဗ္ဗတရာဇာစသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဥယျာဉ် (၇၉)

တိဋ္ဌတိ ဧတ္ထာတိ ဌာနံ။ (သိဋ္ဌိသစ်။)
 တည်ခြင်းကြိယာသကတ်သည် --- ဝစနဟေတုမည်၏။
 ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏ်ခြစ်သည် --- ဝစနိယမည်၏။
 ကာရကံ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထမည်၏။
 ဝသတိတံဉာဏ+မေတ္တ တိဋ္ဌတိတိ ဝတ္ထု။(သိဋ္ဌိသစ်) ဌာန-နှင့် အတူထုတ်။

ဝါကျဥယျာဉ် (၈၀)

ဝိမံသတိတိ ဝိမံသာ။
 စုံစမ်းဆင်ခြင်ခြင်းကြိယာသကတ်သည် --- ဝစနဟေတုမည်၏။
 ပညာအတုသည်(ဝါ)မိစ္ဆာဉာဏ်ခေါ်ဒိဋ္ဌိစေတသိက်သည်--- ဝစနိယမည်၏။
 တုလနာ ရူစုနာခမနာစသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည်--- ဝစနိယတ္ထမည်၏။

၄၅

ဝါကျဉာဏ် (၈၁)

နိဗ္ဗတ္တန္တိတိ နိဗ္ဗတ္တာ။

ဖြစ်ခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု။

ဈာန်စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော သတ္တဝါတို့ဖြစ်သည် ဝစနိယ။

ပဝတ္တာ၊ နိဗ္ဗတ္တသတ္တာ စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါသည် ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဉာဏ် (၈၂)

ဝသိယိတ္ထ ဧတ္ထာတိ ဝသိတံ။

ရှေးဘဝတုန်းကနေအပ်ခဲ့ဘူးခြင်းကြိယာသကတ်သည်--ဝစနဟေတုမည်၏။

နေအပ်ခဲ့ဘူးသော ပဌမဈာန်ဘုံဌာနသည် -- ဝစနိယမည်၏။

နိဝသိတ၊ ဝုတ္ထ၊ နိဝုတ္ထ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် -- ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဉာဏ် (၈၃)

စတ္တာရော ဝိဓာ ဧတိဿာတိ စတုပ္ပိဓာ၊

တာသ တဏှာ ဒိဋ္ဌိ ဉာဏဟူသောလေးပါးသောအပြား၏+ ပရိတဿနာနှင့်

သင်္ချာ+ သင်္ချေယျ။ ဝိသေသနာ+ ဝိသေသျှစပ် ဝစနဟေတု၊

လေးပါးအပြားရှိသော ပရိတဿနာဖြစ်သည် ဝစနိယ။

စတုဝိဓာ စသောပရိယာယ်သည် ဝစနိယတ္ထ။

❖ ပဋိဟညတီတိ ပဋိယော၊ ဒေါသရဏိ၊

ဝါကျဉာဏ် (၈၄)

မဟတိ ဝုဒ္ဓိ ပါပုဏတိတိ မဟန္ဓော၊

ဤသတိ အဘိဘဝတိတိ ဤသော၊ မဟန္ဓော ဤသော မဟေသော။

(သိင်္ခီသစ်၊ ၄၂၁။)

ကြီးမြတ်သောဂုဏ်၏ + အစိုးရသူ မဟာဗြဟ္မာကြီးနှင့် ဂုဏ် + ဂုဏေး
အဖြစ်ဖြင့်စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်ဝစနဟေတု၊
မဟာဗြဟ္မာကြီးဒြပ်သည် ဝစနိယ၊
မဟိဿဇရာ စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ၊

ဝိဂ္ဂဟမှတ်ဘွယ်

စရိယိတ္ထာတိ စိဏ္ဏာ၊ (ဝသိတာ)
ဝသနံ (သမတ္ထနံ) ဝသော၊
ဝသော ယဿ(မယျ)န္တိ ဝသီ။(အစွမ်းရှိသူရ၏)
ဝသိနော ဘာဝေါ ဝသိတာ၊
စိဏ္ဏာ ဝသိတာ စိဏ္ဏဝသိတာ၊(ဘာသာဋီကာ၊ ဒု၊ ၈၇။)
အဟေသုန္တိ ဘူတာ၊ (ဘာသာဋီကာ၌ ဓာတ်နက်ဖြင့် ဝိဂ္ဂဟပြု၏။)
အဘဝိသူတိ ဘူတာ ဟုလည်း မိမိဓာတ်ရင်းဖြင့်ပြုနိုင်၏။
ဘဝန္တိ ဘဝိဿန္တိတိ ဘဗျာ၊
(ဘူတ အရ ဖြစ်ပြီး သတ္တဝါကိုယူ၊ ဘဗျာ အရ ဖြစ်ဆဲ၊ ဖြစ်လတ္တံ့သတ္တဝါကိုယူ)

ဝါကျဥယျာဉ် (၈၅)

ဝဏ္ဏေတိ ဝိကာရ+မာပဇ္ဇမာနံ ဟာဒယင်္ဂတဘာဝံ ပကာသေတိတိ ဝဏ္ဏော။
(နိတိဓာတု။ ၃၀၀။)

ဘောက်ပြန်ခြင်းသို့ရောက်သည်ရှိသော် နှလုံး၌တည်သည်၏ အဖြစ်ကို
ထင်ရှားပြခြင်း ကြိယာသကတ်သည်---ဝစနဟေတုမည်၏။
ရူပါရုံဒြပ်သည်---ဝစနိယမည်၏။
ရူပံ ရူပါယတနံ စသော ပရိယာယ် သဒ္ဒါများသည်---ဝစနိယတ္ထမည်၏။

ဝစနတ္ထမှတ်ဘွယ်

ဤသတိ အဘိဘဝတိတိ ဤသော။ မဟန္ဇော + ဤသော မဟေသော။
“မဟေသော” ဣတိအက္ခာယံတိတိမဟေသက္ခော။ (မဟေသ+အာ+ခါ+ အ)
မဟေသက္ခာနံ အတိသယေန မဟေသက္ခောတိ မဟေသက္ခတုဇရာ။
(သိဋီသစ်။ ၄၂၁။)

ဝါကျဥယျာဉ် (၈၆)

ကေ သရီရေ ပဝတ္တော ရဇော ကရဇော။ (သုက်သွေးရ၏။)
 ကုဋ္ဌိတာနံ ကေသာဒိနံ+အာယော ပဝတ္တိဋ္ဌာနန္တိ ကာယော။
 ကရဇေန+သမ္ပူတော+ကာယော ကရဇကာယော။
 သုက်သွေး၏+ခန္ဓာကိုယ်နှင့်အကြောင်း+အကျိုး၊ဇနက+ဇညစပ် ဝစနဟေတု။
 ခန္ဓာကိုယ်ဖြစ်သည် ဝစနိယ။

သရီရံ၊ ဝပု စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။
 အမှာ ။ ။ ကရဇ ပုဒ်၏ ဝိဂ္ဂဟအမျိုးမျိုး (၁) နံပါတ်၌ရေးခဲ့ပြီ။

(ဝစနတ္ထမှတ်ဘွယ်)

- ❖ ကတပုညေဟိ သေဝိယတေတိ သိရိ၊ (သိ+ရ၊ ထိ+ဤ)၊
 - ❖ ဝိဘပန္တိ ပဘဝန္တိ အနေနာတိ ဝိဘဝေါ၊
 - ❖ ပုနပ္ပုနံ+ဥဒယတော န ဝိယတေတိ နက္ခတ္တံ၊
 - ❖ အာဟာရတိ ဗလာယူနိတိ အာဟာရော၊
 - ❖ ဩဇဋ္ဌမကရူပံ အာဟာရတိတိ ဝါ အာဟာရော၊
 - ❖ ဗလတိ ပရေ အဘိမဒ္ဒတိတိ ဗလံ၊
 - ❖ ဗလံ တေဿ အတ္တိတိ ဗလဝါ၊
- အားအစွမ်း၏+ကမ္မဇတေတောနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ် ဝစနဟေတုမည်၏။

ဝါကျဥယျာဉ် (၈၇)

သက္ကောတိ ဥဒ္ဓံ ဂန္ထန္တိ သကုဏော၊ (ဣဒိမောဂ်)
 ကောင်းကင်သို့ပျံတက်ခြင်းငှာစွမ်းနိုင်ခြင်းကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု၊
 ငှက်ဖြစ်သည် ဝစနိယ။
 ဝိဟဂေါ၊ ဝိဟဂေါ၊ ပက္ခိ၊ ဒွိဇော စသော ပရိယာယ် ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဉာဏ် (၈၈)

မသတိ လေန္တိ မစ္ဆော။ (ဣဒိမောဂံ ၄၃ သုတ်)။
ရေကိုသုံးသပ်ခြင်းကြိယာသကတ်သည်--ဝစနဟေတုမည်၏။
ငါးခြစ်သည်--ဝစနိယမည်၏။
မိနော၊ လေစရော စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည်--ဝစနိယတ္ထမည်၏။

ဝါကျဉာဏ် (၈၉)

အာရမ္မဏေ ပဋိဟညတိတိ ပဋိယော၊ (ပဋိ+ဟန+ရ)
အာရုံ၌တိခိုက်ခြင်းကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု၊
အားကြီးသော ကောဓေတရားသည် ဝစနိယ၊
ဗလဝကောဓေ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ၊

ဝစနတ္ထမှတ်တွယ်

ဝိဟနနံ ဝိဟိသနံ ဝိဗာဓနံ ဝိဗာတော။ (သိဋီသစ်)
လေဿ+ဦကာ ကိမိဝိသေသော လေကာ။

(ဇနည်း) လေံ ဩကံ ဂေဟ+မဿာတိ ဝါ လေကာ။ ဩဿူ။
(ဓာန်ဋီ၊ ၆၇၅။)

လောကာ ဟူလိုလျက် ဩကို ဦဖြု၍ပြီးသည်။
လေတိတိ လေကာ။ (ဣဒိ၊ မောဂံ) (လေ+ဣကာ)
အာသိယံ (ဒါဌာယံ)ဝိသံ တေဿာတိ အာသိဝိသော။(ဓာန်ဋီ၊ ၆၇၃။)
ဥဿိ ဗျဉ္ဇနေ။ အာသု သိယံ ဝိသံ တေဿာတိ အာသိဝိသော။
အာသုဝိသ ဟုဆိုလိုလျက် ဥကို ဤဖြု၍ပြီးသည်။ (နိတိ၊ သုတ္ထ၊ ၁၇၇။)

ဝါကျဥယျာဉ် (၉၀)

သဗ္ဗာနာတိတိ သညာ။ နတ္ထိ သညာ ဧတေသန္တိ အသညာ။
ရူပါဒီသု သဗ္ဗန္တိတိ သတ္တာ။ အသညာစ + တေ + သတ္တာစာတိ အသည
သတ္တာ။

သညာမရှိခြင်းဂုဏ်၏+ သတ္တဝါတို့ဖြစ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေစပ် -- ဝစနဟေတု၊
အသညသတ်ဗြဟ္မာဖြစ်သည် --- ဝစနိယမည်၏။

❖ အစိတ္တုပ္ပါဒါ၊ရူပမတ္တကအတ္တဘာဝါစသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည်ဝစနိယတ္ထ။

ဝစနတ္ထမှတ်ဘွယ်

ဖလံ ဓာရေတိတိ ဓိစုံ။ ဓာ (တနည်း) ဓရ + ရိစု။

နတ္ထိ ဓိစုံ ဧတဿာတိ အဓိစော။

အဓိစော (ဟုတ္တာ) သမုပ္ပန္နော အဓိစ္စသမုပ္ပန္နော။

(အကြောင်းမရှိဘဲဖြစ်သောအတ္တလောကရ၏)(ဘာသာဋီကာ၊ဒု၊၁၂၂)။

ဥပစာအားဖြင့် အယူဝါဒတိုင်အောင်ယူ၍ အဓိစ္စသမုပ္ပန္နောတိ + ဒဿနံ
အဓိစ္စသမုပ္ပန္နံ ဟုပြု။

❖ ဒေသိယတေတိ ဒေသနာ၊ သယန္တိ ဧတ္ထ ဥကာဒယောတိ သိသံ၊

ဒေသနာယ သိသံ ဒေသနာသိသံ။

ဝါကျဥယျာဉ် (၉၁)

ပရိဟိယတိတိပရိဟိနံ။ (န+ပရိဟိနံအပရိဟိနံ)ပစ္စနိကဓမ္မေဈာပေတိတိ ဈာနံ၊

အပရိဟိနံ ဈာနံ ဧတဿာတိ အပရိဟိနုဇ္ဈာနော။

မယုတ်လျော့သောဈာန်၏ + ဈာနလာဘိပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ဂုဏ် + ဂုဏေးစပ် -
ဝစနဟေတု။

မယုတ်လျော့သောဈာန်ရှိသော ဈာနလာဘိပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သည် ဝစနိယ။

ပရိပုဏ္ဏဈာနော စသည် - ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဥယျာဉ် (၉၂)

အပရန္တံ ကပေန္တိတိ အပရန္တကပိကာ။

နောက်အနာဂတ်အဘို့အစု၏+ ကြံဆတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ဂုဏ် +
ဂုဏေးစပ်ခြင်း ၊ သမ္မန်သည်လည်းကောင်း ၊ အနာဂတ်အဘို့အစုကိုကြံဆခြင်း
ကြိယာသကတသည် လည်းကောင်း ဝစနေဟေတု ၊

အနာဂတ်အဘို့ကို ကြံဆတတ်သော သမဏဗြာဟ္မဏတို့ဖြစ်သည် ဝစနိယ၊
အနာဂတဏောဠာသကပိကာ စသောပရိယာယ်သည် ဝစနိယတ္ထ ၊

ဝါကျဥယျာဉ် (၉၃)

ပသိယတိ ဗာဓိယတိ ဧတ္ထာတိ ပစ္ဆိ။ (ဏ္ဍဒိမောဂ်၊ ၄၁။)

ထားမြစ်ခြင်း နှိပ်စက်ခြင်း ကြိယာသကကတ်သည် --- ဝစနေဟေတု ။

တောင်းခြင်သည် ---- ဝစနိယ။

ဘာနေဝိသေသ စသော ပရိယာယ် သဒ္ဒါများသည် -- ဝစနိယတ္ထမည်၏၊

ဝါကျဥယျာဉ် (၉၄)

သောစန္တိ ဧတေနာတိ သုက္ကံ။(ဏ္ဍဒိမောဂ်၊ ၁၅ - သုတ်)

စိုးရိမ်ခြင်းကြိယာသကကတ်သည် -- ဝစနေဟေတု။

သုက်ဖြစ်သည် -- ဝစနိယ။

အသုစိ၊ သမ္ဘဝေါ စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် -- ဝစနိယတ္ထ။

သုက္ကဉ္စ+သောဏိတဉ္စသုက္ကသောဏိတံ။(အပေဇါ သုက်နှင့်အမေဇါသွေးရ၏)။

(တနည်း)သုက္ကသခါတံ+ သောဏိတံ သုက္ကသောဏိတံ။ (သိဋ္ဌိသစ်၊ ၄၄၈)။

ဝါကျဥယျာဉ် (၉၅)

အင်္ဂါယတေ ဉာယတေ ဧတေနသမုဒါယေနာတိ အင်္ဂီ ။ (သုစိ)

သိခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု၊

ကိုယ်အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းဖြစ်သည် ဝစနိယ၊

အဝယဝေါ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

အမှာ။ ။ ဓာန်၌ အင်္ဂီတွ ဝယဝေါ ဝုတ္ထော ဟု နုပုလ္လိင်ရှိသည်။ (သိဋ္ဌိသစ်၊ ၄၄၉)၌ မဟာဝယဝေါ အင်္ဂေါ ဟု ပုလ္လိင်နှင့် ရှိသည်။

ဝစနတ္ထမှတ်ဘွယ်

ဝိသုံ+ ပဝတ္ထော+ အင်္ဂေါ+ပစ္စင်္ဂေါ (သိဋ္ဌိသစ်၊ ၄၄၉)။

(တနည်း) ဝိသုံ +ပဝတ္ထံ+အင်္ဂီ ပစ္စင်္ဂီ၊

အင်္ဂါနိစ ပစ္စင်္ဂါနိစ အင်္ဂပစ္စင်္ဂါနိ ။

သဗ္ဗာနိ + အင်္ဂါပစ္စင်္ဂါနိ သဗ္ဗင်္ဂပစ္စင်္ဂါနိ ။

သဗ္ဗင်္ဂပစ္စင်္ဂါနိ ယဿ အတ္ထိတိ သဗ္ဗင်္ဂပစ္စင်္ဂီ ။ (ဘာသာဋီ)

ဝါကျဥယျာဉ် (၉၆)

ပရံ ပစ္စနိကံ မာရေတိတိ ပရမံ ။ (ပရ+မရ+က္ခိ)(ဓာန်ဋီ၊ ၆၉၅)

ဆန့်ကျင်ဘက်(အယုတ်တရား)ကို သတ်ဖြတ်ဖျက်ဆီးခြင်း ကြိယာသကတ်သည် လည်းကောင်း၊ဆန့်ကျင်ဘက် (အယုတ်တရား)၏ + သတ်ဖြတ် ဖျက်ဆီး တတ်သောဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန်နှင့် ပဟာတဗ္ဗ+ပဟာယကအဖြင့်ဖြင့် စပ်ခြင်း သဗ္ဗနသည် လည်းကောင်း - ဝစနဟေတု မည်၏။

လွန်မြတ်သော ဒိဋ္ဌဓမ္မနိဗ္ဗာန်ဖြစ်သည် - ဝစနိယ ။

ဥတ္တမ၊ ဝရ၊ အဂ္ဂ၊ သေဋ္ဌ စသောပရိယာယ် သဒ္ဒါများသည် - ဝစနိယတ္ထ။

(တနည်း)ပကဋ္ဌဘာဝေ ရမတိတိ ဝါ ပရမံ။ (ပ+ရမု+က) (ဓာန်ဋီ၊ ၆၉၅)။

မြတ်သည်၏အဖြစ်၌ မွေ့လျော်ခြင်းကြိယာသကတ်သည် - ဝစနဟေတု။

(တနည်း) ပရတိ အတ္တနော ဥတ္တမဘာဝံ ပါလေတိ၊ ပူရတိ ဝါ ပရမံ
။(သုစိ)

မိမိ၏ မြတ်သည်၏ အဖြစ်ကို စောင့်ရှောက်ခြင်း ၊ ပြည်စေခြင်းကြိယာ
သကတ်သည် ဝစနဟေတု ။

* အက္ခာနံ ဣန္ဒြိယာနံ + အဘိမုခံ ပစ္စက္ခံ။ (သိင်္ဃိသစ်)။

ဝါကျဉာဏ် (၉၅)

ပဉ္စဟိ ကာမဂုဏေဟိ ဒိဗ္ဗန္ဓိ ကိဉ္ဇန္ဓိတိ ဒေဝါ။ ရာဇတေ ဒိပ္ပတေတိရာဇာ။
အတ္တနိ ဇနံ ရဉ္စေတိတိ ရာဇာ၊ ဒေဝါနံ ရာဇာ ဒေဝရာဇော၊ (ဒေဝရာဇာ)
နတ်တို့၏ + နတ်မင်းခြင်နှင့်သံသမ္ပန်၊ သာမည+ဝိသေသစပ် ပစနဟေတု၊
ဝသဝတ္ထိ နတ်မင်းခြင်သည် ဝစနိယ၊
တိဒိဝရာဇာ ဒေဝဘူပတိ စသော ပရိယာယ် ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဉာဏ် (၉၆)

အရိယတေ ဂမ္မုတေတိ အရည်။
သွားခြင်း ၊ ရောက်ခြင်းကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု။
တောအုပ်ခြင်သည် ဝစနိယ ။
ကာနံ ၊ ဒါယော စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဉာဏ် (၉၇)

ပုသိယတေ ပုသနံ။ ကတ္ထဗ္ဗန္ဓိ ကိစ္စံ။ ပုသနံ+ကိစ္စံ+ တေသန္ဓိပုသနကိစ္စာနိ ။
ကိစ္စံ ၌ ပြုခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု ။
ပြုအပ်သောကိစ္စ ခြင်သည် ဝစနိယ။
ကရဏိယံ စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဥပမာ (၁၀၀)

တံတံဒွါရာရမ္မကာ စိတ္တစေတသိကာဓမ္မာ သေနသေန အနုဘဝနာဒိကိစ္စေန
အာယတန္တိ ဥဋ္ဌဟန္တိ ယဇေန္တိ ဝါယမန္တိ ဧတေသု စက္ခာဒိသုတိ အာယတနာနိ ။
(သိဋ္ဌိသစ်)

ထိုထိုဒွါရာအာရုံရှိကုန်သော စိတ်စေတသိတို့၏ မိမိတို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော
အနုဘဝနစသောကိစ္စဖြင့် စေ့ဆော်ကြိုးကုတ်အားထုတ်ခြင်း ကြိယာသကတ်သည်
ဝစန ဟေတု ။

စက္ခာယတန စသည်တို့ဖြစ်သည် ဝစနိယမည်၏။
သဏ္ဍာတိဒေသာနိ၊သမောသရဏနိစသောပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ဝိဂ္ဂဟမှတ်ဘွယ်

အာယတံ ဝါ သံသာရဒုက္ခံ နယန္တိ ပဝတ္ထေန္တိတိ အာယတနာနိ ။
အာယဘူတေ ဓမ္မေ တောနိ တနောန္တိ ဝိတ္တာဓေန္တိတိ အာယတနာနိ ။
(ဋီကာကျော် ။ ၂၂၉) (သိဋ္ဌိသစ်၊ ၄၆၂)

ဝါကျဥပမာ (၁၀၀)

ဝါယန္တိ တောယာတိ ဂိဝါ ။ (ဣဒိမောဂံ၊ ၂၀၃ - ဂါတီဝေါသုတ်)
သီဆိုခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု။
လည်ချောင်းဖြစ်သည် ဝစနိယ။
ဂလော ကဏ္ဍော စသောပရိယာယ် သဒ္ဓါ - ဝစနိယတ္ထ။
ရုန္တိ တောယာတိ ရဇ္ဇ။
ပိတ်ပင်ခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု။
ကြိုးဖြစ်သည် ဝစနိယ။
ယောတ္ထံ စသောပရိယာယ် ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဉ်ယျာဉ် (၁၀၂)

ဒူယတိ ဒုက္ခေန ဂမိယတိတိ ဒူရံ။ (ဏ္ဍာဒိမောဂ်၊ ၁၄၄ -သုတ်)
ဆင်းရဲသဖြင့် ရောက်ခြင်းကြိယာသကတ်သည် ဝစနုဟေတု။
အဝေးအရပ်သည် ဝစနိယ။

အနာသန္တံ စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

❖ အဒိယတောဘက္ခိ ယတေတိ အနံ၊ အဒဘာက္ခဏေ တော၊ အနာဒေသော။

(ဓာန်ဋီ)

ဝါကျဉ်ယျာဉ် (၁၀၃)

ဝစိယိတ္တာတိ ဝုတ္တံ။

ဆိုခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနုဟေတု။

ဆိုအပ်သော “ဘညမာနေ” ဟူသော သဝိညတ္တိက ဝစိဘောဒသဒ္ဒါဒြပ်သည်

ဝစနိယ။

ဘာသိတံ လပိတံ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါ ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဉ်ယျာဉ် (၁၀၄)

ဒဿိတဗ္ဗာတိ ဒဿနိယာ။

ကြည်ရှုခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနုဟေတု။

ကြည်ရှုချင်စတွယ်ကောင်းသော ညဉ်ဒြပ်သည် ဝစနိယ။

ပဿိတဗ္ဗာ စသော ပရိယာယ် သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ဝစနုတ္တမှတ်တွယ်

ဂယုတိတိ ဂဟံ ။ ရာဇုနံ၊ရာဇုဟိ ဝါ ဂဟန္တိ ရာဇဂဟံ။ (သိင်္ခိသစ်၊ဒု၊၂။)

ဝေံ နာမံ ယဿာတိ ဝေံနာမကံ။

မံ သိရိံ ဓာရေတိတိ မန္တာတု။ (အလုတ္ထသမာသော)

ဂါဝေါ+ဝိန္နတိတိ ဂေါဝိန္နော။

အထဝါ ဂစ္ဆတိ ဇာနာတိတိ ဂေါ။(ပညာရစေ)

ပညာရုံသိသခါတံ ဂံ + ဝိန္ဒတိတိ ဂေါဝိန္ဒော။
မဟန္တောစ သော ဂေါဝိန္ဒောစတိ မဟာဂေါဝိန္ဒာ(ဂဏ္ဍိ၊ ၂၉၀-၂၉၁)

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၀၅)

န ဂစ္ဆန္တိတိ နဂါ။ (န+ဂမု+ကိံ) ပြဿာဒံစသော အဆောက်အဦရံ။ ။
နဂါ (ပါသာဒါဒယော) အဿ အတ္ထိံ ,တေသ္မိန္နိ ဝါ နဂရံ။(နဂ+ရ)
ပြဿာဒံစသောအဆောက်အဦ၏+မြို့ဖြစ်နှင့် ဌာနံ +ဌာန စပ် စနဂဟေတု၊
မြို့ဖြစ်သည် ဝစနိယ။

ပုရံ စသော ပရိယာယ် ဝစနိယတ္ထ။

(တနည်း) ဒဗ္ဗသမ္ဘာရံ ဂဏ္ဍာတိတိ ယရံ ။(ဂဟ+ ဣ)အိမ်ရ၏ ။

ဃရတိ သိဉ္စတိ ဧတ္ထာတိ ယရံ။(ဃရ +အ)

နံ သံပုဏ္ဏံ ယရံ ဧတ္ထာတိ နဂရံ။ (ဃ ကို ဂ ပြု)

ပြည်စုံသော အိမ်၏ +မြို့နှင့် ဌာနိံ +ဌာနစပ် ။

ဝစနတ္ထမှတ်ဘွယ်

ဝနန္တိ တံ ဘဇန္တိ မယူရကောကိလာဒယော သတ္တာတိ ဝနံ။

မှီဝဲဆည်းကပ်ခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု၊

အရည်,ကာနနံ စသောပရိယာယ် ဝစနိယတ္ထ။

ဝသန္တိ ဧတ္ထာတိ ဝသနံ၊ ဝသနံ+ ဝနံ ဝသနဝနံ ဟုပြု။

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၀၆)

ဣရိယနံ ပဝတ္ထနံ ဣရိယာ၊ (ကာယိကကိရိယာ ရ၏ ။)

ပထတိ ဂစ္ဆတိ ဧတေနာတိ ပထော။

ဣရိယာယ + ပထော ဣရိယာပထော။ (သိဋ္ဌိသစ်)

ဣရိယာ အရ ကာယိက ကိရိယာ၏ + ပထ အရ အကြောင်းဖြစ်သော
ဌာနနိသဇ္ဇ စသည်နှင့် အကျိုး +အကြောင်း အဘေဒ+ ဘေဒစပ် ဝစနဟေတု။

လျောင်း၊ထိုင်၊ရပ်၊သွား၊လှုပ်၊ယာပုတ်လေးပါးခြင်သည် ၀စနိယ။

ကာယိကကိရိယပဝတ္ထနုပါယော ဌာနနိသဇ္ဇာဒယော စသောပရိယာပ
၀စနိယတ္ထ။

သီရိသစ်လာ ဝိဂ္ဂဟ မှတ်တွယ်။

ဝိဟရတိ ပဝတ္ထတိ ဧတေနာတိ ဝိဟာရော။ ဝိဟရကံ ဝါ ဝိဟာရော။

ဣရိယာပထောဝ ဝိဟာရော ဣရိယာပထဝိဟာရော။

ဒိဗ္ဗဝိဟာရ။ ။ ဒိဝံ+ဘဝေါ ဒိဗ္ဗော(ဒိဗ္ဗနုဘာဝေါ)

ဒိဗ္ဗာယ သံဝတ္ထတိတိ ဒိဗ္ဗော(ဒိဗ္ဗနုဘာဝအကျိုးငှာ ဖြစ်သော မဟာဂ္ဂုတ်
ဈာန်ရ၏)

ဒိဗ္ဗောစ + သော + ဝိဟာရောစာကံ ဒိဗ္ဗဝိဟာရော။

(ဇနည်း) အဘိညာဘိနိဟာရာဒိပသေန ဒိဗ္ဗတိ ပဝတ္ထတိတိ ဒိဗ္ဗော။ (ဒိဝု + ကျ
(မဟာဂ္ဂုတ်ဈာန်ပင်ရ၏။)

ဒိဗ္ဗော ဝိဟာရော ဒိဗ္ဗဝိဟာရော။

ဗြဟ္မဝိဟာရ။ ။ ဗြဟ္မာနံ + ဝိဟာရ ဗြဟ္မဝိဟာရ။

(ဇနည်း) ဗြဟ္မဘူတာ ဝါ ဝိဟာရ ဗြဟ္မဝိဟာရ။ (မေတ္တာဈာန် စသော
အပ္ပမညာ (၄) ပါးရ၏ ။)

(ဇနည်း) ဗြဟ္မာနော (မြတ်ကုန်သော) ဝိဟာရ ဗြဟ္မဝိဟာရ။ (သာရတ္ထ၊ ၁
၂၀၃။)

မေတ္တာဈာန် စသော အပ္ပမညာ (၄)ပါးပင်ရ၏ ။

အရိယဝိဟာရ ။ ။ အရိယာ ဥက္ခမာ + ဝိဟာရ အရိယဝိဟာရ။

(ဇနည်း) အရိယာနံ + ဝိဟာရ အရိယဝိဟာရ ။(ဖလသမာ
ပတ်လေးပါးရ၏ ။)

မှတ်ချက်။ ။ ဤ၌ မြတ်စွာဘုရား၏ ဝိဟာရဖြစ်၍ ဒိဗ္ဗဝိဟာရအရ ဂူပါဝစရ
စတုတ္ထဈာန်ကို ယူ၊ အရိယဝိဟာရ အရ စတုတ္ထဈာန်က အဂ္ဂဖလသမာပတ်ကို
ယူရသည်။ (သိင်္ဃိသစ်၊ ဒု၊ ၃)

❖ သမ္မာ + အင်္ဂနံ သမဂေါ ။ သမဂေါ အဿ အတ္ထိတိ သမင်္ဂါ။(သမင်္ဂ+ဤ)
ဘုရားရ၏။

ဤ၌ သမင်္ဂိ ကား ဘာဝပ္ပဓာန ဘာဝလောပပုဒ်တည်း။

❖ ဘာဝလောပေဗာယံ -ဘာဝပ္ပဓာနေန ဝါ နိဒ္ဒေသော ၊ (သိင်္ဃိသစ်၊ ဒု၊ ၄၊)

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၀၇)

ဘဝန္တိ ဧတ္ထာတိ ဘုမ္မံ (အာဓာဓရာ) ဘုမ္မမေဝ+ဝစနံ ဘုမ္မဝစနံ။

ဘုမ္မေ ပဝတ္တံ ဝါ ဝစနံ ဝိဘတ္တိ ဘုမ္မဝစနံ။

ဘုမ္မဝစနေန ယုတ္တန္တိ ဘုမ္မဝစနံ။(သိင်္ဃိသစ်၊ ဒု။ ၅။)

ဘုမ္မအရ သတ္တမိဝိဘတ်၏ + ယုတ္တအရ ယှဉ်သော ရာဇဂဟပုဒ်နှင့် သဟာဒိယောဂ + သဟာဒိယောဂဝန္တစပ် ဝစနံဟေတု။

ရာဇဂဟေဟူသော ပုဒ်ခြစ်သည် ဝစနိယ။

သတ္တမိဝိဘတ္တိယုတ္တပဒံ စသော ပရိယာယ်သည် ဝစနိယတ္ထ။

အမှာ။ ။ ဤကား သိင်္ဃိသစ်၊ ဒု။ ၅။ ၌ တိုက်ရိုက်လာသည့် ဝိဂ္ဂဟတည်း။ “ ပုဒ်စွဲရှိက အဿတ္တိ အနက်ထွက်အောင် သမ္ပန်မြဲ ” ဟူသော နိယံနှင့် အညီ ဘုမ္မဝစနံ -သတ္တမိ ဝိဘတ်ရှိသော ပုဒ်တည်းဟု ပေးသော အနက်အရ ဘုမ္မဝစနံ အဿ အတ္တိတိ ဘုမ္မဝစနံ ဟု အဿတ္တိတဒ္ဒိတ်လည်းပြုနိုင်သေးသည်ဟုမှတ်။

ဝစနတ္ထမှတ်ဘွယ်။

ဖလကာမေဟိ ဇနေဟိ အမိယတိ ဂမိယတိတိ အမ္မော။အမဂတိယံ၊ဟေ ။ (သုစိ၊ ဣဒိ မောဂံ၊ ၁၂၁ သုတ်)

အသီးကိုလိုချင်ကုန်သောသူတို့၏သွားခြင်းကြိယာသကတ်သည် ဝစနံဟေတု။

သရက်ပင်ခြစ်သည် ဝစနိယ။

စူတော စသောပရိယာယ်သည် ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၀၈)

သသတိ ဟိသတိတိ သတ္တု ။ သသ+တု။(သိင်္ဃိသစ်)

ညှင်းဆဲခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနံဟေတု။

ရန်သူဒြပ်သည် ဝစနိယ၊

ဝေရီစသော ပရိယာယ်သည် ဝစနိယတ္ထ။

ဝစနတ္ထမှတ်ဘွယ်

နိမိတ္တံ အဓိတေတိ နေမိတ္ထိကော ။ (ဘာသာဋီ)

ဒွိန္ဒံ ဟဒဟံ ယတြာတိ ဒေါဟဇ္ဇော ။ (ဘာသာဋီပြု ထောမနိမိဝိဂ္ဂဟ)

အမိ ကိုယ်ဝန်နှစ်ယောက်တို့၏ စိတ်နှလုံး၏ + အလွန်အကဲဖြစ်သော
တောင်းတခြင်း (ချင်ခြင်း)နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး၊ ဝိသေသန+ဝိသေသျှစပ် ဝစနဟေတု၊

အလွန်အကဲဖြစ်သော တောင်းတခြင်း (ချင်ခြင်း)သည် ဝစနိယ၊

အဘိလာသော စသော ပရိယာယ် ဝစနိယတ္ထ။

(ဇနည်း) ဒွိဓာ ဟလတိ ကမ္မတိတိ ဒေါဟဇ္ဇော။ (ဘာသာဋီ)

သေရအံလော ရှင်ရအံလော ဟု နှစ်ပါးအပြားအားဖြင့် တုန်လှုပ်ခြင်း
ကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု။

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၀၉)

သူခုမေသုပိ အထွေသု ပဉ္စတိ ဂစ္ဆတိ၊ဒုက္ခဒိန္နံ ဝါ ပိဋ္ဌနာဒိအာကာရံ
ဇာနာတိတံ ပဏှာ။ (ပဉ္စ+က) ပညာရ၏။

ပဏှာယ ဣတော ဂတောတိ ပဏှိတော။

ပညာ၏ + ဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ် - ဝစနဟေတု။

ပညာရှိပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သည် ဝစနိယ။

ဝေဒေဟီ၊ဗုဓော အစရှိသော ပရိယာယ် - ဝစနိယတ္ထ။

(ဇနည်း) ဣတာ သဉ္စတာ + ပဏှာ တောဿာတိ ပဏှိတော။

ကောင်းစွာဖြစ်သော ပညာ၏ + ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်နှင့် ဂုဏ် + ရုဏေးစပ်။

ပဉ္စတိ ဝါ ဉာဏဂတိယာ ဂစ္ဆတိတံ ပဏှိတော ။ (ပဉ္စ+တ)

မှတ်ချက် ။ ဤဝစနတ္ထအားလုံး သိဋိသစ်၊ ၁။ ၁၆၇ ၌ လာသည်။

ဝါကျဥပမာ (၁၁၀)

သီလဒိဋ္ဌိဝသေန (သီလသုဒ္ဓိဝသေန = မူကွဲ) ဥပေတေဟိ သမဂ္ဂေဟိ
ဝသီယတိ နုဥဋ္ဌိယတိတိ ဥပေါသထော။ (ပါတိမောက္ခ ဒွေသော) (သိဋ္ဌိသစ်)

သီလအယူ၏အစွမ်းဖြင့်ပြည်စုံသော သမဂ္ဂသံဃာတော်များ၏ ထမသွားဘဲ
နေခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု။

ပါတိမောက်ပြုခြင်းသည် ဝစနဟေတု။

ပါတိမောက္ခဒွေသော ဥပေတဝသထော စသောပရိယာယ်သည်ဝစနီယတ္ထ။

ဋီကာသစ်လာဝစနတ္ထများ။

- ❖ သမာဒါနဝသေန-အဓိဋ္ဌာနဝသေန ဝါ ဥပေစ္စ အရိယဝါသာဒိအတ္ထာယ
ဝသိတဗ္ဗော အာဝါသိတဗ္ဗောတိ ဥပေါသထော။ (သီလရ၏)
- ❖ အနုသနာဒိဝသေန ဥပစ္စ ဝသိတဗ္ဗော အနုဝသိတဗ္ဗောတိ ဥပေါသထော။
(ဝတသမာဒါနသင်္ခါတော ဥပါဝါသော=အကျင့်ကိုဆောက်တည်ခြင်း ဟုဆိုအပ်
သော ဥပုသ်စောင့်သုံးခြင်းရ၏။)
- ❖ အရယော ဂန္ဓာ ဥသေတိ ဒါဟေတိတိ ဥပေါသထော။ (ဥပေါသထဆင်ရ၏။)

ဝါကျဥပမာ (၁၁၁)

ကုယာ + မေဒတေတိ ကုမုဒံ ။(ဓာန်ဋီ)

မြေကြီးခြစ်၏ + ကြာခြစ်နှင့် ဌာန + ဌာနီအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်
သကတ်သည်လည်းကောင်း၊မြေကြီး၌(ဝမ်းမြောက်သကဲ့သို့) ရွှင်လန်းခြင်း ကြိယာ
သကတ်သည်လည်းကောင်း ဝစနဟေတု။

ကုမုဒုကြာ ခြစ်သည် ဝစနီယ။

သေတုပုလံ စသောပရိယာယ်သည် ဝစနီယတ္ထ။

ပုပ္ဖံ ပုပ္ဖံ သုဠု+ ပုပ္ဖံ သုပုပ္ဖံ။ သုပုပ္ဖံ သဉာတံ ဧတေသန္တိ သုပုပ္ဖိတာနိ။

ကောင်းစွာဖြစ်သော လွန်စွာပွင့်ခြင်း၏+ ကုမုဒုခြစ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်။

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၁၂)

(တိဟိ အာကာရေဟိ) ပူရေတိတိ ပုဏ္ဏာ။ (သိဋ္ဌိသစ်)
 ပြည့်ခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ၀စနဟေတု၊
 တန်ဆောင်မုန်းလပြည့်ညဉ့်ခြင်သည် ၀စနိယ၊
 သံပုဏ္ဏာ ပရိပုဏ္ဏာ စသောပရိယာယ်သည် ၀စနိယတ္ထ။
 ❖ မိနိယတိ ဒိဝသော ဧတေနာတိ မာ၊ (စန္ဒော) (သိဋ္ဌိသစ်)

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၁၃)

နိသိဒတိတိ နိသိန္ဒော (နိ+သဒ+တ)
 နိပုဗ္ဗ သဒ ဓာတ်၏အရကား အဇာတသတ်မင်း၏ ထိုင်သောအခြင်းအရာ
 အားဖြင့် ဖြစ်သော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် မုချအားဖြင့်ရ၏။
 ရှေးရှေး၌ဖြစ်သော အိပ်မပျော်ခြင်းစသည်သည် ဖလူပစာရတ္ထအားဖြင့်ရ၏။
 နောက်နောက်၌ဖြစ်သောရုပ်နာမ်တရားများသည် ကာရဏူပစာရတ္ထအားဖြင့်
 ရ၏။
 တ ပစ္စည်းအရကား---အဇာတသတ်မင်းရ၏။
 ❖ သမ္မာ ယောသိတဗ္ဗံ တေရဟိ နက္ခတ္တန္တိ သဗ္ဗံဋ္ဌံ။ (သိဋ္ဌိသစ်)
 မဟန္တာနံ+အရဟံမဟာရဟံ။(မြတ်ကုန်သောသူတို့အားထိုက်သောနေရာရ၏။)
 ဥဿိယတိတိ ဥဿိတံ။ (ဥ+သိ+တ) သမ္မာ+ဥဿိတံ သမုဿိတံ။
 သမုဿိတံ သေတစ္ဆတ္ထံ ယဿာတိ သမုဿိတသေတစ္ဆတ္ထံ။
 ကောင်းစွာစိုက်ထောင်အပ်သော ထီးဖြူ၏ + သိဟာသနပလ္လင်နှင့် ဌာနိ+
 ဌာန ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်--၀စနဟေတု။
 ကောင်းစွာစိုက်ထောင်အပ်သောထီးဖြူရှိသောသိဟာသနပလ္လင်သည်၀စနိယ၊
 သမုဿိတသေတာတပစ္စတ္တ စသောပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည် ၀စနိယတ္ထ၊
 ကဉ္စန ခစိတံ+အာသနံ ကဉ္စနာသနံ (သူစိ)
 ကဉ္စနာမယံ+အာသနံ ကဉ္စနာသနံ ဟုပြု။

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၁၄)

လက္ခိတဗ္ဗာတိ လက္ခဏိယာ။
 မှတ်သားခြင်းကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု။
 ညဉ့်ခြင်သည် ဝစနိယ။
 လက္ခဏာ - စသောပရိယာယ် - ဝစနိယတ္ထ။
 လက္ခဏိယာဇေ လက္ခဏာ။

ဝစနတ္ထမှတ်ဘွယ်

အဝတိ သတ္တေ ရက္ခတိတိ အပ္ပံ။ (မေယော) (ဣဒိမောဂ်-၁၂၈)
 မဟိယတိ ပူဇိယတိတိ မဟိကာ။ (ဟိမံ) (ဣဒိမောဂ်-၂၂)
 ဓုနာတိ ကမ္မတိတိ ဓူမော။ (အဂ္ဂိပသဝေါ) (ဣဒိမောဂ်-၁၃၄)
 ရဟတိစန္ဒာဒိနံသောဘာဝိသေသံနာသေတိတိရာဟု။(အသုရိန္ဒော)(ဣဒိမောဂ်)

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၁၅)

ဗာဟိတာနိ+ပါပါနိ+ယေနာတိ ဗာဟိတပါပေါ။ (မအူသျှ၊ ဒု။ ၄၁။)
 ပယ်အပ်ကုန်ပြီးသောမကောင်းမှု၏+ပရမတ္ထဗြာဟ္မဏနှင့်ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်ဝစန
 ဟေတု။

ပရမတ္ထဗြာဟ္မဏ ပုဂ္ဂိုလ်ခြင်သည် ဝစနိယ။

ပရမတ္ထဗြာဟ္မဏော၊ ဗာဟိတာကုသလော စသော ပရိယာယ် ဝစနိယတ္ထ။

* ဗျတ္တယနံ ဗျတ္တယော

ဝစနဿ ဗျတ္တယော ယဿာတိ ဝစနဗျတ္တယော (ဘာသာဋီကာ)

ဝဇ်ဖောက်ပြန်ခြင်း၏+ပယ်ရပါသတောသဒ္ဓါနှင့်ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်-ဝစနဟေတု။

ဝဇ်ဖောက်ပြန်ခြင်းရှိသော ပယ်ရပါသတော သဒ္ဓါခြင်သည် ဝစနိယ။

ဝစနဝိပုလ္လာသော၊ ဝစနဝိပရိယာယော စသော ပရိယာယ် ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဉာဏ် (၁၁၆)

မဂ္ဂပလဓမ္မေ အရတိ အဓိဂစ္ဆတိတိ အရိယော။ (အရ+ကျ)
သုကာတိတိ သာဝကော။

အရိယောစ သော သာဝကောစာတိ အရိယသာဝကော။

မဂ်ဖိုလ်တို့ကိုရခြင်းဂုဏ်၏+သာဝကပုဂ္ဂိုလ်တို့နှင့်ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်ဝစနဟေတု

(ဇနညး) အရိယဿ+သာဝကော အရိယသာဝကော-ဟုပြု။

ဘုရားရှင်၏+တပည့်သာဝကနှင့် ဇနက + ဇည၊ ဝိသေသန +ဝိသေသျှစပ်
ဝစနဟေတု။

ဘုရားရှင်၏ တပည့်သားဒြပ်သည် ဝစနိယ။

ဗုဒ္ဓသာဝကော စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

* အပရဇ္ဈတိဧကေနာတိ အပရာဇော၊ မဟန္တော+အပရာဇော မဟာပရာဇော။

ဩဘာသနိမိတ္တကမ္မံ ။ ။ ဩဘာသဘူတံ နိမိတ္တကမ္မံ။ (သိင်္ဃိသစ်)

ဝါကျဉာဏ် (၁၁၇)

သာသတိ အနုသာသတိတိသတ္တာ၊ ပဋိဇာနနံ ပဋိညာ။

သတ္တာဣတိ+ပဋိညာ+ယဿာတိ သတ္ထုပဋိညော။ (ဘာသာဋီကာ)

ဆရာ (ဘုရား) ဟူ၍ ဝန်ခံခြင်း၏ + ပူရာဏ ကဿပနှင့်ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်
ဝစနဟေတု။

ဆရာ (ဘုရား) ဟူ၍ ဝန်ခံခြင်းရှိသော ပူရာဏကဿပသည်-ဝစနိယ။

ဗုဒ္ဓပဋိညော၊ ဂရုပဋိညော စသောပရိယာယ်-ဝစနိယတ္ထ။

အမှာ ။ ။ ဤကား သတ္ထုပဋိညဿ၊ ဘုရားဟုဝန်ခံခြင်းရှိသောဟု အနက်

ပေးသော ဘာသာဋီကာ ဝစနတ္ထတည်း။ နေရင်းနိသျှ၌ သတ္ထုပဋိညဿ၊

ဆရာ ဟူ၍ ဝန်ခံအပ်သော။ (ဘုရားဟူ၍ သမုတ်အပ်သောလည်းဟူ) ဟုအနက်

ပေးသည်။ယင်းအလို“ပဋိဇာနိတဗ္ဗာတိ ပဋိညာ။ သတ္တာ ဣတိ+ပဋိညာ+ယေနာတိ

သတ္ထု ပဋိညော”ဟု ပြုရမည်။ ပခုက္ကူနိသျှ၌ သတ္ထုပဋိညာတဿ၊ ဆရာဟူ၍

၆၃

ဝန်ခံတတ်သော။ (ဝါ) ဘုရားဟူ၍ ဝန်ခံတတ်သော ဟုအနက်ပေးသည်။
ယင်းအလို “ပဋိဇာနတ်တိ ပဋိညာတော၊ သတ္တာဗ္ဗတိ+ပဋိညာတော သတ္တု
ပဋိညာတော” ဟုပြုရမည်။

သိင်္ခိသစ် (ဒု၊ ၁၅) ၌ကား “အသတ္တာပိ သမာနော သတ္တာ+ပဋိညာတော +
ယေနာတိ သတ္တုပဋိညာတော” ဟု ဝစနတ္ထပြုပြသည်။

ဇာတဿ+ဂူပံ ဇာတဂူပံ။ မွေးဘွားစကလေး၏ အသွင်သဏ္ဍာန်။
(တနည်း)ဇာယနံဇာတံ။ဇာတံ+ဂူပံဇာတဂူပံ။ဖြစ်မြဲတိုင်းသောသဘော (တာသာဋီကာ)

ဝါကျဥပမာ၌ (၁၁၈)

သုဠု ဒရတိ အာဒရတိတိ သုန္နဇရာ။ (သု+ဒရ+သာဒရ၊ အ)
သုဠုဒရိယတေတိဝါ သုန္နဇရာ။ (သု+ဒရ ဒါရဏေ၊ အ)။ (ဓာတုပစ္စယဒိပနိ)
ကောင်းစွာရိုသေခြင်းကြံယာသကတ်သည်(ဝါ)ကောင်းစွာခွဲခြင်းကြံယာသကတ်
သည် ဝစနဟေတုမည်၏။
သုတော်ကောင်းပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သည်-ဝစနိယမည်၏။
သာဓု, သပူရိသော စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် - ဝစနိယတ္ထမည်၏။
ဩကပ္ပိယတေတိ ဩကပ္ပနိယာ။ (ကထာ=စကားဖြစ်ရ၏။)
သဒ္ဒဟနိယာ စသည် - ဝစနိယတ္ထထုတ်။
❖ ရဇန္တိတ္ထောတိရတ္တိ၊(တပ်မက်ခြင်းကြံယာသကတ်သည်ဝစနဟေတု မည်၏။)

ဝါကျဥပမာ၌ (၁၁၉)

ပကုဇ္ဈတိ သမ္မာဒိဋ္ဌိကေသု ဗျာပဇ္ဇတိတိ ပကုဓော။ (သိင်္ခိသစ်)
သမ္မာအယူရှိသူတို့၌ အမျက်ထွက်ခြင်းကြံယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု။
ပကုဓကစွာယနပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သည် ဝစနိယ။
ကောဓနော, ကုဒ္ဒေါ စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ဝစနတ္ထမှတ်ဘွယ်

ကေန ဇလေန+အဥိယံ အဘိဗျတ္တံ အဿာတိ ကဥိယံ။ (ဓာန်ဋီ၊ ၄၆၀)
 သေဝိယတေတိ သိရိ။ (သိ+ရ+ထိ-ဤ)
 နတ္တိ သိရိ တေဿာ လဒ္ဓိယာတိ နိဿိရိကာ။
 လာနံ ဇာနနံ လဒ္ဓိ။ (လဘိယတေ ဇာနိယတေ လဒ္ဓိ)
 လဘိတဗ္ဗာ ဇာနတဗ္ဗာတိ လဒ္ဓိ။ (အဋ္ဌာယာလိနိယောဇနာ)
 နိဿိရိကာ+လဒ္ဓိ+တေဿ ပကုဓကေစ္စာယနဿာတိ နိဿိရိကလဒ္ဓိကော။
 ဥက္ကာဘိကတ္တေဟိသေဝိယတိတိသိတံ။(သိ+တ)ဥန္တုတိဒြဝံကရောတိတိ ဥဒကံ။
 ပဋိက္ခိယတေတိ ပဋိက္ခိတ္ထံ။ သိတဉ္စ+ဥဒကဉ္စ သိတုဒကံ။
 သိတုဒကံ+ပဋိက္ခိတ္ထံ+ယေနပကုဓကေစ္စာယနေနာတိ သိတုဒကပဋိက္ခိတ္ထကော။

ဝါကျဥပ္ပာဉ် (၁၂၀)

ထုတိယောသောဝါ အမှန်နှင့်အညီ ဝိဂ္ဂဟပြုပုံ၊

ကိတ္တံနံ အဘိတ္ထဝနံ ကိတ္တိံ၊ သဒ္ဓိယတိ ကထိယတိတိ သဒ္ဓေါ၊
 ကိတ္တိဝသေန ပဝတ္ထော သဒ္ဓေါ ကိတ္တိသဒ္ဓေါ။ (သိဋီသစ်)
 ချီးမွမ်းခြင်း၏ + ဖြစ်သောအသံနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ် - ဝစနဟေတု။
 ချီးမွမ်းခြင်းဖြင့်ဖြစ်သော အသံဖြစ်သည် ဝစနိယ။
 ထုတိယောသော စသော ပရိယာယ် - ဝစနိယတ္ထံ။

- ❖ အယံ+ပကာရော ဣတ္ထံ။ (ဥဂ္ဂမနကြိယာရ၏။)
- ❖ ဣတ္ထံ+ဘူတော ပတ္တောတိ ဣတ္ထမ္ပူတော။ (ကိတ္တိသဒ္ဓရ၏။)
- ❖ ဣတ္ထမ္ပူတဿ+အာချာနံ ဣတ္ထမ္ပူတာချာနံ။ (တံခေါပန ဘဂဝန္တံ သဒ္ဓါရ၏။)
- ❖ ဣတ္ထမ္ပူတချာနမေဝ+အတ္ထောဣတ္ထမ္ပူတာချာနတ္ထော။ (တံခေါပန ဘဂဝန္တံ သဒ္ဓါပင်ရ၏။)

ဝါကျဥပ္ပာဉ် (၁၂၁)

အရတိ ဂစ္ဆတိ ပစ္စတ္တိကဘာဝန္တိ အရိ။ (တေသံ အရိနံ)(သုဗ္ဗိ)။

ရန်သူအဖြစ်သို့ရောက်ခြင်းကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတုမည်၏။
 ရန်သူဖြစ်သည် ဝစနိယမည်၏။
 ပစ္စတ္ထိကော၊ သဏှု စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထမည်၏။
 သမ္ပန္နံ သမ္ပန္နော။ ပဒါနံ သမ္ပန္နော ပဒသမ္ပန္နော။ (သိင်္ဃိသစ်)

ခါကျဉ်းဖျာဉ် (၁၂၂)

ကဏတိ သဒ္ဒံ ကရောတိတိ ကရေဏု။ (သိင်္ဃိသစ်။ ၂၂။)
 အသံပြုခြင်းကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု မည်၏။
 သင်္ဃိမဖြစ်သည် ဝစနိယ မည်၏။
 ဟတ္ထိနိ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ မည်၏။
 ခနည်း ကရောဝ ယဿာ န ဒိယော ဒန္ဓောတိ ကရေဏု။ (သိင်္ဃိသစ်)
 (မဂ္ဂည်သောအစွယ်၏အင်္ဂုလ်အစိတ်+အဝေါင်း-ဌာနိ+ဌာန-ဝပ် ဝစနဟေတု)

ဝစနတ္ထမှတ်ဘွယ်။

- ပဒံ+အနုဂတံ+ပဒံ ပဒါနုပဒံ။ (သိင်္ဃိသစ်။)
- ယာတိ ဇေတဟိတိ ယနာနိ။ (ဝါဟနံ-ယောဂံ-စသောပရိယာယ် ထုတ်)
- ဟရန္တိ အနေနာတိ ဟတ္ထော။
- ဟတ္ထော (သောတ္ထော) ဇေတယ အတ္ထိတိ ဟတ္ထိ။ (ကုဉ္ဇရော)
- ရမန္တိ ကိဉ္ဇန္တိ ဇေတနာတိရထော။ သန္ဓနော။ (ဏ္ဍာဒိမောဂံ၊ ရဂု)
- ရမထ-ဟူလို့လျက် ဓာတွန် မ-ကို ချေချိပြီးသည်။
- ခနည်း။ ရဟိယတိ ဥပ္ပါဒိယတိတိ ရထော။ ရဟ+ထ။ (သုစိ) ဓာတွန်ဟ-
 ကိုချေချိပြီးသည်။
- အသတိ ဘက္ခတိတိအသော။ (သုစိ) အသ+အ။ သ-တလုံးလာချိပြီးသည်။
- န သယတိတိဝါ အသော။ (သုစိ)
- အသတိ ဝိပတိတိ အသော။ ဟယော။ (ဏ္ဍာဒိမောဂံ) အသ+သ။

ဝါကျဉာဏ် (၁၂၃)

ဟရန္တိ အနေနာတိ ဟတ္ထော။ (သောဏှော)
 ဟတ္ထော (သောဏှော) ဧတိဿာ အတ္ထိတိ ဟတ္ထိနိ။ (တာယ ဟတ္ထိနိယာ)
 နှာမောင်း၏ဆင်မခြင်နှင့်အဝယဝ+အဝယဝိ၊ ဌာန+ဌာနိစပ်- ဝစနဟေတု။
 ဆင်မခြင်သည် ဝစနိယ။
 ကရေကုကာ-စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။
 ဣစ္ဆတိ၊ ဣစ္ဆယတိတိဝါ ဣတ္ထိ (ဣသု+တ=ထိဇောတက ဤ-ပစ္စည်း)

ဝါကျဉာဏ် (၁၂၄)

ရန္တတိ ဧတ္ထတိ ရဋ္ဌံ၊ (ကစ္စည်း။ ဥသုရန္တဒံသာနံ-သုတ်)
 တပ်ခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစန ဟေတု။
 တိုင်း နိုင်ငံခြင်သည် ဝစနိယ။
 ဝိဇိတံ စသောပရိယာယ်သည် ဝစနိယတ္ထ။
 (တနည်း) ရဋ္ဌန္တိ အနံ ဘဇန္တိ ရာဇာနောဧတေနာတိ ရဋ္ဌံ။ (သိဋီသစ်၊ ဒု၊ ၂၉၂။)
 မဟန္တံ ရဋ္ဌံ မဟာရဋ္ဌံ၊ ဣဿရိယဉ္စ တံ သိရိဇာတိ ဣဿရိယသိရိ။

ဝါကျဉာဏ် (၁၂၅)

ဘာယတိ ဧတသ္မာတိ ဘယံ။ (သိဋီသစ်)။
 ကြောက်ခြင်းကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု။
 ကြောက်မက်ဖွယ်ကောင်းသော ဝတ္ထု အာရုံခြင်သည် ဝစနိယ။
 ဘေရဝံ၊ ဘီသနံ၊ ဘိမံ စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။
ဝစနတ္ထမှတ်ဘွယ်။
 ယထာတထာဘာယတိတိ ဘယံ။ (သိဋီသစ်)။ ဟုတ်ဟုတ် ပြားပြား အခြင်း
 အရာအားဖြင့် ကြောက်တတ်သော စိတ္တုကြာသ (ဝါ) ဒေါသ ရ၏။

၆၇

ဘယတောတိရေတိတိဘယံ။ ဘေးမှကူးမြောက်တတ်သော ဉာဏဘယရ၏။
 ပါပတော ဘာယတိ ဧတေနာတိ ဘယံ။ မကောင်းမှုမှ ကြောက်ကြောင်း
 ဖြစ်သော သြက္ခပ္ပဘယရ၏။
 စိတ္တဿ+ဥတြာသောစိတ္တုတြာသော။
 စိတ္တုတြာသောယေဝ+ဘယံ စိတ္တုတြာသဘယံ။
 ဘယတော + ဉာဏံဘယဉာဏံ။
 ကြောက်စရာဟူ၍ သိတတ်ဆုံးဖြတ်တတ်သောဉာဏံ။
 အာရမ္မဏမေဝ+ဘယံ အာရမ္မဏဘယံ။ သြက္ခပ္ပမေဝ+ဘယံ သြက္ခပ္ပဘယံ။
 ဘိရုနော+က္ခဒံ ဘေရဝံ။ (ဘိရု+ဏ။ ဘိ ဌံ ဤ ကို ဧ ပြု၊ ရု ဌံ ဥ ကို
 အဝ ပြု၍ ပြီးသည်။)

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၂၆)

သရတိ ဂစ္ဆတိတိ သရိရံ။ (ဓာန်ဇီ)
 သွားခြင်းကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု မည်၏။
 ခန္ဓာကိုယ်ခြံပ်သည် ဝစနိယ မည်၏။
 ဝပ ဂစ္ဆံ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထမည်၏။
 သရတိ ဝါ တံ ဟိသတိတိ သရိရံ။ (ဓာန်ဇီ)
 သရိယတိတိ သရိရံ။ (ဏှာဒိ၊ ၁၆၉။)
 ထမ္ဘတိ ကဒ္ဒဘာဝံ ကရောတိတိ ထမ္ဘိတံ။ (သမ္ဘိတံ) ထဘိ+တ။
 (ဓာနည်း) ထမ္ဘနံ ထမ္ဘော၊ သဉ္စတော တမ္ဘော အဿာတိ ထမ္ဘိတံ။ (သမ္ဘိတံ)
 အမှာ ။ ။ ထမ္ဘိဏ၊ သမ္ဘိတ ပုဒ်၌ ကိတ်၊ တဒ္ဒိတ် ဝစနတ္ထ နှစ်မျိုးရှိသည်။

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၂၇)

စန္ဒတိ ဟိလာဒယတိ သုခယတိ ပဇန္နိ စန္ဒော။ (ဓာန်ဇီ၊ ၅၁။)
 (သတ္တဝါအပေါင်းကို)ချမ်းသာစေခြင်းကြိယာသကတ်သည်- ဝစနဟေတု။

၆၈

လ-ခြင်သည် - ဝစနိယမည်၏။

ဣန္ဒြနက္ခတ္တရာဇာ- စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် - ဝစနိယတ္ထမည်၏။

ဝါကျဥပမာ (၁၂၈)

ဝယေန သမာနော ဝယသော။ (ဝယသော- ဋီကာသစ်)

အရွယ်ဟူသောဂုဏ်၏+တူသော သူခြင်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ် ဝစနဟေတု။

အရွယ်အားဖြင့်တူသော သူခြင်သည် ဝစနိယတ္ထ။

ဝယသမာနော စသောပရိယာယ် ဝစနိယတ္ထ။

❖ အဘိလပနံ အဘိလာပေါ။ ဝယသဿ အဘိလာပေါ ဝယသာဘိလာပေါ။

(ဘာသာဋီကာ။ဒု။၂၇၅။) ဋီကာသစ်-၌ “တေနအဘိလာပေါအာလပနံ”

ဟုရှိသည်။

ယင်းဋီကာသစ်အလို ဝယသေန+အဘိလာပေါ ဝယသာဘိလာပေါ-ဟုပြု။

❖ ကထာယ + သလ္လာပေါ ကထာသလ္လာပေါ။ ကထာသလ္လာပေါဇေ +

နိဋ္ဌေါသော ကထာသလ္လာပနိဋ္ဌေါသော။ (သိဋ္ဌိသစ်၊ ၂၅)

ဝါကျဥပမာ (၁၂၉)

အတ္တနော ဣဿရိယသမ္ပတ္တိယာ ရာဇတိ ဒိဗ္ဗတိတိ ရာဇာ။

စတူဟိ သင်္ဂဟဝတ္ထုဟိ မဟာဇနံ ရဇေတိ ဝနေတိတိ ရာဇာ။ (ဋ္ဌ။ ၁၂၃)

ပရိသမန္တတော သေနိ အဿန္နိ ပရိသာ။

ရညော+ပရိသာ ရာဇပရိသာ။ (တံရာဇပရိသံ)

မင်းခြင်၏+ ပရိသတ်နှင့် သမ္ပန္နံ+ သမ္ပန္နိ သာမိ+သံ-စပ် - ဝစနဟေတု။

မင်းပရိသတ်ခြင်သည် - ဝစနိယ။

ဝါကျဥပမာ (၁၃၀)

ရုယတေ သဒ္ဒါယတေတိ ရဝေါ။ ရု-သဒ္ဒေါ၊ .က။ (ခန့်ခွဲ၊ ၁၂၈)

နတ္ထိ ရဝေါ ဣမဿာတိ နိရဝေါ။

အသံမရှိခြင်း၏+အဇာတသတ်မင်းခြစ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ် ဝစနဟေတု။

အဇာတသတ်မင်းခြစ်သည် --- ဝစနိယ။

တုဏှိ၊ နိဿဒ္ဒေါ၊ နိဇ္ဈေါသော-စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် --ဝစနိယတ္ထ။

တုဏှိ နိရဝေါတိ ပရိယာယ်ဝစနမေတံ။ (သိဋ္ဌိသစ်)

ဝါကျဥပမာ (၁၃၁)

သိပ္ပံ ဥပနိဿာယ ဇိဝန္တိတိ သိပ္ပူပဇီဝိနော။ (တေသံ သိပ္ပူပဇီဝိနံ)
(သိဋ္ဌိသစ်)

အတတ်ပညာကိုမှီ၍ အသက်မွေးခြင်း ကြိယာသကတ်သည်
လည်းကောင်း၊ အတတ်ပညာ၏ + မှီ၍အသက်မွေးတတ်သော
ပုဂ္ဂိုလ်တို့နှင့် နိဿယ + နိဿိတအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ပန်
သကတ်သည် လည်းကောင်း---ဝစနဟေတုမည်၏။

အတတ်ပညာကိုမှီ၍ အသက်မွေးတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ဖြစ်သည်--
ဝစနိယ။

သိပ္ပိုယတနဇီဝိနံ , သိပ္ပူပဇုတ္တိနံ-စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည်--
ဝစနိယတ္ထ။

ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်

ပါပေ သမေတိတိ သမကော။ သမကဿ+ဘာဝေါ သာမညံ။

ဖလတိ နိပ္ပဇ္ဇတိတိ ဖလံ။ သာမညဿ ဖလံ သာမညဖလံ။

သာမည-အရ မဂ်တရား၏ + ဖလ-အရ အရိယဖိုလ်နှင့်အကြောင်း
+ အကျိုးစပ်--ဝစနဟေတု မည်၏။

အရိယာဖိုလ်လေးပါးဖြစ်သည်---ဝစနိယမည်၏။

၇၀

သန္နိဋ္ဌိက အရိယဖလ-စသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည်---
၀စနိယတ္တမည်၏။
သာမံ+ဒိဋ္ဌံ သန္နိဋ္ဌံ၊ သန္နိဋ္ဌံယေဝ သန္နိဋ္ဌိကံ။ (ဘာသာဋီ၊ ဒု၊ ၂၉၇)

ဝါကျဥပမာဉ် (၁၃၂)

ယုဇ္ဈန္တိ ယောဓာ။ (ယုဓ+က)
စစ်ထိုးခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ၀စနဟေတု၊
စစ်သူကြီးတို့ဖြစ်သည် ၀စနိယ၊
ဘဠာ၊ သူရာ-စသော ပရိယာယ် ၀စနိယတ္တ။
* သာဟသံ+ကရောန္တိတိ သာဟသိကာ။ (ကရောန္တိ တဒ္ဓိတ်)
သာဟသိကာယေဝ မဟာယောဓာ သာဟသိကမဟာယောဓာ။
(သိဒ္ဓိသစ်)
အဆောတလျင် ပြုတတ်ကုန်သည်၏အဖြစ်နှင့်+သူရဲကောင်းကြီးတို့၏
ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ် ၀စနဟေတု၊
သူရဲကောင်းကြီး (စစ်သူကြီး) တို့ဖြစ်သည် ၀စနိယ၊
ပိဏ္ဍဒါယကာ စသောပရိယာယ် ၀စနိယတ္တ။

ဝါကျဥပမာဉ် (၁၃၃)

ပုစ္ဆိတဗ္ဗောတိ ပဏှော။ (ဓာန်ဋီ၊ ၁၁၅)
မေးခြင်း ကြိယာသကတ်သည်--၀စနဟေတု၊
အမေးပုစ္ဆာပြဿနာဖြစ်သည်--၀စနိယ။
အနုယောဂေါ၊ ပုစ္ဆာ-စသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည်--၀စနိယတ္တ။
ဘရိတဗ္ဗန္တိ ဘာရိယံ။ (ဘရ+ကျ) ထမ်းဆောင်ထိုက်သောဝန်။
(ဘာသာဋီကာ)

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၃၄)

ပဏ္ဍာယ+တူတော (ဂတော ပဝတ္တော)တိ ပဏ္ဍိတော။ (သမာသ)
 ပဏ္ဍာ ဗုဒ္ဓိ+သဉ္ဇတာ ယဿ အတ္ထိ၊ တသ္မိဝါ ဝိဇ္ဇတိတိ ပဏ္ဍိတော။
 (တဒ္ဓိတံ)
 ပဉ္စတိ ဇာနာတိတိ ပဏ္ဍိတော။ (ကိတ်)
 ပဏ္ဍာ-အရ ပညာဇိ+တူတ-အရ ပညာရှိပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး၊
 အကြောင်း+ အကျိုး၊ သံ+သာမိစပ်--ဝစနပေတု။
 ပညာရှိပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သည်--ဝစနိယ။
 ဗုဓေ၊ ဝိဒ္ဓါ၊ ဝိဘာဝိ-သော ပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည်--ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၃၅)

နယတိတိ နေမိ။ (ဣဒိမောဂ်။ ၁၃၈၊ သုတ်)
 ဆောင်ခြင်းကြိယာသကတ်သည်--ဝစနပေတု။
 အကွပ်တကူဖြစ်သည်--ဝစနိယ။
 ခက္ကန္တ-စသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည်--ဝစနိယတ္ထ။
 (ဝစနတ္ထမှတ်ဘွယ်)
 ညေတေတိ မံသံ။ ဝိသိတံ။ (ဣဒိမောဂ်။ ၂၁၃၊ သုတ်)
 မုသိယတိ အဿာဒနဝသေန သမောသရိယတိတိ ရာသံ။ သမူဟော။
 (ဣဒိမောဂ်။ ၁၀-သုတ်။)

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၃၆)

ပရမော ဥတ္တမော အဝိပရိတော + အတ္တော ပရမတ္တော။

ဥက္ကမ အဝိပရိတဘောဂုဏ်၏ + အနက်ခြစ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်
ဝစနဟေတု၊

မြတ်သော မဖောက်မပြန်သော အနက်ခြစ်သည် ဝစနီယ။

ဥက္ကမတ္ထ အဝိပရိတတ္ထစသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါ ဝစနီယတ္ထ။

(တနည်း)

ပရမဿ ဥက္ကမဿ ဉာဏဿ + အတ္ထော ဂေါစရော ပရမတ္ထော။

မြတ်သောဉာဏ်၏+ ကျက်စားရာ အာရုံနှင့် အာရမ္မဏိကံ + အာရုံစပ်။

ဧကော အတ္ထော ပုနပျံနံ ဝုစ္စတိအနေနာတိ ဝေဝစနံ(ဝိ+ ဝိစ+ ယု)

တခုသောအနက်ကို အဖန်ဖန်ထပ်၍ဆိုခြင်း ကြိယာသကတ်သည်

ဝစနဟေတု၊ ပစ္စယော ဟေတု ဟူသော သဒ္ဓါတို့ခြစ်သည် ဝစနီယ။

ပရိယာယော စသော ပရိယာယ် ဝစနီယတ္ထ။

(တနည်း)

ဝိဝိဓံ ဧကသ္မိံ ယေဝ အတ္ထော+ဝစနံ ဝိဝစနံ၊ ဝိဝစနမေဝ + ဝေဝစနံ။

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၃၇)

ဧကော အတ္ထော ပုနပျံနံ ဝုစ္စတိ အနေနာတိ ဝေဝစနံ။

တနက်ထည်းကို ထပ်ခါထပ်ခါဆိုခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ---

ဝစနဟေတု။

ဝိရိယံ , ထာမံ , ပရက္ကမသဒ္ဓါတို့ခြစ်သည် --- ဝစနီယ။

ပရိယာယော - စသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည် --- ဝစနီယတ္ထ။

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၃၈)

ကပတိတိ ကပေါတော။ (ဣဒိမောဂ်။ ၇၅-သုတ်)

ဖုံးလွှမ်းခြင်းကြိယာသကတ်သည်--ဝစနဟေတု။

ခိုခြစ်သည်--ဝစနီယ။

ပါရာဝတ-စသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည်--ဝစနီယတ္ထ။

(ဝစနတ္ထမှတ်ဘွယ်)

ပါရေန သဗလေန အာပတတိတိ ပါရာပတောံ။ ပါရာပတောပိ။
(ဓာန်ဋီ၊ ၆၃၆)

ပကာရေန ရဝတိတိ ပါရေဝတော။ ရ ခဒ္ဒေ၊ အ။ ဥပသဂ္ဂဿ
ဒိယော။ (သုစိ)

မှတ်ချက် အဘိဓာန်စာကိုယ် (၆၃၇)၌ ပါရာပတော ကပေါတောစ- ဟုရှိသည်။
အဘိဓာန်ဋီကာ၌ ပါရာပတော၊ ပါရာပတော-ဟုနှစ်မျိုးပြသည်။
သုစိ၌ ပါရေဝတော၊ ပါရေဝဇော-ဟု နှစ်မျိုးပြသည်။ ဣဒိမောဂ် -
၃၅-က ပါ ဩတော-သုတ်၌ ပကတိတိ ကပေါတော၊ ပါရာပတော-
ဟုပြသည်။
ပဌမံ အာနေတ္တာ ဟုတဗ္ဗန္တိ ပါဟုနံ။ ပါဟုနံယေဝ ပါဟုနကံ။
သမ္မာ+ကာရော သက္ကာရော။ ပါဟုနကတာဝေန+ကတ္ထဗ္ဗော+သက္ကာရော
ပါဟု နကသက္ကာရော။ (ဘာသာဋီကာ၊ ဒု။ ၃၄၆)

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၃၉)

ဒဗ္ဗန္တိ မုယုန္တိတိ ဒတ္တု။ (ဗလပုဂ္ဂလာ) (သိဋီသစ်)
တွေဝေခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု၊
လူမိုက် ပုဂ္ဂိုလ်တို့ဖြစ်သည် ဝစနိယ။
ဗာလာ- ဇော- မူဠာ စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၄၀)

ဣန္ဒတိတိ ဣဒ္ဒိ။ (တနည်း) သတ္တာ ဣဇ္ဈန္တိ တောယာတ် ဣဒ္ဒိ။
(ဓာတုပစ္စယဒိပနိ)
ပြီးစီးခြင်း , ကြီးပွားခြင်းကြိယာသကတ်သည် -- ဝစနဟေတု။
တန်ခိုး ဣဒ္ဒိဖြစ်သည် -- ဝစနိယ။
သမိဒ္ဒိ , ဝုဒ္ဓိ-စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် -- ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဥပမာ၌ (၁၄၁)

သုဇ္ဈတီတိ သုဒ္ဓါ၊ နှာသုဒ္ဓါ အသုဒ္ဓါ။
 လာနံ ဇာနံ လဒ္ဓိ။ လဘိတဗ္ဗတိ ဝါလဒ္ဓိ။
 အသုဒ္ဓါ လဒ္ဓိ ဣမဿ နာဠုပုတ္တဿာတိ အသုဒ္ဓလဒ္ဓိ။
 မစင်ကြယ်သောအယူ၏+နာဠုပုတ္တနှင့် ရုဏ်+ဂုဏေးစပ် ပစနဟေတု။
 နာဠုပုတ္တ-သည် ဝစနိယ။
 မလိနလဒ္ဓိ၊ အသုဒ္ဓဒိဋ္ဌိ-စသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည် ဝစနိယတ္ထ။
 ယမနံ သညမနံ ယာမော။ (သိဋ္ဌိသစ်)
 ကောဠေ သရီရေ သေတိ တိဋ္ဌတိတိ ကောဠာသော။
 သံဝရတိ ဧတေနာတိ သံဝရော။ (ဘာသာဋီကာ)
 ဝါရေန္တိ ဧတေနာတိ ဝါရိ၊ ဇလံ။ (ဣဒိမောဂ်-၁၀)
 ပိပါသံ ဝါရယတံတိ ဝါရိ။ (သုစိ)
 ဥဏှာဘိတဏ္ဍေဟိ သေဝိယတိတိ သိတံ။ (သိ+တ)
 ပဋိက္ခိတ္တော သဗ္ဗသိတောဒကော တပုရိဘောဂေါ ယဿာတိ
 ပဋိက္ခိတ္တယဗ္ဗသိတောဒကော။ (သိဋ္ဌိသစ်)

ဝါကျဥပမာ၌ (၁၄၂)

သညမိယိတ္တာတိ သညတံ။ (အတိတေ ဟေတ္တ တ-သဒ္ဓေါ။ သိဋ္ဌိသစ်)
 အာရမ္မဏံ စိန္တေတိတိ စိတ္တံ။
 သံယတံ စိတ္တံ အနေန နိဂဏ္ဏေနာတိ သံယတစိတ္တော။
 စောင့်ရှောက်အပ်ပြီးသော စိတ်၏+နိဂဏ္ဏတိတ္ထိနှင့် ရုဏ်+ဂုဏေး။
 ဌာနိ+ဌာနစပ်-- ဝစနဟေတု။
 နိဂဏ္ဏတိတ္ထိဒြပ်သည် -- ဝစနိယ။
 ယတတ္ထော-စသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည် -- ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၄၃)

ယသိတဗ္ဗော အသိတဗ္ဗောတိ ယာသော။ (အာဟာရော) (သိဋ္ဌိသစ်)
 အာဘူသော ဆာဒေတိ ပရိဒေတိ တေေနာတိ အတ္ထဒနံ။ (သိဋ္ဌိသစ်)
 လွန်စွာပုံးလွမ်းခြင်း ဝတ်ရုံခြင်း ကြိုယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု၊
 အဝတ်အထည်ခြင်သည် ဝစနိယ။
 နိဝါသနံ-စသော ပရိယာယ် ဝစနိယတ္ထ။
 အပိစ ယသနံ+ယာသော။ အာဘူသော ဆာဒိယတေ အတ္ထဒနန္တိပိ
 ယုဇ္ဇတိ။ (သိဋ္ဌိသစ်)

သမ္မာ+တုဋ္ဌော သန္ဓုဋ္ဌော။ (ကောင်းစွာရောင်းရဲ၏ (ဝါ) တရားနှင့်အညီ
 ရောင်ရဲ ၏ဟူလို) သံဝိဇ္ဇမာနေန+တုဋ္ဌော သန္ဓုဋ္ဌော။ (ထင်ရှားရှိသော ပစ္စည်းဖြင့်
 ရောင်ရဲ၏။ (ဝါ) အပိုမရှာဟူလို) သကေန+တုဋ္ဌော သန္ဓုဋ္ဌော။ (မိမိမှာ
 ရင်းဥစ္စာဖြင့် ရောင်ရဲ၏။ (ဝါ) သူများဟာ မမျှော်ဟူလို) (ဘာသာဋီကာ။ ၃၇၆။)

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၄၄)

ဒေဝိဓာ ယဿာတိ ဒုဝိဓော။
 နှစ်ခုကုန်သောအပြားတို့၏ + အဘိဟာရနှင့် သင်္ချာ + သင်္ချေယျ-စပ်
 ဝစနဟေတု။
 နှစ်ပါးကုန်သောအပြားတို့ရှိသော အဘိဟာရခြင်သည် ဝစနိယ။
 ဒုဗ္ဗိဓောစသော ပရိယာယ် သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။
 ဝတ္ထုခဏှေဟိ စိယတေတိ စိဝရံ။ (စိ+ဤဝရ)
 အဝတ်ပိုင်းအဝတ်စတို့ဖြင့် စီခြင်း ကြိုယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု။
 သင်္ကန်းခြင်သည် ဝစနိယ။
 အရဟဒ္ဒေ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ မည်၏။
 ဝိကလဿ+ဘာဝေါ ဝေကလ္လံ။
 စိဝရာဒိနံ (လူခတာယ)+ဝေကလ္လံ စိဝရာဒိဝေကလ္လံ။ (သိဋ္ဌိသစ်။ ၅၆။)

ဝါကျဉာဏ် (၁၄၅)

ဝိဟရန္တိ တ္ထောတိ ဝိဟာရော။

ဝိ- ပုဗ္ဗ ဟရ ဓါတ်အရ ကတ္တုဒြ ကား နေသော အခြင်းအရာ အားဖြင့် ဖြစ်သော ရဟန်းတို့၏ စတုဇသန္တတိ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာအစဉ်သည် မုချ အားဖြင့်ရ၏။

အဓိကရဏတ္ထကား ထိုအားတပ်သော ကျောင်းခြံ၏ ပကတူပနိဿ ယသတ္တိသည် ဖလူပစာအားဖြင့်ရ၏။

က ပစ္စည်းအရကား ကျောင်းခြံရ၏။

အာဒါယ ယုဇ္ဈန္ဓေ ယန္တိ အာဝုခံ။ (ဓာန်ဋီ။ ၃၈၅။)

ဆောင်ယူ၍ စစ်ထိုးခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု။

လက်နက်ခြံသည် ဝစနိယ။

သတ္တု ဟေတိ စသောပရိယာယ် ဝစနိယတ္ထ။

ဟရန္တိ အနေနာတိ ဟတ္ထော။ (ဟရ+ထ)

ဟရန္တိ အနေနာတိ ဝါ ဟတ္ထော။ (ဟသ+ထ)

အာဝုခံ ဟတ္ထမိ တေသန္တိ အာဝုဓဟတ္ထာ။

လက်၌ (ကိုင်ထားသော) လက်နက်၏ ယောက်ျားတို့ခြံနှင့် ဌာနိ+ဌာနိ

ဂုဏ်+ ဂုဏး စပ် ဝစနဟေတု။

လက်၌ လက်နက်ရှိသော ယောက်ျားတို့ခြံသည် ဝစနိယ။

သတ္တဟတ္ထာ စသော ပရိယာယ် ဝစနိယတ္ထ။

မသတိ (အာမသတိ) ဇလန္တိ မတ္ထော မိနော။(ဏ္ဍာဒိမောဂ်-၄၃-သုတ်)

ပဏိယတိ ဝေါဟရိယတိတိပဏ္ဍောပလာသော။(ဏ္ဍာဒိမောဂ်-၆၅-သုတ်)

ဝါကျဉာဏ် (၁၄၆)

“အမှာကံ တေ”တိ ဉာယန္တိတိ ဉာတယော။ (သိဋီသင်္ဂါ ၃။ ၇၆)

ပရိဝဋ္ဋတိ ပရမ္မရဏာဝေန သမန္တတော အာဝဋ္ဋတိတိ ပရိဝဋ္ဋော။

ဉာတိယေဝ ပရိဝဋ္ဋော ဉာတိပရိဝဋ္ဋော။

ဆွေမျိုးခြင်၏+အသက်ဆက်၏ အဖြစ်ဖြင့်ထက်ဝန်းကျင်မှလည် တတ် သော
အစဉ်အဆက်ခြင်နှင့် ဝိသေသန+ဝိသေသျှစပ်--ဝစနံ ဟေတု။

ဆွေမျိုးဟူသော အစဉ်အဆက်ခြင်သည် -- ဝစနိယ။

ဗန္ဓုပရိဝဋ္ဋ-စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် -- ဝစနိယတ္ထ။

ဝစနတ္ထမှတ်ဘွယ်

တမိယတိ ဝိကာရ + မာပါဒိယတိတိ တဏှုလော၊ ဝိဟိသာဓော။

(ကျိဒိ၊၁၉၃)

ဘုဠိတဗ္ဗောတိ ဘောဂေါ၊ ဘုဇ္ဇတိတိ ဘောဂေါ။ (ဂူ။ ၃၅၈)

ရသိယတိ အဿာဒနဝသေန သမောသရိယတိတိ ရာသိ၊ သမူဟော။

(ကျိဒိ။ ၁၀)

ဒါသန္ဓေ တဿာတိ ဒါသော။ (ဒါသ+အ) (ဓာန်ဋီ။ ၅၁၄)

ဒါတဗ္ဗောတိ ဒါသော။ (ဒါ+သ) (သုစိ)

ဒုက္ခစိတံ အသတိ ဘက္ခတိတိ ဒါသော။ (ဒု+အသ+အ) (သုစိ)

သံ ဧတဿ အတ္ထိတိ သာမိကော။ (သံ+အာမိ-ပစ္စည်း+ သုတ္ထ-က-

ပစ္စည်း(ဓာန်ဋီ)

“မမယိဒ”န္တိ ဓနာယိတဗ္ဗံ သဒ္ဒါယိတဗ္ဗန္တိ ဓနံ။ (သုစိ)

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၄၄)

မနံ အပ္ပေတိ ဝဇေတိတိ မနာပံ။ (မန+အပ ဓာတ်+ဏ)

စိတ်နှစ်လုံးကို တိုးပွားစေခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု။

စိတ်နှစ်လုံးကို တိုးပွားစေတတ်သော သာမညဖလသည် ဝစနိယ။

ကလျာဏံ သုဘံ စသောပရိယာယ် ဝစနိယတ္ထ။

ဥပမိယတိ ဧတဟိတိ ဥပမာယော။ (တာဟိ)

နှိုင်းယှဉ်ခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု။

ဒါသူပမာ ကဿကူပမာ ဖြစ်သည် ဝစနိယ။

ဩပမ္မာ ဥပမာနာ စသောပရိယာယ် ဝစနိယတ္ထ။

❖ **ဩပမ္မဗုဒ္ဓပမာနံ စု-ပမာ ဘတိ တု နာရိယံ၊ (ဓာန်၊ ၅၃၀၊)**

ဒိဗ္ဗတိ ဩဘာသတိတိ ဒိဝါ။

(တနည်း) အန္တကာရော ဝိယတိ ဒိယတိ ဧတေနာတိ ဒိဝါ။ (ဓာတုပစ္စယဒီပနီ)

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၄၈)

အတ္ထေ သူစေတိတိ သုတ္တံ။ (သူစ-ဓာတ်+တ-ပစ္စည်း)

(အတ္တတ္ထပရတ္တ-စသည်အပြားရှိသော)အကျိုးအနက်တို့ကိုထင်ရှားပြခြင်း

ကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု မည်၏။

သာမညဖလသုတ်တော်ခြံသည် ဝစနိယ။

သူစနံ၊ သုဂုတ္တံ၊ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည် ဝစနိယတ္ထမည်၏။

ဥပဒိဿနံ ဥပဒေသော။ ဒေသဿ ဥပဒေသော ဒေသောပဒေသော။

တသ္မိ။ (သိဋ္ဌိသစ်) ဒေသုပဒေသ-ဟူလိုလျက် ဥ-ကို ဩ-ပြု၍

ပြီးသည်။

❖ **အယန္တိ ပဝတ္တန္တိ သတ္တာ ဧတေနာတိ အာယု၊ ဇိဝိတံ၊ (ဣာဒိမောဂ်၊)**

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၄၉)

လုဇ္ဇတိ ပလုဇ္ဇတိတိ လောကော။

ပျက်ခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု၊

သတ္တလောကခြံသည် ဝစနိယ။

ပါဏော သတ္တော စသောပရိယာယ် ဝစနိယတ္ထ။

ဒိဗ္ဗန္တိ ပဉ္စကာမဂုဏာဒိဟိ ကိဋ္ဌန္တိတိ ဒေဝါ။

ဈာနာဒိဟိ ဂုဏဝိသေသဟိ မြဟိတာ ပရိဝုဇာတိ ဗြဟ္မာ။

မနော ဥဿန္တံ ဧတေသန္တိ မနုဿာ။ (သမာသ်)

(တနည်း) မနုဏော (မဟာသမ္မတဿ) + အပစ္စံ မနုဿော။ (တဒ္ဓိတ်)

(တနည်း) အတ္တာနတ္ထံ မနတိ ဇာနာတိတိ-မနုဿော။ (ကိတ်)

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၅၀)

ပကာရေန+ဇာယတိတိ ပဇာ။ (ပကာရေန ဇာတတ္ထာပဇာ။ဓာန်ဋီ။ ၉၃)
 အပြားအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းကြိယာသကတ်သည်--- ဝစနဟေတု။
 သတ္တဝါဒြိမ်သည်-- ဝစနိယ။
 ပါဏော,သရိရိ, ဘူတံ-စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည်-- ဝစနိယတ္ထ။

(ဝစနတ္ထမှတ်တွယ်)

တိဘဝံ ဥပဂစ္ဆန္တိတိ တိဘဝူပဂါ။ (ဘာသာဋီကာ) တိသော + ဓာတုယော
 တိဓါတုကံ၊တိဓာတုကံယေဝတေဓာတုကံ။(သုတ္တက-ပစ္စည်း)
 တေဓာတုကံယေဝ၊ သုံးပါးသောဓာတ်ကိုသာလျှင်။ (ဘာသာဋီကာ)

(အမှာ)

ပခုက္ကူသျှဉ်-တေဓာတုကံယေဝ၊ ကမ, ရူပ, အရူပ-ဟုဆိုအပ်သော
 သုံးပါးသော ဓာတ်၌ဖြစ်သော သတ္တဝါအပေါင်းကိုသာလျှင်-ဟု အနက်
 ပေးသည်။ ယင်းအလို- တိသော ဓာတုယော တိဓာတု။ ကိဓာတုယံ
 + ပဝတ္တန္တိတိ တေဓာတုကာ-ဟုပြု။ ဘုံသုံးပါး၏+ သတ္တဝါတို့ဒြိမ်နှင့်
 ဌာန+ဌာနိစပ်၍ထုတ်လေ။

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၅၁)

အတ္တနော သဘာဝံ ဟရတိတိ ဟဒယံ။ ရ-ကာရဿ ဒကာရံ ကတ္တာ။
 (သိဋ္ဌိသစ်၊၁။၇)

- + မိမိ၏သဘောကို ဆောင်ခြင်းကြိယာသကတ်သည်--ဝစနဟေတု။
- + စိတ်နှလုံးတော်ဒြိမ်သည်--ဝစနိယ။
- + စိတ္တံ, စေတော-စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည်--ဝစနိယတ္ထ။

(ဘာသာဋီကာလာ-ဝစနတ္ထမှတ်တွယ်)

- + သဟ+ကလေန+ယံ ဝတ္တတိတိ သကလံ။
 အစိတ်နှင့်တကွ ဖြစ်သောအပေါင်း (အားလုံးစုံ)။
- + ဦးစုံ+အဓိကံစ ဦးနာဓိကံ။ နတ္ထိ+ဦးနာဓိကံ+တေသာတိ အနန္တနာဓိကာ။
 (ဒေသနာ)

- + အာမသီယန္တေတိ အာမိသာ။ လောကေဟိ+အာမိသာ လောကာမိသာ။
- + နုတ္ထိ+အပေက္ခာ ယဿာတိ နိရပေက္ခော။
- + လောကာမိသေသု+နိရပေက္ခော လောကာမိသနိရာပေက္ခော။
- + ဥလ္လမ္ပတေဥလ္လမ္ပနံ၊ဥလ္လမ္ပနံ+တံ+သဘာဝေ၊စတိဥလ္လမ္ပနသဘာဝေ။
- + တသ္မိံ +သက္ကိတံ ဥလ္လမ္ပနသဘာဝသက္ကိတံ။ (စိတ္တံ)

ဝါကျဥပမာဉ် (၁၅၂)

- နိဟတော မာနော ယေနာတိ နိဟတမာနော။
- + ပယ်ဖျောက်အပ်ပြီးသော(ဝါ) နှိမ်ချအပ်ပြီးသော မာန်၏ + သူကြွယ်
- ခြင်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးအဖြစ်ဖြင့်စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်ဝစနဟေတုမည်၏။
- + ပယ်ဖျောက်(ဝါ)နှိမ်ချအပ်ပြီးသောမာန်ရှိသောသူကြွယ်ခြင်သည်ဝစနိယ။
- + ပဟိနမာနော စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ မည်၏။

ဝါကျဥပမာဉ် (၁၅၃)

ဃရတိ ကိလေသဝဿံ ဧတ္ထာတိ ဃရံ (ဃရ+က)
 ဒဗ္ဗသမ္မာရံ ဂယတိတိ ဝါ ဃရံ၊ ဂဟဿ ဃရာဒေသော။ ကမ္မနိ
 ကော (သူစိ)

အာဝါသနံ အာဝါသော၊ ဃရေ အာဝါသော ဃရာဝါသော။
 အိမ်၏+နေခြင်းနှင့် ဌာန+ဌာနီစပ် ဝစနဟေတု၊
 အိမ်၌ နေခြင်းသည် ဝစနိယ၊
 ဂေဟာဝါသော စသောပရိယာယ် သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ဇာနည်:

အာဝသန္တိ ဧတ္ထာတိ အာဝါသော၊
 ဃရသင်္ခါတော အာဝါသော ဃရာဝါသော၊
 အိမ်၏ + နေရာနှင့် ဂုဏ် + ဂုဏေးစပ် ဝစနဟေတု၊
 အိမ်ဟု ဆိုအပ်သော နေရာသည် ဝစနိယ။

မုတ်ချက်

ဂေဟာဝါသော စသောပရိယာယ် သဒ္ဓါများသည် ဝစနိယတ္ထ။
 နေရင်း၌ဃရာဝါသော=အိမ်ထောင်ခြင်းသည်(အိမ်၌နေခြင်းသည်လည်း
 ဟူ၏) ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ပခုက္ကူသျှ၌ “ဃရာဝါသော=အိမ်ဟူသော
 နေရာသည်”ဟု လည်းကောင်းအနက် ပေးကြသည်။

+ ရာဂါဒယော သတ္ထေကိဉ္ဇန္တိ မဒ္ဒန္တိ ပလိဗုဒ္ဓန္တိတိ ကိဉ္ဇနာနိ။ (သိင်္ဃိသစ်၊
 ဒု၊ ၂၁၆)

ပရိသမန္တတော ဗောဓေတိတိ ပလိဗောဓော။ ပရိပုဗ္ဗ+ဗုဓ+ဟိံ သာယံ။
 ရဿ လော။ (ဓာတု ပစ္စယဒီပနိ) ပရိဗုဒ္ဓယတိတိ ပလိဗောဓော။ (ဗုဒ္ဓိ-ဟိံသာယံ)
 (နိတိံ၊ ဓာတု။)

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၅၄)

- ရန္တတိတိရဇော။(ပကတိမြူရ၏။)
- ရဇောဝိယာတိ ရဇော။ (ရာဂစသောမြူရ၏။)
- ပထတိ ဧတ္ထ၊ ဧတေနာတိ ပထော။ ရဇာနံ+ပထော ရဇောပထော။
- + ရာဂစသော မြူတို့၏+ထရာဖြစ်သော အိမ်၌နေခြင်း (ဃရာဝါသ)နှင့်
 ဌာနိ+ဌာနစပ် ဝစနဟေတု။
- + ရာဇစသော မြူတို့၏ ထရာဖြစ်သော အိမ်၌နေခြင်း(ဃရာဝါသ) သည်
 ဝစနိယ။
- + ရေကုပထော-စသောပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည် ဝစနိယတ္ထ။
- + ပသိဒန္တိ နယနမနာနိ ဧတ္တာတိ ဝါသာဒေါ။ ပ+သဒ+က။

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၅၅)

ကသာယေန+ရတ္တာနိ ကာသာယာနိ။ (ရတ္တတဒ္ဓိတ်(ဝါ) ရာဂါဒိတဒ္ဓိတ်)
 ဖန်ရည်ဖြစ်၏ ဆိုးအပ်သောသင်္ကန်းနှင့်ဝိသေသန + ဝိသေသျှ - စပ်

- ဝစနဟေတု ။

ဖန်ရည်စွန်းသော သင်္ကန်းခြစ်သည် ဝစနိယ။
ကာသာဝါနိ စိဝရာနိ စသောပရိယာယ် - ဝစနိယတ္ထ

ဝိဂ္ဂဟ

- ဟိနောတိ ဝဒ္ဓတိတိ ဟိတံ။ (ဓာတုတ္ထသင်္ဂဟ) (ဟိ+တ)
- ကသနံ ဝိလေခနံ ကသိ။ (ကသ+တု) (ဓာန်ဋီ+သူစိ)
- ကသိယတေ ကသိ=ကသနံ။ (ဣဒိဓံမာဂ်)
- ဝင်္ဂါဇာနံ+ကမ္မံ ဝါဏိဇံ ကော။ (ဓာန်ဋီ။ သူစိ။)
- + ကေ-မတ္ထကေ သေတိ တိဂ္ဂတိတိ ကေသော။ (သူစိ)
- + မသိယတိ အာမသိယတိတိ မဿ။ (သူစိ)

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၅၆)

န ကဿတိ န ဝိလေခိယတိတိ အာကာသော။ (ဓာန်ဋီ။ ၄၅။)
မရေးခြစ်ခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု။
ကောင်းကင်ခြစ်သည် ဝစနိယ။
အန္တလိက္ခံ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

(တစ်နည်း) ဘုသံကာသန္ဓေ ဒိပ္ပန္ဓေပဒတ္တာဇေတနာတိအာကာသော။(ဓာန်ဋီ။ ၄၅။)
ဥပ္ပတ္တိယာ ကာယဝစိဝိညတ္တိသင်္ခါတံ ဒွါရံ ဥပ္ပတ္တိဒွါရံ။
အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသိလဖြစ်ခြင်း၏ + ကာယဝိညတ်ဝစိဝိညတ် ဟူဆို
အပ်သော အကြောင်း နှင့် အကျိုး + အကြောင်းစပ်။
ဥပ္ပတ္တိဒွါရဿ + ဒဿနံ ဥပ္ပတ္တိဒွါရဒဿနံ။

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၅၇)

ဘဝန္တိ ဧတ္ထတိဘုမ္မံ(အာဓာရော)ဘုမ္မေ+ပဝတ္တံ ဘုမ္မံ။ (သတ္တမိဝိဘတ် ရ၏။)
ဘုမ္မံ အဿ အတ္တိတိ ဘုမ္မံ။

သတ္တမိဝိဘတ်၏+သီလသို့-ပုဒ်နှင့်ဂိသေသန+ဝိသေသျှ-ဝိသယံ+ဝိသယစပ်
ဝစနဟေတု။

သတ္တမိဝိဘတ်ရှိသော သီလသို့-ပုဒ်ဖြစ်သည် ဝစနိယ။

သတ္တမိဝိဘတ္တိယုတ္တပဒံ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ဝိရမဏံ+ဝေရမဏီ။ (ရှောင်ကြဉ်ခြင်းကြိယာရ၏) (ဝိ+ရမ+ယု+ထိ-ဤ)

ဝိရမတိ ဧတောယာတိဝါ ဝေရမဏီ။ (ရှောင်ကြဉ်ကြောင်း ဝိရတိရ၏)

ဝေရံ မဏတိ ဝိနာသေတိတိ ဝါ ဝေရမဏီ။ (ဝေရ+မဏ+ဤ) (ဓာန်၌)

ဝါကျဥပမာ (၁၅၈)

- မောဒန္တိ ဧတ္ထ ဥိကာတိ မုဒ္ဒါ။ (ဣဒိမောဂံ။ ၉၉-သုတ်)
- + (သန်းတို့၏)ဝမ်းမြောက်ခြင်းကြိယာသကတ်သည်--ဝစနဟေတုမည်၏။
- + ဦးခေါင်းဖြစ်သည် --- ဝစနိယ။
- + မတ္ထကော- စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် -- ဝစနိယတ္ထ။
- + ပဋိပက္ခံ အတ္ထယတိဣစ္ဆတိတိ ပစ္စတ္ထိကော။(ပတိ+အတ္ထ+ဣက) (သုစိ)
- + ပဋိပက္ခာဘဝေန အမတိ ဂစ္ဆတိတိပစ္စာမိတ္ထော။(ပတိ+အမ+တ) (သုစိ)

ဝါကျဥပမာ (၁၅၉)

ဓမ္မတော ဝနိသခါတေန အတ္ထေန + သဟ + ဝတ္တတိတိ သာတ္ထကံ။
(သိဋိသစ်၊ ဒု။ ၈၂။)

တရားနည်းလမ်းဖြင့် တိုးပွားခြင်းဟု ဆိုအပ်သော အကျိုးနှင့်တကွ
ဖြစ်ခြင်း၏ + အဘိက္ကန္တ စသည်နှင့် ဂုဏ် + ဂုဏေး စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ---
ဝစနဟေတု။

အဘိက္ကန္တ စသည်သည် --- ဝစနိယ။

သဂုဏ်ကံ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် --- ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၆၀)

ဂဟေတဗ္ဗာနိတိံ ဂဟိတာနိ၊
 ယူခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနုဟေတု၊
 အာလောကိတ ဝိလောကိတတို့သည် ဝစနိယ၊
 ဂဟေတဗ္ဗာနိ-စသော ပရိယာယ်သည် ဝစနိယတ္ထ။
 မုခတိ ဟိတသုခံ ပဝတ္ထတိ ဧတေနာတိ မုခံ။ (သုစိ)
 သာရုပ္ပတိ ပတိရူပံ ဘဝကိံ ယောဘနံ ဝါ အာရောပေတိတိံ သာရုပ္ပံ။
 (သိဋ္ဌိသစ်၊ ဒု။ ၁၁၂။) (ရဟန်းတို့အား) လျှောက်ပတ်စွာဖြစ်သော (ဝါ)
 တင့်တယ်ခြင်းသို့ တင်တတ်သော အာလောကိတ- ဝိလောကိတရ၏။

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၆၁)

ဥသတိ ဒဟတိတိ ဥဏှာ။ကရိယတေတိံ ကတိံ။ ပဌမံ+ကတိံ ပကတိံ။
 ဥဏှာ ပကတိံ ယဿာတိ ဥဏှာပကတိကော။
 + ပူတတ်သောသဘော၏+ရဟန်းခြိမ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်--ဝစနုဟေတု။
 + ပူတတ်သောသဘောရှိသော ရဟန်းခြိမ်သည်--ဝစနိယ။
 + ဥဏှာလုက၊ ပရိဋ္ဌာဟဗဟုလကာယ-စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည်-
 ဝစနိယတ္ထ။

(ဝစနုတ္ထမှတ်တွယ်)

+ သိတံ ဗဟုလံ ယဿာတိ သိတာလုကော။ (ဘာသာဋီကာ)။
 + ကူလ အဝဓာရဏေ၊ ဒုက္ခေန ကုလျတေတိ ဒုက္ကလံ။
 ဒုမေဟိ ဇာတံ ကူလန္တိ ဝါ ဒုက္ကလံ။ (ဓာန်ဋီ၊ ၂၉၁)။
 ဝတ္ထက္ခဏေဟိ စိယတေတိ စိဝရံ၊ ကာသာဝံ။

ဝါကျဉာဏ် (၁၆၂)

ဂန္ဓတိတိ ဂဏ္ဍိ၊ ဂဏ္ဍိယေဝ ဂဏ္ဍိကာ။
စတ္တာရောဝါ ပဉ္စဝါ ဂဏ္ဍိကာ စတုပဉ္စဂဏ္ဍိကာ။

အာဟရိတဗ္ဗာတိ အာဟတာ။

အာဟတာစတုပဉ္စဂဏ္ဍိကာယဿာတိစတုပဉ္စဂဏ္ဍိကာဟတော။(သိင်္ခီသစ်၊ဒု၊၁၀၀)

လေးဖွဲ့ငါးဖွဲ့ ဖွဲ့တုပ်ထားအပ်သော အထုံးအဖွဲ့များ၏+သပိတ်နှင့်
ဌာနီ+ဌာန ဝိသေသန+ဝိသေသျှ စပ်ဝစနဟေတု၊
သပိတ်ခြစ်သည် ဝစနိယ။

ဒုဗ္ဗိသောဓနိယပတ္တ စသောပရိယာယ် ဝစနိယတ္ထ။

(တနည်း) အာဟရိတဗ္ဗာတိ အာဟတော။

စတုပဉ္စဂဏ္ဍိကာဟိ+အာဟတော စတုပဉ္စဂဏ္ဍိကာဟတော။(သိင်္ခီသစ်)

လေးဖွဲ့ငါးဖွဲ့တို့၏+ဆောင်အပ်ထုံးဖွဲ့အပ်သောသပိတ်နှင့်ဂုဏ်+ဂုဏေး၊
ဌာနီ+ဌာနဝပ။

အမှာ ဘာသာဋီကာ၌ စတုပဉ္စဂဏ္ဍိကာဟိ၊ တို့သည်။ ဟတော၊ ဖျက်ဆီး
အပ်သော တင့်တယ်မှုသည်။ ယဿာတိ စတုပဉ္စဂဏ္ဍိကာဟတော-ဟု
တနည်းပြသည်။

ဝါကျဉာဏ် (၁၆၃)

အဓိပ္ပိယတေ လူစ္စိယတေတိ အဓိပေတံ၊

အလိုရှိခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု၊

မဟာသိဝထေရ်ဆိုအပ်သောအသမ္မောဟ ဟုဆိုအပ်သော အကြီးအမှူး
ရှိသော စကားခြစ်သည် ဝစနိယ။

အာကဒိတံ အဘိစ္စိတံစသော ပရိယာယ် ဝစနိယတ္ထ။

အသမ္မောဟသင်္ခါတံဓရံဇေဋ္ဌကံ ယဿ ဝစနဿာတိ အသ မ္မောဟဓရံ။

အသမ္မောဟဟုဆိုအပ်သော အကြီးအမှူး၏ + စကားခြံပ်နှင့် ဂုဏ် +
ဂုဏေးစပ် ဝစနုဟေတု၊

အသမ္မောဟဟုဆိုအပ်သောအကြီးအမှူးရှိသောစကားခြံပ်သည် ဝစနိယ၊
အသမ္မောဟဇေဋ္ဌကံ စသော ပရိယာယ် ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၆၄)

သမန္တတော ပကာရေဟိ ဇာနာတိတိ သမ္မဇာနော။

သမန္တတော ပကဋ္ဌံ ဝါ သဝိသေသံ ဇာနာတိတိ သမ္မဇာနော။

သမ္မဇာနဿ+ဘာဝေါ သမ္မဇည်း။ (သိဋ္ဌိသစ်။ ဒု။ ၈၁)

ထက်ဝန်းကျင်မှ အပြားတို့ဖြင့် သိတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏+ဉာဏ်နှင့်
အကျိုး + အကြောင်း ဂုဏ်+ ဂုဏေးစပ်---ဝစနုဟေတု။

ထက်ဝန်းကျင်မှအပြားတို့ဖြင့်

သိတတ်သောပုဂ္ဂိုလ်၏ဖြစ်ကြောင်းဉာဏ်သည်-ဝစနိယ။ သမ္မဇာနဘာဝေါ-စသော
ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည်---ဝစနိယတ္ထ။

(တနည်း) သမန္တတော၊ သမ္မာ၊ သမံ ဝါ ပဇာနနံ သမ္မဇာနံ။ (ဉာဏ်ရ၏။)

သမ္မဇာနမေဝ သမ္မဇည်း။ (သိဋ္ဌိသစ်။ ဒု။ ၈၂)

အမှာ ဒုတိယနည်းကား မူလဋီကာဆရာ အာနန္ဒထေရ်၏ဝါဒတည်း။

သမ္မဇာနကာရီ

သမ္မဇာနနံ သမ္မဇာနံ။ (ဉာဏ်ရ၏။)

သမ္မဇာနေန+ကာရီ သမ္မဇာနကာရီ။

(တနည်း) သမ္မဇာနံ+ကာရီ သမ္မဇာနကာရီ။ (ဒု-တပျူရိသ်)

(တနည်း) ကရဏံ ကာရော။ သမ္မဇာနဿ+ကာရော သမ္မဇာနကာရော။
သမ္မဇာနကာရော+တေဿ အတ္ထိတိ သမ္မဇာနကာရီ။

အမှာ ဤကား ဋ္ဌ။ ၁၆၅။ သိဋ္ဌိသစ်။ ဒု။ ၈၂-တို့လာ ဝိဂ္ဂဟဖြစ်သည်။

ဝါကျဉာဏ် (၁၆၅)

ပတတိဂစ္ဆတိဇေတနာတိ ပတ္တံ။ သဿ (အတ္ထနော) ၊ ပတ္တံ သပတ္တံ။
 ဘရိတဗ္ဗော ဝဟိတဗ္ဗောတိ ဘာရော။
 သပတ္တံ ဝေ+ဘာရော+ယဿာတိ သပတ္တဘာရော။
 မိမိဇာအတောင် သာလျှင်ဖြစ်သော ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးခြင်ဇာ+ငှက်ခြင်နှင့်
 အစိတ် + အပေါင်း၊ ဌာနိ+ဌာန၊ ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်---ဝစနဟေတု။
 ငှက်ခြင်သည်--- ဝစနိယ။
 ပက္ခိ, သကုဏော-စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ---ဝစနိယတ္ထ။
 ပရိပစ္စတိတိ ပရိပက္ကံ။ ပရိပက္ကံ ဖလံ ယဿာတိ ပရိပက္ကဖလော။
 အပေက္ခနံ အပေက္ခော။ နတ္ထိ အပေက္ခော ယဿာတိ အနပေက္ခော။
 တနောတိ ဇေတနာတိ တုဏှံ။ (တန+၃) ဣဒိမောဂံ။
 နတ္ထိ ခံ ဣန္ဒြိယံ ဧတ္ထာတိ နသေ။

ဝါကျဉာဏ် (၁၆၆)

သေတိ ဧတ္ထာတိ သေနံ။ (သိ+ယု)
 အာသတိ ဧတ္ထာတိ အာသနံ။ (အာသ+ယု)
 သေနဉ္စ တံ အာသနဉ္စာတိ သေနာသနံ။
 အိပ်ရာဇာအဖြစ်,ထိုင်ရာဇာအဖြစ်ဟူသော သေနာသနဘောဂုဏ်ဇာ
 + ညောင်စောင်းအင်းပျဉ်စသည်နှင့်ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ် --- ဝစနဟေတု။
 ညောင်စောင်းအင်းပျဉ် စသည်သည် --- ဝစနိယ။
 သယနာသန စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် --- ဝစနိယတ္ထ။
 မှတ်ချက် ဧတ္ထ-ဟုအာဓာရတစ်ခုတည်းဖြင့်အရတူပြထားသောကြောင့်ကမ္မဓာရယ်
 တွဲပါ။အိပ်၍လည်းဖြစ် ထိုင်၍လည်းဖြစ်သော ညောင်စောင်း အင်းပျဉ်
 စသော အိပ်ရာ နေရာ။ (ဋီကာသစ်၌ “စတ္ထ(ဒွန်)သမာသံ” ဟုဆို
 သည်ကို--စဉ်းစားပါ။(ဤကားဘာသာဋီကာ၊ဒု၊၁၁၃၊မှတ်ချက်ဖြစ်သည်။)

အာကိရဏံ အာကိဏ္ဍံ။ နတ္ထိ အာကိဏ္ဍံ ယဿာတိအနာကိဏ္ဍံ။
(အစ်နည်း) အာကိရတိတိ အာကိဏ္ဍံ။ န အာကိဏ္ဍံ အနာကိဏ္ဍံ။

ဝါကျဥပမာဉ် (၁၆၄)

ဆေတိ သိန္နတိတိ သာယာ။ (ဆာ+ယ)
ဖြတ်ခြင်းကြိယာသကတ်သည်--ဝစနဟေတု။
အရိပ်ခြစ်သည်--ဝစနိယ။
အာတပါတာဝ-စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည်--ဝစနိယတ္ထ။

* **ဆာယာ တု အာဇာပါဏာဝေ။ (အန်၊ ဥဒ္ဓစ္စ)**

သတ္တေဟိသေဝီယတေတိသေလော။ (သိ+လက်) (ဣဒိမောဂံ။ ၁၈၁)
သတ္တဝါတို့ မှီဝဲခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု။
တောင်ခြစ်သည်--ဝစနိယ။
ပဗ္ဗတော-စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည်--ဝစနိယတ္ထ။

(အနည်း) သတ္တေဟိ သေဝီယတေတိ သိလာ။ (ပါသာဏော)
သိလာအဿအတ္တိတိသေလော။ ဟုတဒ္ဓိတိဖြင့်ပြီးသည်။ (ဣဒိမောဂံ
သျှ-၁၈၁)

(အနည်း) သိလာနံ ရာသိ သေလော။ သိလာ ပရရာ သန္တိအသ္မိန္တိ ဝါ
သေလော။ (အန်ဇီ၊ ၆၀၅)။
ဓနတိ သဒ္ဓံ ကရောတိတိ ဓန။ (ဇာပေါ) (ဣဒိမောဂံ)

ဝါကျဥပမာဉ် (၁၆၅)

ပိပါသဝိနောဒနံ ကရောတိတိ ကံ။ (ကရ+ကံ)
ဆာလောင်မွတ်သိပ်မှုကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း ကြိယာသကတ်သည် (ဝါ)
ဆာလောင်မွတ်သိပ်မှုကင်းပျောက်အောင်ဖြုတ်ခြင်း ကြိယာသကတ်သည်
- ဝစနဟေတု။

၈၉

- ရေခြစ်သည်----- ဝစနိယ။
- ဥဒက၊ ပါနိယ စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည်--- ဝစနိယတ္ထ။
- ❖ ကံ ဝုစ္ဆတိ ဥဒကံ ပိပါသဝိနောဒနဿ ကာရကတ္တာ၊ (သိဋီသင်္ဂ)

ဝါကျဥပမာ (၁၆၉)

ဝါတေန ပလတိ ဂစ္ဆတိတိ ပလာလံ။ (ဇ္ဇာဒိမောဂံ။ ၁၈၆)
 လေကြောင့်ရွှေ့ရှားသွားခြင်း ကြိယာသကတ်သည်----- ဝစနယေတု။
 ကောက်ရိုးခြစ်သည်-- ဝစနိယ။
 နိပ္ပလ-စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည်-- ဝစနိယတ္ထ။

ဝစနတ္ထမှတ်ဘွယ်

ပတိဋ္ဌန္တိတ္ထဝိဝေကကာမာ ယထာဓိပေတဝိသေသာဓိဂမေနာတံ ပတ္တံ။
 (မူလပဏ္ဏသ-ဝနပတ္ထ-သုတ်ဋီကာ)
 ပတိဋ္ဌဇေ အသ္မိန္တိ ပတ္ထော။ ဌဿ တော။ (ဓာနိဋီ။ ၆၀၇)
 ရသီယတိအဿာဒနဝသေန သမောသရိယတံတိ ရာသိ။ (ဇ္ဇာဒိ။ ၁၀)
 နိလိယန္တိ ဣတ္တတိ လေကံ။ နိလိယနတ္တနံ။ လိ+က။ (ဇ္ဇာဒိ။ ၆၅)

ဝါကျဥပမာ (၁၇၀)

အကံနံ အာသနံ အင်္ဂော။
 ပရိသမန္ဓတော+အင်္ဂော ပလ္လင်္ဂော။
 ဝန်းကျင်ပတ်လည်အရပ်၏+ပေါင်တို့ကိုဖွဲ့ခွေခြင်း၏အစွမ်းဖြင့် နေခြင်း
 နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ် ဝစနယေတု။
 ဝန်းကျင်ပတ်လည်အရပ်မှ ပေါင်တို့ကိုဖွဲ့ခွေခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်နေခြင်း
 (ဝါ) ပေါင်ချင်းစပ်ယှဉ်၍ တင်အပ်သော တင်ပလ္လင်ခြစ်သည် ဝစနိယ။
 ပရိယာသနံ စသော ပရိယာယ် ဝစနိယတ္ထ။

ဝစနတ္ထမှတ်ဘွယ်

ဦရူနံ+ပဒ္ဒေါ ဦရုဗဒ္ဒေါ။ ဦရုဗဒ္ဒေန+အာသနံ ဦရုဗဒ္ဒါသနံ။

၉၀

တနည်း၊ ဗန္ဓနဝသေန+အာသနံ ဗဒ္ဒါသနံ။ ဥိရုနံ+ဗဒ္ဒါသနံ ဥိရုဗဒ္ဒါသနံ။
ပိဋိယံ ဌိတာ ကဏ္ဍကာ ပိဋိကဏ္ဍကာ။

ဝါကျဉာဏ် (၁၇၁)

ပလ္လင်္ဂ-အရ ဥိရုဗဒ္ဒါသန ပလ္လင်္ဂ-ရ၏။ (ဝိဂ္ဂဟဋီပိပါဠိ)

ဝါကျဉာဏ် (၁၇၂)

“ကထမိဒံ ကထမိဒ”န္တံ ပဝတ္တတိတိ ကထံကထာ။ (ဝိစိကိစ္ဆာရ၏)
ကထံကထာ တေဿ အတ္ထိယံ ကထံကထံ။ (ဝိစိကိစ္ဆာရိုသော
ပုဂ္ဂိုလ်ရ၏)
န+ကထံကထံ အကထံကထံ။ (ဝိစိကိစ္ဆာရိုသော ပုဂ္ဂိုလ်ရ၏)
အဘိဇ္ဈာယတိ ဂိဇ္ဈတိ အဘိကင်္ဂတိ ဧတယာတိ အဘိဇ္ဈာ။
(ကာမစ္ဆန္ဒနိဝရဏရ၏) (သီလိသစ်)
အာလောစယတိ ပဿတိ ဧတေနာတိ အာလောကော။
အာလောကောတိ ဝါ ဧတေနာတိ အာလောကော။ (ဓာန်ဋီ၊ ၂၇။)

ဝါကျဉာဏ် (၁၇၃)

“ပမ ယိဒ”န္တံ နောယံတဗ္ဗံ သဒ္ဓါယံတဗ္ဗန္တိ ဓနံ။
အသံပြုခြင်းကြိယာသကတ်သည် --- ဝစနယေတု။
ဥစ္စာဒြစ်သည် --- ဝစနိယ။
ဒဗ္ဗံ ဝိတ္တံ ဣကံ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည် --- ဝစနိယတ္ထ။
ဧတိ ဝုဒ္ဓိ ဝစ္စတိတိ ဣကံ။ (ဣ+ယု)
နတ္ထိ ဣက+မဿာတိ အဏကော။ တဿ ဘာဝေါ အာဏက္ခံ။
တမေဝ+နိဒါနံ အာဏက္ခနိဒါနံ။

၉၁

(တစ်နည်း) အာဏကျမေဝ + နိဒါနံ ကာရကံ + အဿာတိ အာဏကျနိဒါနံ။
(ပိတိပါမောဇ္ဇရ၏။) (သိဋ္ဌိသစ်)

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၇၄)

သဗ္ဗာတံ ဒုက္ခံ အဿာတိ ဒုက္ခိတော။ သဗ္ဗာတတဒ္ဓိတ်။
ဒုက္ခဝေဒနာ၏ ယောက်ျားခြင်နှင့် ဌာနီ + ဌာန၊ နိဿိတ + နိဿယ
အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဝစနဟေတု။
ယောက်ျားခြင်သည် ဝစနိယ။
အာဗဓိကော - ဗာဠဂိလာနော - စသောပရိယာယ် - ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၇၅)

ပထိကေဟိ မဂ္ဂိယကေတိ မဂ္ဂေါ။ (ဓာန်ဋီ။ ၁၉၀။)
ရှာမှီးခြင်းကြိယာသကတ်သည် --- ဝစနဟေတု။
လမ်းခရီးခြင်သည် ---- ဝစနိယ။
ပဇ္ဇော ပထော အဒ္ဓါ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၇၆)

ရုဇတိတိ ရောဂေါ။ (ရုဇ-ရောဂေါ၊ ကတ္ထရိ ကော။ ဓာန်ဋီ။ ၃၂၃။)
နာကြင်ခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု မည်၏။
အနာရောဂါခြင်သည် ဝစနိယ မည်၏။
အာတကော အာဗဓော စသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည် ဝစနိယတ္ထ။
သာသနဿ+ရသံသာသနရသံ။(တနည်း)သာသနမေဝ+ရသံသာသနရသံ။

သိဋ္ဌိသစ်)

ဝါကျဉာဏ် (၁၇၇)

ဂဗ္ဘသယေ ကရိယတိတိ ကရော။ သားအိမ်၌ပြုအပ် ထည့်
 သွင်းအပ်သောကြောင့်အမိ၏သွေး၊ အဘ၏သုက်သည် “ကရ”မည်၏။
 ကရတော ဇာတောတိ ကရဇော။
 မိဘနှစ်ပါးသုက်သွေး၏+ဖြစ်ပေါ်လာသော(အဏ္ဏဇ ဇောပုဇအဖြစ်ဖြင့်
 အမိဝမ်း၌ဖြစ်ရသောစဟုသန္တတိရုပ်အပေါင်းသည်းဟူသော) ခန္ဓာကိုယ်
 နှင့် အကြောင်း+အကျိုးစပ် ဝစနဟေတု။
 သုက်သွေးကြောင့်ဖြစ်သော ခန္ဓာကိုယ်သည် ဝစနိယ။
 သုက္ကသောကိ တသမ္ဘူတော-စသော ပရိယာယ် ပစနိယတ္ထ။
 ကရောတိ ပုတ္တေ နိဗ္ဗတ္တေတိတိ ကရော။ (သားသမီးကို ဖြစ်စေ
 တတ်သောကြောင့် တိုသုက်သွေးနှစ်မျိုးသည် “ကရ”မည်၏။)
 ကရေန ဇာတောတိ ကရဇော။ (ဆက္ကထုတ်ပုံ အတူတူ) (သိဒ္ဓိသစ်။
 ၁၃၅။)

စန္ဒီဒါဒ

ဝါကျဉာဏ် (၁၇၈)

ဘဇန္တိ ပတိဋ္ဌဟန္တိ ဧတ္ထာတံ ဘာဇနံ။
 ဘောဇဉ်စသည်တို့၏ တည်ခြင်းကြိယာသဏ္ဍာန်သည် ပစနဟေတု။
 ခွက်ခြစ်သည် ဝစနိယ။
 ပတ္တံ စသော ပရိယာယ် သဒ္ဓါများသည် ဝစနိယတ္ထ။
 ပရိဖုသနံ+ပရိပေါသော။ (ပရိ+ပုသ+က)
 ပရိပေါသောယေပရိပေါသကော။ (သုတ္တ-၌-က-ပစ္စည်း) ကြိယ။
 ဝိသေသန (ဘာဝနပုံသက) အနက်၌ ဒုတိယာ ဝိဘတ်သက်
 “ပရိပေါသကံ”ဟု ဖြစ်၏။ “ဝိစ္ဆာ ဘိက္ခုညေသုဒ္ဓေ”ဟူသော မောင်
 ၁-ကဏ္ဍ(၅၄)သုတ်ဖြင့် ခွဲရပ်ပြု။ (ဘာသာဋီက(၆)။)

လူနာတိ ဆိန္ဒတိ ဧတေနာတိ လောဟံ။ (လူ+ဟ။ ဦး-ကိုကြ-
ပြု၍ပြီးသည်။)

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၇၉)

တာဟိ တာဟိ ဥဒကသိရာဟိ ဥဗ္ဗိဇ္ဇတိ ဥဒ္ဒံ နိက္ခမတိတိ ဥဗ္ဗိဒံ။

ဥန္ဒတိ ဒြဝံ ကရောတိတိ ဥဒကံ။

ဥဗ္ဗိဒံ ဥဒကံ ယဿာတိ ဥဗ္ဗိဒေါဒကော။ (သိဋ္ဌိသစ်၊ ၁၃၈)

ထိုထိုရေကြောတို့မှအထက်သို့ စိမ့်ထွက်သောရေ၏ + ရေအိုင်ခြစ်နှင့်
ဂုဏ် + ဂုဏေး၊ ဌာနီ+ဌာနစပ်--ဝစနဟေတု။

ထိုထိုရေကြောတို့မှအထက်သို့စိမ့်ထွက်သောရေရှိသောရေအိုင်ခြစ်
သည်ဝစနီယ၊ဥဗ္ဗိန္ဒုဥဒကော၊ဥဗ္ဗိဇ္ဇနကဥဒကော-စသောပရိယာယ် ဝစနီယတ္ထ။

ဝစနတ္ထမှတ်ဘွယ်

ဥဗ္ဗိန္ဒံ ဥဒကံ ယဿာတိ ဥဗ္ဗိန္ဒုဥဒကော။

အာဂစ္ဆတိ ဧတေနာတိ အာဂမနော။ (မဂ္ဂေါ)

အာဂမနောစသော မဂ္ဂေါစာတိ အာဂမနမဂ္ဂေါ။ (တာသာဋီကာ)

ဒိဗ္ဗန္တိ ဝုရီ ဝိရဋ္ဌိ ဂစ္ဆန္တိ လောကာ အနေနာတိ ဒေဝေါ။

(ဓာန်ဋီ။ ၄၇။)

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၈၀)

ဥဒကံ + ပါတိတိ ဥပ္ပလံ။ (ဥ + ပါ + အလ) (ဏ္ဍာဒိ)

ရေကိုသောက်ခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု။

ကြာခြစ်သည် ဝစနီယ။

ကုဝလယံ ပေါက္ခရံ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနီယတ္ထ။

(ဓာန်နည်း) ဥဒကေ ပ္ပဝတိတိ ဥပ္ပလံ။ (သိဋ္ဌိသစ်)

ရေ၌ပေါလောပေါ်ခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနီယတ္ထ။

ဋီကာသစ်လာ ဝေဒနတ္ထမှတ်တွယ်

ပင်္ကေ ဒဝတိ ဂစ္ဆတိ၊ ပကာရေန ဝါ ဒဝတိ ဝိရူပာတိတိ ပဒုမံ။

(သိဋ္ဌိသစ်)

ပဏ္ဍရံ ဝဏ္ဏံ အဿ အတ္တိတိ ပုဏ္ဍရိကံ။ (သိဋ္ဌိသစ်)

ဖြူသောအဆင်း၏+ ကြာနှင့်ဂုဏ်ဂုဏေးအဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္မန်သည်

ဝေဒနယောတု။

ကြာပုဏ္ဍရိကံသည် ဝေဒနီယ။

သေတုပွလံ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည် ဝေဒနီယတ္ထ။

(ကစ်နည်း) မဟန္တတာယ ဝါ မုဒ္ဓိတဗ္ဗံ ခဏ္ဍေတဗ္ဗန္တိ ပုဏ္ဍရိကံ။ (သိဋ္ဌိသစ်)

ဖြတ်ခြင်းကြိယာသကတ်သည် ဝေဒနယောတု မည်၏။

ဝါကျဥပ္ပမ္ဘာဉ် (၁၈၁)

ဝသျှတေ အတ္တာဒိယဟေတိ ဂတ္ထံ။ (မာန်ဋီ။ ၂၉၀)

ဖုံးလွှမ်းခြင်း ကြိယာသကတ်သည် --- ဝေဒနယောတု။

အဝတ်အထည် ခြိမ်သည် --- ဝေဒနီယ။

စေလံ, အတ္တာဒနံ-စသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည် --- ဝေဒနီယတ္ထ။

အဝဒါယတိတိ ဩဒါတံ။

ညစ်နွမ်းမှုကိုဖြတ်တောက်ခြင်းကြိယာ(ဝါ)

စင်ကြယ်ခြင်းကြိယာသကတ်သည်---ဝေဒနယောတု။

ဝါကျဥပ္ပမ္ဘာဉ် (၁၈၂)

သမာပဇ္ဇိတဗ္ဗာတိ သမာပတ္တိ။

ရောက်ခြင်း, ဝင်စားခြင်းကြိယာသကတ်သည် ဝေဒနယောတု။

သမာပတ်ရှက်ပါးခြိမ်သည် ဝေဒနီယ။

သမာပဇ္ဇိတဗ္ဗာ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်

လဘနံ လာဘော၊ လာဘော ဧတဿ အတ္ထိတိ လာဘိ။

ဂူပဇ္ဈာနာနံ+လာဘိ- ဂူပဇ္ဈာန လာဘိ။ (သိဋ္ဌိသစ်)

ဤကား ဣတုဘာဝါ၊ သရိစ္ဆာနှင့်၊ အဘိသင်္ခါရ၊ ယှဉ်လတ်က၊

ကမ္မတ္ထသဋ္ဌိတည်းဟူသော ဂူပသိဒ္ဓိနှင့်အညီတည်း။

(တနည်း) လဘတိ သိလေနာတိ လာဘိ။ ဂူပဇ္ဈာနံ+လာဘိ ဂူပဇ္ဈာနလာဘိ။

ဤကား ကတ္တုသာဓန၊ နောက်ပုဒ်ပြု၊ ရှေးကပုဒ်နှင့်၊ ဒုတိယာတွဲမြဲ-
ဟူသော နိယံနှင့်အညီတည်း။

အဘိဝိသိဋ္ဌေန ဉာဏေန ဇာနာတိတိ အဘိညာ။

အာကရောန္တိ ဧတေဟိတိ အာကာရာ။ (၁၄-ပါးသောအကြောင်း
တရားတို့ရ၏)

ဥန္တိယတိတိ သြဒနော။ အနံ။ (ဣဒိ။ ၁၀၇)

ကုလတိ ပတ္ထရတိတိ ကုမ္မာသော၊ ဘက္ခဝိသေသော။ (ဣဒိ။ ၂၁၅)

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၈၃)

သုဠ ဘာတိ သြဘာသတိတိ သုဘော။

လွန်စွာတောက်ပခြင်းကြိယာသက်တည်---ဝစနဟေတု။

ပတ္ထမြား၊ ကြောင်မျက်ရွဲခြိပ်သည်---ဝစနိယ။

သုန္ဒရော၊ သောဘနော-စသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည်---ဝစနိယတ္ထ။

တနု+ဆဝိ+ယဿာတိ တနုတ္ထဝိ။

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၈၄)

နိဗ္ဗာနံ မဂ္ဂေတိ ဂဝေသတိတိ မဂ္ဂေါ။

နိဗ္ဗာနတ္ထိဏေဟိဝါ မဂ္ဂိယ တိတိမဂ္ဂေါ။ (ဋီကာကျော်)

၉၆

ဇာနတ် ယထာသဘာဝံ ပဋိဝိဇ္ဇတိတိ ဉာဏံ။

မဂ္ဂေ+ဉာဏံ မဂ္ဂဉာဏံ။ မဂ္ဂဉာဏဿ + အနန္တရံ မဂ္ဂဉာဏာနန္တရံ။

အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်၏ + အနန္တရပစ္စည်းဖြစ်သော သိခါပတ္တဝိပဿနာ

ဖြစ်သော ဂေါတြဘုဉာဏ်နှင့် အကျိုး+ အကြောင်း စပ်-ဝစနုပေတု။

မဂ်ဉာဏ်၏ အနန္တရဖြစ်သော သိခါပတ္တဝိပဿနာ ဖြစ်သော

ဂေါတြဘုဉာဏ်ဖြစ်သည် ဝစနိယ။

ဝိပဿနာဉာဏ်-သိခါပတ္တဝိပဿနာဘူတဂေါတြဘုဉာဏ်သောပရိပာယ်

- ဝစနိယတ္ထ။

* "မဂ္ဂဉာဏာနန္တရ" နှီး သိခါပတ္တဝိပဿနာဘူတံ ဂေါတြဘုဉာဏ်

သန္တာယဝုတ္တံ၊ ဘေဝေ ပနိ အရဟတ္တမဂ္ဂဿ၊ သမ္ဗောဓံဝိ

မဂ္ဂဖလောနမနန္တရံ ဗောတိ၊ ပဇာနတော ပန တမ္ဗဇနနနေဝ သဗ္ဗဿပိ

ဝိပဿနာဉာဏဿ ဝဇာဏံ ဒဠတ္ထံ။ (ဋီသစါဝဂ္ဂ)

ပတ္ထဝိကာရံ အာပဇ္ဇမာနံ ဂူပယတိ ဟဒယင်္ဂတဘာဝံ မကာသေတိတိ

ဂူပံ။ ဂူပါရုံရ၏။ (ဋီကာကျော်)

ဘာယတိတိ တိရ။ (ဘိ+ရ) (ကြောက်ကတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ရ၏)

ဘိရုနော+ တုဒံ ဘေရဝံ ။ (ဘိရု-ပုဒ်+က-ပစ္စည်း)

(ကြောက်တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဥစ္စာဖြစ်သောအဆင်း အသံအာရုံရ၏)

(ကနည်း) ဘယံ+သီလံ ယသကတိ တိရ။

(ဘိ) ဆတ်+ကြူ ပစ္စည်း။ က-အနုဗန် ရှေ့ချိပြီးသည်။ (ဘာသာဋီကာ၊ တ။

၁၉၀)

ဝါကျဉာဏ် (၁၈၅)

ကရဉ္စိတဗ္ဗော ဇိဂုစ္ဆိတဗ္ဗောတိ ကရဏော။ (နိမ္မောကံ)ကရဉ္စိ-
ဓာတ်အရ-ကတ္တုဋ္ဌ-ကြိယာကား စက်ဆုတ်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော
ဒေါမနယ ပြဌာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် မုချအားဖြင့်ရ၏။

ကမ္မဋ္ဌ-ကြိယာအရကား ထိုအားတပ်သော မြွေရေလဲခြစ်၏ အာရမ္မဏ
ဖစ္စယသတ္တိသည် ဖလူပစာရတ္ထ-အားဖြင့်ရ၏။

က-ဝစ္စည်းအရကား မြွေရေလဲခြစ်ရ၏။

ဝါကျဉာဏ် (၁၈၆)

ကရဏ-ဉာဏ်ကောက် ရေဝါကျဉ် ရေးခဲ့ပြီ။
ကရဉ္စိတဗ္ဗော ဇိဂုစ္ဆိတဗ္ဗောတိ ကရဏော။ (သိဒ္ဓိသစ်)
စက်ဆုတ်ခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု၊
မြွေရေလဲ ခြစ်သည် ဝစနိယ၊
နိမ္မောကော၊အဟိကမ္ဘူကောစသောပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည် ဝစနိယတ္ထ။
ကရဉ္စိတဗ္ဗော ဘာဇေကဗ္ဗောတိ ကရဏော။ (သိဒ္ဓိသစ်)
ဝေဖန်ခြင်းကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု၊
ပဗြုတ် ဖာ ကြုတ်ခြစ်သည် ဝစနိယ၊
ပေဠာ စသော ပရိယာယ် ဝစနိယတ္ထ၊
အံဗတိ ဂစ္ဆတိတိ အဟိ။ သပ္ပေါ။ (ဣဒိ။ ၈။)

ဝါကျဉာဏ် (၁၈၇)

ကံ ဥဒကံ တာရေန္တိ ဧတ္ထာတိ ကန္တာရော။ (သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၉၃။)
ရေကိုဆောင်ယူခြင်း ကြိယာသကတ်သည် လည်းကောင်း၊ ရေနှင့်

ဆောင်ယူခြင်းကြိယာ၏ကမ္မ+ကမ္မိအဖြစ်ဖြင့်စပ်ခြင်းသမ္ပန်သကတ်သည်
လည်းကောင်း---ဝစနဟေတု။

ခရီးခဲခြစ်သည်-- ဝစနိယ။

ဒုဂ္ဂမ-စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည်-- ဝစနိယတ္ထ။

(တနည်း) ကေန ပါနိယေန တရန္တိ အတိက္ကမန္တိ ယန္တိ ကန္တာရော။ (ဓာန်ဋီ၊ ၁၉၂)
ရေဖြင့်လွန်မြောက်ခြင်းကြိယာသကတ်သည်--- ဝစနဟေတု။

(တနည်း) သပ္ပင်္ဂိဘယတ္ထာ ကန္တတိ နိစ္စဂမနာဂမနံ ဧတ္ထာတိ ကန္တာရော။ (ဓာန်ဋီ၊
၁၉၂)

သွားလာမှုကို ဖြတ်တောက်ထားခြင်း ကြိယာသကတ်သည်--
ဝစနဟေတု။

(ဝစနတ္ထမှတ်ဘွယ်)

သဟ အာသင်္ကာယ ယော ဝတ္တတိတိ သာသင်္ကာ။

သဟ ပဋိဘယေန ယော ဝတ္တတိတိ သပ္ပင်္ဂိဘယော။

ဘာယန္တိ သတ္တုဇနာ ဧတေနာတိ ဘေရိ။ (ဓာန်ဋီ၊ ၁၄၃)။

မုဒံ မောဒံ ဣဂံတိ ဂစ္ဆတိ ယေနာတိ မုဒိဂေါ။ (ဓာန်ဋီ၊ ၁၄၃)။

ခါကျဉ်ယျာဉ် (၁၈၈)

ဗလဘာဝံ အတရိတိ တရုဏော။ (တရ+ကုန) (ဣဒိ၊ ၁၀၁)

ဝဏ္ဏဝိကာရ နိရုတ္တိနည်းဖြင့် န-ကို က-ပြု၍ ပြီးသည်။

သူငယ်အဖြစ်ကို လွန်မြောက်ခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု။

လုလင်ဖျို့ ခြစ်သည် ဝစနိယ။

ယုဝါ ဒဟရောစသော ပရိယာယ် ဝစနိယတ္ထ။

ဝစနတ္ထမှတ်ဖွယ်

ယုဝဿ+ဘာဝေါ ယောဗ္ဗုနံ။ (ယုဝ-ပုဒ်+နဏ် ပစ္စည်း)

မဏ္ဍနသီလော မဏ္ဍနော။ (မဉ္ဇိ+ယု)

မဏ္ဍနောယေဝ မဏ္ဍနကော။ (သုတ္တ ဌိ က-ပစ္စည်း)

ဤအလို “မဏ္ဍနက” အရ ပုဂ္ဂိုလ်ရသောကြောင့် ဇာတိနှင့်အရ
တူအောင် ဘာဝပုဗ္ဗာနကြံပါ။ မဏ္ဍနကော (တန်ဆာဆင်လေ့ရှိသူ၏
အဖြစ်ဟူသော) + ဇာတိယဿာတိမဏ္ဍန ကဇာတိကော။
(ဘာသာဋီကာ၊ ၁၉၆)

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၈၉)

ဝိတိ ဂစ္ဆတိ ဧတ္ထာတိ ဝိထိ။ (သူစိ)
သွားခြင်း ကြိုယာသကတ်သည်--ဝစနဟေတု။
လမ်းခရီးခြင်သည်-- ဝစနိယ။
ရတ္တာဝိသိခါ၊ ရထိကာ-စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည်---ဝစနိယတ္ထ။
ဂါဝေါ စရန္တိ ဧတ္ထာတိ ဂေါစရော။ ဂေါစရောဝိယာတိ ဂေါစရော။
နွားစားကျက်၏+အာရုံကဏ္ဍနှင့် သဒိသ+သဒိသိ-စပ်---ဝစနဟေတု။
ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်၏ ကျက်စားရာ အာရုံခြင်သည်---ဝစနိယ။
အာရမ္မဏ၊ ဝိသယ--စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည်--ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၉၀)

ခေပေတိ ပါပမဓမ္မ သမုစ္ဆိန္ဒတိတိ ခယော။ (မဂ္ဂေါ)
အကုသိုလ်ခမ္မတို့ကိုအကြွင်းမဲ့ဖြတ်ခြင်းကြိုယာသကတ်သည်ဝစနဟေတု။
အရဟတ္တမဂ်ခြင်သည်-- ဝစနိယ။
မဂ္ဂေါ-စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည်-- ဝစနိယတ္ထ။
ခိယိသု အာသဝါ ဧတ္ထာတိ ခယော။ (ဖလံ)
အာသဝေါကဏ္ဍတို့၏ ကုန်ခြင်းကြိုယာသကတ်သည်--ဝစနဟေတု။
အရဟတ္တဖိုလ်ခြင်သည်-- ဝစနိယ။
ဖလံ-စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည်-- ဝစနိယတ္ထ။

ခိယန္တိ အာသဝါ ဧတ္ထာတိ ခယော။ (နိဗ္ဗာန်။)
 အာသဝါတရားတို့၏ ကုန်ခြင်းကြိယာသကတ်သည်-- ပစနဟေတု။
 နိဗ္ဗာန်ခြစ်သည်-- ဝစနိယ။
 နိဗ္ဗာန်-စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည်-- ပစနိယတ္ထ။
 ခယနံ ခယော။ (အာသဝါနံ ခယနိရောဓော)။
 တင်္ဂက္ခကသည်--- ဝစနိယ။
 တဂေါ,ခယနိရောဓော-စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည်-- ပစနိယတ္ထ။

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၉၁)

သတ္တေသု ဝါတိ ပဝတ္ထတိတိ ဝါနံ။ (ဣဒိမောဂ်။ ၁၀၆)
 သတ္တဝါတို့၌ ဖြစ်ခြင်းကြိယာသကတ်သည်-- ဝစနဟေတု။
 တဏှာခြစ်သည်---ဝစနိယ။
 တဏှာ-စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည်-- ဝစနိယတ္ထ။

(တနည်း) တဝါဘဝံ ဝိနတိ သံသိဗ္ဗတိတိ ဝါနံ။ (ဋီကာကျော်)
 ဝါနတော+နိက္ခန္တိ နိဗ္ဗာန်။ (ပဉ္စမိအဗျယိဘော)
 တဏှာ၏+နိဗ္ဗာန်နှင့် အပါဒါန်+အပါဒိ--စပ်။

(တနည်း) နိဗ္ဗာတိဇေတန ရာဂဂိုအာဒိကောတိ နိဗ္ဗာန်။ (ဓာန်ဋီ။ ၆။) နိ+ဝါ+ယု။
 ရာဂ-စသောမိးဆဲတစ်ပါး၏ ငြိမ်းအေးခြင်းကြိယာသကတ်သည်--
 ပစနဟေတု။

ရသိတဗ္ဗောဇာနိတဗ္ဗောတိရသော။သဿအတ္တနော+ရသော သရသော။
 သရသောဝေ+လက္ခဏံ သရသလက္ခဏံ။ ပဋိဝိဇ္ဇာနံ ပဋိဝေဓော။
 သရသလက္ခဏဿ+ပဋိဝေဓော သရသလက္ခဏပဋိဝေဓော။
 န ပဝတ္ထတိ တဒုဘယ+မေတေနာတိ အပ္ပဝတ္ထိ။

(တနည်း) န ပဝတ္ထတိ တဒုဘယ+မေတ္တာတိ အပ္ပဝတ္ထိ။ (သိဋီသစ်။ ၁၅၆)

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၉၂)

တေဟိ တေဟိ ဂုဏဝိသေသေဟိ ဗြူဟိတာ ပရိဂုဒ္ဒါတိ ဗြဟ္မာနော၊
စရိတဗ္ဗန္တိ စရိယံ၊ ဗြဟ္မေဟိ+စရိယံ ဗြဟ္မစရိယံ၊

(ဓာနည်း) ဗြဟ္မာနံ စရိယံ ဗြဟ္မစရိယံ။

မြတ်သောဘုရားအစရှိသောအရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ + ကျင့်အပ်သော
မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယနှင့်ဂုဏ် + ဂုဏေး၊ သာမိ + သံအဖြစ်ဖြင့်စပ်ခြင်း
သမ္မန်သည် ဝစနဟေတု။

မြတ်ကုန်သောဘုရားအစရှိသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ကျင့်
အပ်သော မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယခြင်သည် ဝစနိယ။
သေဋ္ဌစရိယံ စသောပရိယာယ် - ဝစနိယတ္ထ

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၉၃)

ဟာယတိ အဝဿယံ ကရောတိတိတာတာ။ (တာ+တု) (ဋီသစ်၊ ၁၇၀)
စောင့်ရှောက်ခြင်း၊ မှီရာကိုပြုခြင်းကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု။

မြတ်စွာဘုရားခြင်သည် ဝစနိယ။

ရက္ခကော ဂေါပကော စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။
ဝိဒေဟတိ သံဝိဓာနံကရောတိတိ ဝိဓာတာ။ (ဝိ+ဓာ+တု) ဋီသစ်၊ ၁၇၀)

ဝါကျဉာဏ် (၁၉၄)

အဘယန္တိ ပါပံ ကရောန္တိသတ္တံ၊ ဧတေနာတိ အယံ။ (နိတိဓာတု၊ ၂၉၀)
 မကောင်းမှုကိုဖြုခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု။
 ဆင်းရဲခြစ်သည် ဝစနိယ။
 ပါပံ-ကိဗ္ဗိသံ-ဒုစူရိတံ စသောပရိယာယ် - ဝစနိယတ္ထ။
 အဓိဂတော မဂ္ဂေါ ယေဟိ ဖလဋ္ဌေဟိတိ အဓိဂတမဂ္ဂေါ။
 သစ္စိကတော မဂ္ဂေါ ယေဟိ ဖလဋ္ဌေဟိတိ သစ္စိကတမဂ္ဂေါ။

ဝါကျဉာဏ် (၁၉၅)

နတ္ထိ ဇော တေသ္မိန္နိ အနေဇံ၊
 တဏှာမရှိခြင်း၏+အရိယာဖိုလ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးအဖြစ်ဖြင့်စပ်ခြင်းသမ္ပန်
 သည် ဝစနဟေတု။
 အရိယာဖိုလ်ခြစ်သည် ဝစနိယ။
 အနဘိဇ္ဈံ နိရာလယံ -စသောပရိယာယ် - ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဉာဏ် (၁၉၆)

ပသိဒ္ဓံ ဝစနန္တိ အဓိဝစနံ။ (သိဋ္ဌိသစ်)
 ပသိဒ္ဓဘောဂုဏ်၏+သရဏသဒ္ဓါနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်-- ဝစနဟေတု။
 သရဏသဒ္ဓါသည်--ဝစနိယ။
 ပသိဒ္ဓဝစနံ-စသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည်-- ဝစနိယတ္ထ။
 (ဓာနည်း) ယထာဘူစုံ ဂုဏ် အဓိကိစ္စ ပဝတ္ထံ ဝစနန္တိ အဓိဝစနံ။ (သိဋ္ဌိသစ်)

မဘောက်မပြန်သောဂုဏ်ကိုစွဲ၍ဖြစ်ခြင်း-

ဟူသောအကြောင်း၏+သရဏသဒ္ဓါနှင့် အကြောင်း+ အကျိုးစပ်-- ဝစနဟေတု။

အမှာ ဤကားဤနေရာ၌ သိဋ္ဌိသစ်တိုက်ရိုက်လာသော ဝစနတ္ထများဖြစ်သည်။
အဘိဓာန်ဋီကာ၊ အဋ္ဌသာလိနိမူလဋီကာတို့၌လာသော အဓိဝစနံ-ပုဒ်၏
ဝစနတ္ထတို့ကို ဝါကျဥယျာဉ် (၃၄) ၌ရေးခဲ့ပါပြီ။

ဝစနတ္ထ ပရိကိလိဿနံ ပရိကိလေသော။
ဒုဂ္ဂတိယံ+ပရိကိလေသော ဒုဂ္ဂတိပရိကိလေသော။

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၉၇)

ဝဓိယတိတိ ဝဓိယမာနော။
ညှင်းဆဲခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု။
ညှင်းဆဲအပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သည် ဝစနိယ။
ဟညမာနော၊ဟနိယမာနောစသောပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၉၈)

ရန္တန္တိ ဧတ္ထတိ ရဋ္ဌံ။ (ကစည်း။ ဥသုရန္တဒံသာနံ-သုကံ)
တသ်ခြင်းကြိယာသကတ်သည်-- ဝစနဟေတု။
တိုင်းနိုင်ငံဖြစ်သည်-- ဝစနိယ။
ဝိဇိတံ-စသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည်-- ဝစနိယတ္ထ။

(ကနည်း) ရဋ္ဌေ+ဝသန္တိတိ ရဋ္ဌံ။
တိုင်းနိုင်ငံ၏+တိုင်းသူပြည်သားတို့နှင့် ဣနု+ဌာနိစပ်- ဝစနဟေတု။
တိုင်းသူပြည်သားများဖြစ်သည်-- ဝစနိယ။
ရဋ္ဌိက၊ ရဋ္ဌိကဇန-စသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည်-- ဝစနိယတ္ထ။

အမှာ ဤကား ရဋ္ဌပုဒ်တတ္ထာတိ ရဋ္ဌေ၊ ရဋ္ဌဝါသိနံဝါ ပုဂ္ဂိကတ္ထာ-ဟူသော
သိဋ္ဌိသစ်။ (၁၈၃။) နှင့်အညီ ရဋ္ဌ-ပုဒ်၏အဘိဓမ္မေယျတ္ထာအားလျော်စွာ

ဝစနတ္ထနှစ်မျိုးပြု၍ထုတ်သည်။တိုင်းနိုင်ငံဟော ရဋ္ဌ-ပုဒ်၏ ဝစနတ္ထ
 အမျိုးမျိုးကို ဝါကျဥယျာဉ် (၁၂၄)၌ ရှုလေဦး။
 တရနိစ္စံ ဧတ္ထာတိ တိတ္ထံ။ ပကတိဆိပ်ကမ်းရ၏။
 တိတ္ထံ ဝိယာတိ တိတ္ထံ။ (အယူဝါဒရ၏။)
 တိတ္ထံ ဧတေသံ အတ္ထိတိ တိတ္ထိယော။ (သာသနာပြင်ပပုဂ္ဂိုလ်တို့ရ၏။)

ဝါကျဥယျာဉ် (၁၉၉)

အတ္တာ သန္နိယျာတိယတိ အပ္ပိယတိ ပရိစ္စဇိယတိ ဧတေနာတိ
 အတ္ထသန္နိယျာတနံ။ (ယထာ ဝုတ္တံ သရဏဂမနသခါတံ ဒိဋ္ဌိဇကမ္မံ)။
 (သိဋ္ဌိသစ်။ ၁၈၀)

မိမိကိုယ်ကိုကောင်းစွာအပ်နှင်းခြင်း၊ စွန့်ခြင်း၊ ကြိယာသ ကတ်သည်
 လည်းကောင်း၊ မိမိကိုယ်၏+ကောင်းစွာအပ်နှင်းအပ်၊ စွန့်အပ်ကြောင်း
 ဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိဇကမ္မဖြစ်နှင့် အကြောင်း+ အကျိုး၊ ကမ္မ+ကမ္မိ-
 အဖြစ်ဖြင့်စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်လည်းကောင်း-ဝစန ဟေတု။
 ဒိဋ္ဌိဇကမ္မဖြစ်သည်--ဝစနိယ။

အတ္ထပရိစ္စဇန၊ ဒေဟသန္နိယျာတန--စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည်--

ဝစနိယတ္ထ။

အမှာ

အထက်သိဋ္ဌိသစ်ဝိဂ္ဂဟကိုရှု၍ “သန္နိယျာတိယတိ အပ္ပိယတိ
 ပရိစ္စဇိယတိ ဧတေနာတိ သန္နိယျာတနံ။ အတ္ထနော+သန္နိယျာတနံ
 အတ္ထသန္နိယျာတနံ-”ဟု အစိတ်+အပေါင်း ဝိဂ္ဂဟပြု၍လည်း ဆက္က
 ထုတ်နိုင်သည်။မအူသျှ။ ဒု။ ၄၀၈-၌ “အတ္ထနော ရတနတ္ထယသ
 သန္နိယျာတနံ-”ဟု ပြုသည်။

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၀၀)

ဣမသ္မိံ ကာလေ၊ ဣမသ္မိံ ဒိဝသေ ဝါ အဇ္ဇေ။ (ဣမပုဒ်+ဇ္ဇ ပစ္စည်း၊
အဗျယတဒ္ဒိတ်) အဇ္ဇ+ ဘာဝေါ အဇ္ဇတာ။ ယနေ့ဟု ဆိုအပ်သော
(အဇာတသတ်မင်း၏ သရဏဂုံ ဆောက်တည်ရာ) အချိန်ကာလ၏
သရဏဂုံ ဆောက်တည်ခြင်းကြိယာနှင့် ကာလ+ ကာလဝန္တ၊ ဂုဏေး+
ဂုဏ်စပ်ဝစနဟေတု။

ယနေ့၏အဖြစ်ဟုဆိုအပ်သောသရဏဂုံဆောက်တည်ခြင်းကြိယာဖြစ်သည်
ဝစနိယ။

အဇ္ဇဘာဝ စသော ပရိယာယ် သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၀၁)

အသိယတိ ဝိပိယတိတိ အသိ။ (ဣဒိမောဂ်)

ပစ်ချခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု။

သံလျှက်ဖြစ်သည် ဝစနိယ။

ခရေါ-စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

(တနည်း)

အာယံ အသတိ ခေပေတိတိ အသိ။ (မာတုပစ္စယဒိပနိ)

နတ္ထိ အညော သတ္တာ ဧတသကာင် အနညသတ္ထုကော။ (မအူသျှ။ ဒု။

၄၀၇။)

(တနည်း)

အညော သတ္တာ အညသတ္တာ။

နတ္ထိ အညသတ္တာ ဧတသ ဥပါသကဿာတိ အနညသတ္ထုကော-
ဟုပြု။ (ပါရာဇိကင် ဘာသာဋီကာ)

ဥပေတိ ဥပဂစ္ဆတိတိ ဥပေတော။ (အဇာတသတ်မင်းရ၏။) (သိဋီသစ်)

ဝါကျဉာဏ် (၂၀၂)

အပရဇ္ဈတိ တေနာတိ အပရာဓော။ (သိင်္ဃိသစ်၊ ၁၉၂။)

ပြစ်မှားခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနယောတု။

မိဘ စသည်ကို ပြစ်မှားကြောင်းဖြစ်သော အကုသိုလ်ဓမ္မဟူသော

အပြစ်သည် ဝစနိယ။

အစွယော-စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဉာဏ် (၂၀၃)

ဝုစ္စတေတိ ဝစော။ သာနံ+သာယော။

ဝစသော+သာယောဝစသာယော။(ဆဋ္ဌိတပျူရိသ်)(ဘာသာဋီကာ။ ၂၆၈။)

စကား၏ + ပြီးဆုံးခြင်း (ဝါ) ပြီးဆုံးစေခြင်းနှင့်သာဓု + သာဓနစပ်

ဝစနယောတု။

စကားပြီးဆုံးခြင်း (ဝါ) စကားကိုပြီးဆုံးစေခြင်းသည် ဝစနိယ။

ဝါစာပရိယောသာနော စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ဝဒ္ဒတိ သဂ္ဂမောက္ခသမ္ပတ္တိ တောယာတိ ဝုဒ္ဓိ။ (သိင်္ဃိသစ်)

ဝိနေတိ သတ္တေ တေနာတိ ဝိနယော။ သာသနံ။ (သိင်္ဃိသစ်။ ၁၉၃။)

ဝါကျဉာဏ် (၂၀၄)

သဒေဝကေန လောကေန “သရဏ” နိ အရဏိယော ဥပဂန္တဗ္ဗောတိ

အရိယော။ (အရ+ဏျ)

နတ်နှင့်တကွသော လောကသည် ကိုးကွယ်ရာဟူ၍ ဆည်းကပ်ခြင်း

ကြိယာသကတ်သည် ဝစနယောတု။

မြတ်စွာဘုရားဖြစ်သည် ဝစနိယ။

အရက်ယော စသောပရိယာယ် - ၀စနိယတ္ထ။

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၀၅)

ဘိန္နိယတေ ဝိနာသိယတေတိ ဘိန္နာ။
 ပတိဋ္ဌဟတိ သမ္မတ္တနိယာမောက္ကမနံ တောယာတိ ပတိဋ္ဌာ။ (တဿ
 ကုသလူပနိဿယ သမ္ပဒါ) (သိဋ္ဌိသစ်)
 ဘိန္နာ ဝိနာသိတာ ပတိဋ္ဌာ ဧတေနာတိ ဘိန္နပတိဋ္ဌော။ (သိဋ္ဌိသစ်)
 ဖျက်ဆီးအပ်ပြီးသော ကုသလူပနိဿယသမ္ပဒါ-ဟူသောတည်ရာ မှီရာ၏
 +အဇာတသတ်မင်းနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်-- ဌာနူပစာအားဖြင့်ရ၏။
 အဇာတသတ်မင်းခြင်သည် ၀စနိယ။
 ဝိနာသိတပတိဋ္ဌော၊ ဘိန္နမူလော-စသော ပရိယာယ် - ၀စနိယတ္ထ။

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၀၆)

အာတုသော နိဟရိတ္တာ သံသတိတိ အာနိသံသော။ (ဓာတုပစ္စယဒီပနီ)
 လွန်စွာထုတ်ဆောင်၍ ညှင်းဆဲခြင်းကြိယာသကတ်သည် ၀စနယောတု။
 အကျိုးတရားခြင်သည် ၀စနိယ။
 ဂုဏောစသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ၀စနိယတ္ထ။
 (တနည်း) အာတုသော နိဿေသေနသံသိယတေပသံသိယတေတိအာနိ သံသော။
 (ပိဋကဆရာတော်)
 လွန်စွာအကြွင်းမဲ့အားဖြင့်ချိုးမွမ်းခြင်းကြိယာသကတ်သည် ၀စနယောတု။

ဝါကျဉာဏ် (၂၀၇)

ကုသလာကုသလံ ဇနေတိတိ ဇနော။

ပဇ္ဇန္တိ သုခဝိပါကံ ပါပုကန္တိ ဧတ္ထာတိ ပဒေါ။

ဇနာနံ ပဒေါ ဇနပဒေါ။ ဇနပဒေါ ဧတေသံ အတ္ထိတိ ဇနပဒိနော။

(ကောသလမည်သော)ဇနပုဒ်၏+မင်းသားတို့နှင့်ဌာန+ဌာနိစပ် ၀စနဟေတု။

ကောသလမည်သောဇနပုဒ်ရှိကုန်သော မင်းသားတို့ဖြစ်သည် ၀စနိယ။

ဇနပဒဒန္တော,ဇနပဒိဿရာစသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ၀စနယတ္ထ။

(တနည်း) ဇနပဒဿ+ဣဿရာ ဇနပဒိနော-ဟုပြု။ (သံ+သာမိစပ်)

❖ ဇနပဒိနောတိ ဇနပဒဒန္တော, ဇနပဒဿ ဝါ ဣဿရာ။ (သိင်္ဂီသစ်)

၂၀၈)

ဇနပဒိနော= ဇနပုဒ်၌ ဇနကုန်သော-ဟုပေးသော ဇနရင်း

နိဿယအလို-ဇနပဒဒ+ဝသန္တိတိ ဇနပဒိနော-ဟုပြု။

ရူဟတိတိ ရုဠိ။ (ရူဟ+တ+ဤ) ရုဠိ စ သာ သဒ္ဒေါစာတိ ရုဠိသဒ္ဒေါ။

ရုဠိယာ ပဝတ္ထော သဒ္ဒေါ ရုဠိသဒ္ဒေါ။ (ဘာသာဋီကာ၊ ၂၂၇။)

ဝါကျဉာဏ် (၂၀၈)

ဒါရုက္ခန္ဓာဒိတိ အာသမန္တတော ဝရန္တိ ပရိက္ခိပန္တိ ဧတ္ထာတိ ခန္ဓာဝါရော။

(သိင်္ဂီသစ်)

သစ်တုံးစသည်တို့ဖြင့်ထက်ဝန်းကျင်မှ ဝန်းရံခြင်းကြိယာသကတ်သည်-

၀စနဟေတု။

သစ်ခက်တဲနန်းဖြစ်သည်-- ၀စနိယ။

ရာဇူနံ အစိရနိဝါသဋ္ဌာနံ (သိင်္ဂီသစ်၊ ၂၀၈) စသော ပရိယာယ်

သဒ္ဒါများသည်-- ၀စနိယတ္ထ။

(ဝစနတ္ထမှတ်ဘွယ်)

ဒိဿတိ စန္ဒဝဋ္ဋနာဒိဝသေန “အယံ ပုရိမာ၊ အယံ ပစ္ဆိမာ”တိ
 အာဒိနာ နာနပုကာရတော ပညာယတိတံ ဒိဿ။ (သုစိ)
 ပဋိယတိ ဥစာရိယတိတံ ပါဠော။
 သရန္တိ ဟိသန္တိ အနေနာတိ သရော။ (သုစိ)
 တိကဉ္စ ကဋ္ဌဉ္စ နာသေတွာ ဂလန္တိ ပဝတ္တန္တိ ဧတေနာတိ နဂ်လံ။ န-
 ပုဗ္ဗ-ဂလ ဂတိမှိ၊ အ။ ဘူမိ နဂ် ကရောဇ္ဇော လုနာတိတံ နဂ်လံ။
 နဂ်-သဒ္ဓူပပဒ လု သေဒနေ၊ အ။ (ဓာတုပစ္စယဒီပနီ)။

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၀၉)

ဗဟန္တိ ပါပေ ဗဟိကရောန္တိတိ ဗြာဟ္မဏာ။ (သိ-ဋီ-သစ်)
 မကောင်းမှုတို့ကို အပပြုခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု၊
 အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့ခြစ်သည် ဝစနိယ၊
 ဗဟိတပါဝါ၊ အရိယာ-စသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ဝစနတ္ထမှတ်ဘွယ်

ဗဟိယိတ္ထာတိ ဗဟိတာ။ (မအူ-သျှ)
 ဒုဂ္ဂတိ ပါပေန္တိတိ ပါဝါ။
 ဗဟိတာ ပါဝါ ဧတေဟိ အရိယေဟိတိ ဗဟိတပါဝါ။ (မအူသျှ)
 မုနာတိ ဇာနာတိ ဓမ္မံ အနေနာတိ မဇ္ဇော။ (ဝေဒေါ) (ဓာန်ဋီ။ ၁၀၈။)
 မန္တိယဇ္ဇေ ဂုတ္တကတွာ ဘာသိယဇ္ဇေတိ မန္တာ။
 ❖ ဣရဝေဒါဒယော ဟိ ဂုတ္တဘာသိတဗ္ဗဋ္ဌေန “မန္တာ”တိ ဂုစ္စန္တိ။ (သိဋီသစ်၊

(တနည်း)
 ၂၀၈။)

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၁၀)

ဥသတိဒဟတိတိဥက္ကာ။(ဥသု-ဓာတ်+က-ပစ္စည်း+ထိ+အာ)(ဒဏ္ဍဒိဝိကာ)
 ဥက္ကာသု+ ဌိတာတိ ဥက္ကဋ္ဌာ။ (သိဋီသစ်၊ ၂၁၀။)
 ဥက္ကာ-အရ မီးရှူးတိုင်သည် မုချအားဖြင့်ရ၏။

ထို၏+တည်ရာမြို့နှင့်ဌာနိ+ဌာန-စပ် ဌာနပစအားဖြင့်ရ၏။
ပုဒ်လုံး၏အရကား ဥက္ကဋ္ဌ-မြို့ရ၏။
(ဩက္ကဋ္ဌံ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။)

(တနည်း)

ဥက္ကာသု ဝိဇ္ဇောတယန္တိသု+ဌိတာတိ ဥက္ကဋ္ဌာ။
မီးရှူးတို့ တောက်ပကုန်စဉ်တည်သောကြောင့် ဥက္ကဋ္ဌမြို့။

(တနည်း)

ဥက္ကာသု+ဌိတာသု+မာပိတာ ဥက္ကဋ္ဌာ။

(တနည်း)

ဥက္ကာ ဓာရိယတိ တေဿ မာပိတကာလေတိ ဥက္ကဋ္ဌာ။
(ဤကား ဋီကာသစ်၊ ၂၁၀။ လာဝိဂ္ဂဟ တို့တည်း။)
သာသတိ အာစိက္ခတိ အတ္ထေ ဧတေနာတိ သတ္ထံ။ (ဂန္ဓော) (သုစိံ)
ဝသန္တိ ဧတ္ထတိ ဝတ္ထု။ (ဝသ+ရတ္ထု) (သိဂဏ္ဍိံ) ၄၂၂။)

ငါကျဥယျာဉ် (၂၁၁)

မယတိ ဟိသတိတိ မောရော။ (ဏ္ဍာဒိမောက်။ ၁၇၄)
ညှင်းဆဲခြင်းကြိုယာသကတ်သည်--ဝစနယောတု။
ဥဒေါင်းခြင်သည်--ဝစနိယ။
မယူရော-စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည်--ဝစနိယတ္ထ။
ဥဿဒတိတိဥဿဒါ။ သတ္တေဟိ+ဥဿဒါ သတ္ထုဿဒါ။ (ဥက္ကဋ္ဌမြို့ရ၏)
ဗဟု+ဇနာ+ယတ္ထာတိ ဗဟုဇနာ။ (ဥက္ကဋ္ဌမြို့ရ၏)
ပေါသေတဗ္ဗာတိ ပေါသာဝနိယာ။ (သိဋီသစ်)
မိယတိ ဟိသိယတိ မံသံ ခါဒိတုကာမေဟိ မနုဿေဟိ သိဟဗျုစ္ဆ
ဒိပိဗလဝမိဂေဟိတတိ မိဂေါ။ (သုစိံ) မဂေတိ ဣတောစိတောစ
ဂေါစရံ အန္ဓေသတိ ပရိယေသတိတိ မိဂေါ။ (သုစိံ။ ဓာတုတ္ထ)
မရဏာယ ဂစ္ဆတိ ပါပုဏာတိတိ မိဂေါ။ မရဏံ ဂစ္ဆန္တိတိ ဝါ မိဂေါ။
(အပါဒါနိအဋ္ဌကထာ)

ပေါသိယတိ ဇလေနာတိ ပေါက္ခရံ၊ ပေါက္ခရေ၊ ဇလေ+ဇာတန္တိ ဝါ
ပေါက္ခရံ။ (ဇာန်ဋီ၊ သူစိ) ပေါက္ခရံ (ဇလံ)+ယောဂါ ပေါက္ခရဏီ။
(ဇာန်ဋီ၊ သူစိ)။

တေဇေတိ ဧတေနာတိ တိကံ၊ ဗိရဏာဒိ။ (ဣဒိမောဂံ၊ ၆၃)
တိကိယတေ တိဏာဘက္ခေဟိ ဂေါဏာဒိဟိ အဒိယတေ ခါဒိယတေတံ

တိကံ။ (သူစိ)

တလတိ ပတိဋ္ဌာတိ ဧတ္ထာတိ တဋ္ဌာကံ။

ကုသတိ အဂ္ဂိယတိတိ ကုသမံ။ ပုပ္ဖံ။ (ဣဒိ၊ ၁၃၀)

ဝါကျဥပ္ပာယ် (၂၃၂)

ဒါတဗ္ဗန္တိ ဒါယံ။ (သိဋ္ဌိသစ်။ ၂၁၃။)

ပေးခြင်းကြိယာသကတ်သည်-ဝစနဂေတု။

ပေးအပ်သော (ဥက္ကဋ္ဌမြို့-ဟူသော) အမေဇုဗ္ဗာဒြပ်သည်-ဝစနိယ။

ဒါယဇံ-စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

အမှာ

ဒါယော ဒါနေ ဝိဘတ္တဗ္ဗ-နေစ ပိက္ခန္ဓံ ဝနေ။ (ဇာန်။ ၈၉၈)ကို
ထောက်၍ ဒါတဗ္ဗေတိ ဒါယော-ဟုပုလ္လိင်ဖြင့်ထားမှကောင်းသည်။
သိဋ္ဌိသစ်ဝိဂ္ဂဟကား ဝါကျာဝဓိကန္တုဖြစ်ဟန် တူ၏။

ဝစနတ္ထမှတ်ဘွယ်

ဒါယံ+အာဒဒါတိတိဒါယာဒေါ။(အမေဇုကိုယူကာတ်သူ၊ အမေဇုပုဂ္ဂိုလ်ရ၏)

ဒါယာဒဿ+ဘာဝေါ ဒါယဇံ။ (အမေဇုဝင်ရ၏။)

ဒီယတေတိ ဒေယျံ။ ပြဟံ+ဟုက္ခာ+ဒေယျံ ပြဟုဒေယျံ။ (ဘာသာဋီ)

အဘိက္ခကံ နဒတိ သန္တတိတိ နဒိ။ (ဇာန်ဋီ၊ သူစိ)

ပဗ္ဗအဿအတ္ထိတိပဗ္ဗတော။ (တနည်း)ပဗ္ဗတိ ပူရတိတိပဗ္ဗတော။ (သူစိ)

သုကံတိ (ဝစ္စတိ) ယေနာတိ သုကံ။ (ဇာန်ဋီ၊ ၃၅၆)

ဝါကျဉ်ယျာဉ် (၂၁၃)

ပစ္စာမိတ္တံ ပရသေနံ ဇိနာတိတိ ပသေနဒိ။ (သိင်္ဃိသစ်)
ရန်သူဖြစ်သော တဘက်စစ်တပ်ကို အောင်ခြင်းကြိယာသကတ်သည်

ဝစနဟေတု။

ရန်သူစစ်တပ်ကိုအောင်တတ်သောပသေနဒိကောသလမင်းဖြစ်သည် ဝစနိယ။
ပရသေနဇိ၊ ကောသလရာဇာ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

(တနည်း) ပသေနပိ သြဒနသုပဗ္ဗဉ္ဇနာဒိ ဒိယတိ ဧတဿာတိ ပသေနဒိ-ဟုပြု။
(သိင်္ဃိသစ်)

နိဿဋ္ဌံ+ဟုတ္တာ+ပရိစ္စတ္တံ နိဿဋ္ဌပရိစ္စတ္တံ။ (သိင်္ဃိသစ်)

(တနည်း) နိဿဋ္ဌဘာဝေန ဝါ+ပရိစ္စတ္တံ နိဿဋ္ဌ ပရိစ္စတ္တံ။ (သိင်္ဃိသစ်)

ဝါကျဉ်ယျာဉ် (၂၁၄)

ပါပါနိ သမေတိတိ သမဏော။ (ဂဗ္ဘိ။ ၄၂၆။)

မကောင်းမှုတို့ကို ငြိမ်းစေခြင်းကြိယာသကတ်သည်--ဝစနဟေတု။

ဘုရားရှင်ဖြစ်သည်--ဝစနိယ။

သမိတပါပေါ--စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည်--ဝစနိယတ္ထ။

(တနည်း) သမိယိတ္တာတိ သမာ။ သမာ အကာ (ရာဂါဒယော ပါပါ) ဧတေန
ဂေါတမေနာတိ သမဏော။ (မအူသျှ။ ဒု။ ၄၀။)

ငြိမ်းစေအပ်ပြီးသောမကောင်းမှုတို့၏+မြတ်ဖွာဘုရားနှင့်ဂုဏ်+ဂုဏေး

စပ်။

ဝါကျဉ်ယျာဉ် (၂၁၅)

ရာဂါဒယော သတ္တေ ကိဉ္စန္ဓိ မဒ္ဒန္တိ ပလိဗ္ဗဒ္ဒန္တိတိ ကိဉ္စနာနိ။ (သိင်္ဃိသစ်)

သတ္တဝါတို့ကိုနှင်းနယ်နှိပ်စက်၊ကြိတ်ချေခြင်းကြိယာသကတ်သည် ဝစန

ဟေတု။

ရာဂ၊ ဒေါသ၊ စသောကိလေသာတို့ဖြစ်သည် ဝစနိယ။
မဒ္ဒနာနိ၊ပလိဗောဓနာနိ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၁၆)

ဣက္ခတိ အနေနာတိ အက္ခိ။ (ဣဒ္ဓိမောင်။ ၈။)
ကြည့်ရှုခြင်းကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု၊
မျက်လုံးတော်ဖြစ်သည် ဝစနိယ၊
စကျ နယနံ စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ဝိဂ္ဂဟမှတ်ဘွယ်

ပရိဇိယနံ ပရိဟာယနံ ပါရိဇုညံ။
ပရိဇိရတိတိ ဝါ ပရိဇိဏ္ဏော၊ တဿ+ဘာဝေါ ပါရိဇုညံ။ (သိဋ္ဌိသစ်။)
ကုလဝံသံ အနရက္ခိတုံ သဏ္ဍကန္တိ သမထေန္တိတိ သကျ။ (သိဋ္ဌိသစ်။)
အတ္တနော ကုလံ ပုနာတိ သောဓေတိတိ ပုဏ္ဏော။
သကျဿ သုဒ္ဓေါဒနမဟာရာဇဿ+ပုဏ္ဏော သကျပုဏ္ဏော။ (သိဋ္ဌိသစ်။)
သာဓေတိ အတ္တပရဟိတန္တိ သာဓု။ (သာဓ+ဣ) (ဣဒ္ဓိဒိ။ ၁။)

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၁၇)

မုနန္တိ၊ သုယုန္တိ စ ဧတေတိတိ မန္တာ။(တေ မန္တေ) (သိဋ္ဌိသစ်။ ၂၂၁။)
သိခြင်း၊ ကြားခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု၊
ဗေဒင်တို့ဖြစ်သည် ဝစနိယ၊
ဝေဒေ၊ သုတိယော စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။
(မန္တ-ကား မုန ဓာတ်+တ-ပစ္စည်း။ ဥ-ကို အ-ပြုပြီးသည်။)
ဝိဒန္တိ ဓမ္မံ၊ ကမ္မံ ဝါ ဧတေဟိတိ ဝေဒါ။ (ဝိဒ+ဏ) (သိဋ္ဌိသစ်)
ဓမ္မကိုလည်းကောင်း၊ ရှေးကံကိုလည်းကောင်း သိကြောင်း (ပုဂံသေ)
ကြောင့် ဣရ စသော အတတ်ပညာကို ဝေဒဟုခေါ်သည်။

ဣစ္စန္ဓေ ထောမိယန္ဓေ ဒေဝါ တောယာတိ ဣရု။ (သိဋ္ဌိသစ်)
 နတ်တို့ကို ချီးမွမ်းကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် “ဣရု”။
 သောယန္ဓိ အန္ဓံ ကရောန္ဓိ သာယန္ဓိ ဝါ တနံ ကရောန္ဓိ ဝါပံ
 အနေနာတိ သာမံ။ (သိဋ္ဌိသစ်)
 မကောင်းမှုကို အဆုံးပြုကြောင်း (ဝါ) နည်းဖိုးအောင်ပြုကြောင်း
 ဖြစ်သောကြောင့် “သာမ”။

ဝါကျဥပမာ၌ (၂၁၈)

ပဋိဇ္ဇာနာတိတိ ပဋိညာတော။
 ပဋိ-ဥပသာရ အရကား ဓာတုတ္ထဝိသေသက တောဂုဏ်ရ၏။
 ဉာ-ဓာတ်အရကား ဝန်ခံသောအခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော အဗ္ဗဋ္ဌ-
 ၏ သန္တာန်၌ ဖြစ်သော စိတ္တုပ္ပါဒ်ရ၏။
 တ-ပစ္စည်း-အရကား ထိုစိတ္တုပ္ပါဒ်နှင့် ပြည့်စုံသော အဗ္ဗဋ္ဌ-ရ၏။

ဝစနတ္ထများ

အာယတီ ဟိတံ ဗာလဇေနသင်္ခါတော လောကော န ယတတိ န
 ဤဟတိ အနေနာတိ လောကာယတံ။ (သိဋ္ဌိသစ်)

အစိတ်+အပေါင်း

န ယတတိ န ဤဟတိ အနေနာတိ အာယတံ။ လောက
 သာ+အာယတံ လောကာယတံ-ဟုပြု လောက-အရ လူမိုက်ဟု
 ဆိုအပ်သော သတ္တလောက၏+အာယတ-အရ နောင်အခါ အစီး
 အပွား ဖြစ်ဘို့အတွက် လုံ့လကြိုးကုတ်အားထုတ်ကြောင်းဖြစ်သော
 လောကာယ တကျမ်းနှင့်သမ္ပန်+သမ္ပန္နိ-စပ် ဝစနဟေတု။
 လောကာယတ-ကျမ်း ဖြစ်သည် ဝစနိယ။

ဝိတက္ကဝါဒသတ္တ စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

(တနည်း) လောကာ ဝါ ဗာလဇေန အာယတန္တိ ဥဿဟန္တိ ဝါဒဿာဒေန
 ဧတ္ထာတိ လောကာယတံ။ (သိဋ္ဌိသစ်)
 ဝယတိတိဝံယော။

အစ အလယ် အဆုံး သုံးပါးတို့တွင် တစုံတခုမျှ၌ မပင်မပန်း
မတွန့်မတိုဘဲ လောကဿတ ကျမ်း မဟာပုရိသလက္ခဏာကျမ်းတို့ကို ဆောင်နိုင်
ဖြည့်နိုင်သူရ၏

န+ဝယော အဝယော။

ယခင်ဆိုခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း မဆောင်နိုင်၊ မဖြည့်နိုင်သူရ၏။

န+အဝယော အနဝယော။ (ပဋိသေစ နှစ်ခုသည်-ပကတိအနက်ကို
ရောက်စေတတ်ရကား) ယခင်ဆိုခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း ဆောင်နိုင်ဖြည့်နိုင်သူရ၏။
(သိင်္ခီသစ်၊ ဒု။ ၂၂၅။ ဂဏ္ဍိ။ ၄၃၀။)

ကတရသ္မိ အဓိကာရေ စသောဝါကျုရိ ပုဒ်တို့၏ သီဋီသစ်၊ ဝစနတ္ထများ

သဿ အတ္တနော+သန္တကံ သကံ။

အာစရိယာနံ ပရမ္ပရတော၊ ပရမ္ပရဘူတေတိ ဝါ အာဂဟံ
အာစရိယကံ။

တိဿော ဝိဇ္ဇာ။ တာသံ သမူဟော တေဝိဇ္ဇကံ၊ ဝေဒတ္ထယံ။

ပဓာနံ ဝစနံ၊ ပကဋ္ဌာနံ ဝါ အဋ္ဌကာဒိနံ ဝစနံ ပါဝစနံ။ (သိင်္ခီသစ်)

ဝါကျဉ်းများ၌ (၂၁၉)

ဂစ္ဆတိ ပဝတ္တတိ ဧတ္ထတိ ဂတိ။ နိဝါသဋ္ဌာနံ။ (သိင်္ခီသစ်)

ဖြစ်ခြင်းကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟောတု။

တောအုပ်ခြင်သည် ဝစနိယ။

နိဝါသဋ္ဌာနံ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

သီဇီသစ်-ဝစနတ္ထ-မှတ်ဘွယ်

သုစရိတဒုစွရိတကမ္မေန သတ္တေဟိ ဥပပဇ္ဇေနဝသေန ဂန္ထဗ္ဗာတိ ဂတိ။
(ဘဝဘေဒေါ)

ဂမတိ ယထာသဘာဝံ ဇာနာတိတိ ဂတိ။ (ပညာ)

ဂမနံ ဗျာပနံ ဂတိ။ (ဝိသဋ္ဌဘာဝေါ)

ဂမနံ နိပ္ပတ္တနံ ဂတိ။ (နိဋ္ဌာ) ဂစ္ဆတိ ယထာရူပိ ပဝတ္တတိတိ ဂတိ။

(အဇ္ဈာသယော)

ဂစ္ဆတိ အဝစရတိ၊ အဂစရဏဝသေန ဝါ ပဝတ္တတိ ဧတ္ထာတိ ဂတိ။

(ပဋိသရဏံ)

ဝါကျဥပမာဉ် (၂၂၀)

ဇာယန္တိ ဘိန္နေသုပိ အတ္ထေသု အဘိန္ဒဓိသဒ္ဓါ ဧတေယာတိ ဇာတိ။

လက္ခဏာဘဝမတ္ထံ။ (ဋီသစ်)

အနက်ကွဲပြားကုန်သော်လည်း မကွဲပြားသော အသိညာဏ် သဒ္ဓါတို့ ၏

ဖြစ်ခြင်းကြိယာသကတ်သည် ဝစနယေတု။

မကွဲပြားသော အသိညာဏ် သဒ္ဓါ တို့ရှိသော လက္ခဏာ၏ အဖြစ်မျှဟု

ဆိုအပ်သောဇာတ်သည် ဝစနိယ။

ဥပ္ပတ္တိ နိဗ္ဗတ္တိ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ဇာတိယာ+သာမညံ ဇာတိသာမညံ။

အဂန္တိ ဂစ္ဆန္တိ ဧတ္ထာတိ အဂါရံ၊ ယရံ၊ အဂ+အာရ။ (ဏ္ဍာဒိမောဂ်။

၁၆၄။)

(ကနည်း) န ဂစ္ဆန္တိတိ အဂါ၊ ထမ္မာဒယော။ အဂေ+ရာတိ ဂဏှာတိတိ အဂါရံ။

(ဇာနိဋီ။ ၂၀၆)

❖ စစတိ စက္ကဝတ္တိနော ယထာရူပိ အာကာသာဒိဂမနာယ မရိပ္ပမတိတိ

စက္ကံ။ (သီဇီသစ် ၊ ၂၃၅။)

စကြာမင်း၏ အလိုရှိတိုင်း ကောင်းကင်စသောအရပ်၌ သွားလာဘို့ရာ

လည်တတ်သော စကြာရတနာရ၏။

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၂၁)

ဒို့စာ ဂတာနိ အာပါနိ အသ္မိ ဟေတုဘူတေတိ ဒီပေါ။(ဓာန်ဋီ။ ၆၆၄)
နှစ်ဖြာဖြစ်ကုန်သောရေတို့၏+ကျွန်းခြပ်နှင့် ဝိသေသန+ဝိသေသျှစပ်-
ဝစနဟေတု။

ကျွန်းခြပ်သည်--ဝစနိယ။

အန္တရီပ- စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည်--ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၂၂)

(က) သံဝဏ္ဏနာနှင့်အညီ ဝစနာဒိဆက္က

ဝိရဿ+အဂီ ဝိရဂီ။

ဝိရဂံဿ ဂူပမိဝ ဂူပံ ယေသန္ဓေတိ ဝိရဂံဂူပါ။ (သိဋီသစ်။ ၂၃၉။)

သိကြားမင်း၏ (ဝါ) နတ်သား၏ ခန္ဓာကိုယ်ကဲ့သို့သော ခန္ဓာကိုယ်
၏+စကြာဝတေးမင်း၏သားတော်တို့နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ် ဝစနဟေတု။

စကြာဝတေးမင်း၏ သားတော်တို့ခြပ်သည် ဝစနိယ။

ဒေဝပုတ္တသဒိသကာယ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

အဂီယတိ ဉာယတိ ဖလံ ဧတေနာတိ အဂီ။ (အကြောင်းကာရကရ၏)

(သိဋီသစ်)

သေတိ ဗန္ဓတိတိ သေနာ။ စမူ။ (ဏ္ဍာဒိမောဂ်။ ၁၀၆။)

ဝိရာနံ+ကမ္မံ ဝိရိယံ။ ဝိမိနာ ဤရယ်တမ္ပံ ပဝဏ္ဏေတဗ္ဗန္တိ ဝါ ဝိရိယံ။

(ဋီကာကျော်)

ရဲရင့်ကုန်သောသူတို့၏+ဝိရိယနှင့် သာမိ+သံ-စပ်။

ဝါကျဉာဏ် (၂၂၃)

ဝိဝေယံတဗ္ဗောဝိဂမေတဗ္ဗော(ကင်းစေထိုက်၏)တိ ဝိဝေဇ္ဇာ။ (သိဋ္ဌိသစ်)
ဆာဒတံ ပဋိစ္စာဒေတိတိ ဆဒေါ။ (သိဋ္ဌိသစ်)

ဝိဝေဇ္ဇာ+ဆဒေါ အနေနာတိ ဝိဝေဇ္ဇဒေါ။ (သိဋ္ဌိသစ်၊ ၂၄၃။)

ရာဂ စသော အမိုး၏ + မြတ်စွာဘုရားနှင့် ဂုဏ် + ဂုဏေးအဖြစ်ဖြင့်

စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည်- ဝစနဟေတု။

မြတ်စွာဘုရား ခြင်သည် - ဝစနိယ။

ဝေဇ္ဇဒနရဟိတော စသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

မှတ်ချက် ဘာသာဋီကာ၌ ဝိပရိယံတ္ထာတိ ဝိဝေဇ္ဇာ (ဝိ+ဝရ+တ။ တ-ကို-၉-ပြု။)
ဆဒိယတေ အနေနာတိ ဆဒေါ။ ဝိဝေဇ္ဇာ+ဆဒေါ+ယေနာတိ ဝိဝေဇ္ဇဒေါ။ ဟု
ဝိဂ္ဂဟ-တနည်းပြဆိုသေး၏။ ယင်း ဘာသာဋီကာ အလို ဝိဝေဇ္ဇဒေါဟု ဒွေဘော်မဲ့
ရှိရမည်။

ဝစနတ္ထမှတ်ဘွယ်

သံ သုဠု+ဇာယတိတိ သဉ္ဇာတော။ အာလောစယတိ ပဿတိ
ဧကေနာတိ အာလောကော။ အာလောကေတိဝါဧတေနာတိ အာလောကော။
(ဓာန်ဋီ။ ၃၇။) သဉ္ဇာတော+အာလောကော ယဿ ဘဂဝတောတိ
သဉ္ဇာတာလောတော။ ပူဇာဝိသေသံ ပဂ္ဂုက္ခိတုံ အရဟတိတိ အရဟံ။
(သိဋ္ဌိသစ်။ ၂၄၃။)

ဝါကျဉာဏ် (၂၂၄)

ပဒဟိယဧတတိပဓာနံ။ (ပ+ဓာ+ယု) ပဓာနံ+အနုယုဉ္ဇန္တိတိ ပဓာနိကာ။

အားထုတ်အပ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်း၏ + အားထုတ် တတ်ကုန်သော

ရဟန်းတို့နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး+ အာရုံ+ အာရမ္မဏိက-စပ် ဝစနဟေတု။

ကမ္မဋ္ဌာန်းအားထုတ်ကြကုန်သောရဟန်း တို့ခြင်သည် ဝစနိယ။

ပဓာနာနုယုဉ္ဇနကာ-စသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည်--ဝစနိယတ္ထ။

၁၁၉

ဒီဝါ ပဓာနိကာတိ ဒီဝါ (ပဓာနာနုယုဇ္ဇကာ) (ဋီသစ်)
 ဘုဉ္ဇန္တိ ဧတ္ထတိ ဘတ္ထံ။ (ဘုဉ္ဇနကာလော) ဘံတ္ထဿ+ပစ္စာတိ ပစ္စာ
 ဘတ္ထံ။ (ဋ္ဌ။ ၁၈၈။)
 ဆွမ်းစားရာကာလ၏+နောက်ကာလနှင့်အပါဒါနံ+အပါဒါနိ-စပ် ၀စန
 ဟေတု။
 ဆွမ်းစားပြီးနောက် ကာလဒြစ်သည် ၀စနိယ။

ဝါကျဉာဏ် (၂၂၅)

တေဟိ တေဟိ ဂုဏဝိသေသေဟိ ဗြူဟိတာ ပရိဂုဒ္ဒါတိ ဗြဟ္မာနော။
 (နိတိ၊ ဓာတု။)
 မုနန္တိ သုယုန္တိစ ဧတေဟိတိ မန္တာ။ (ဋီသစ်၊ ၂၂၁။)
 မန္တိယန္တေ ဂုတ္ထံ ကတ္တာ ဘာသိယန္တေတိ မန္တာ။ (သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၁၃။
 သိဋ္ဌိသစ်။ ၂၀၈။)
 ❖ မန္တ-ဂုတ္ထဘာသနော၊ (နိတိဓာတု၊ ၃၀၈။)
 ဗြဟ္မာဘူတာ+မန္တာ ဗြဟ္မမန္တာ။
 ဗြဟ္မ-အရသေဋ္ဌဘောဂုဏ်၏+ဗေဒင်တို့နှင့်ဂုဏ်+ဂုဏေး-စပ် ၀စနဟေ
 တု။
 မြတ်ကုန်သော မန္တာန်တို့သည် ၀စနိယ။
 ဗြဟ္မဝေဒ၊ သေဋ္ဌမန္တ၊ သေဋ္ဌဝေဒ-စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည်
 ၀စနိယတ္ထ။
 ❖ ဝေဒေါ မန္တာ သုတိတ္ထိယံ၊ (ဓာနိ၊ ၁၀၈။)

ဝါကျဉာဏ် (၂၂၆)

တိသု ဘဝေသု တဏှာသင်္ခါတံ ဂမနံ အနေန ဝန္တံ ဝမိတန္တိ ဘဂဂါ။
 (သိ-ဋီသစ်၊ ၁၀၁၇။)

သဝသုံးပါးတို့၌ ထွေးအန်အပ်ပြီးသော တဏှာဟူသော သွားကြောင်း
 ၎င်း (ဝါ) တဏှာအဘာဝ ၎င်း+မြတ်စွာဘုရားနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်-ဝစနဟေတု၊
 မြတ်စွာဘုရားဖြစ်သည် ဝစနိယ။
 ဘဝေသု ဝန္တဂပနော စသောပရိယာယ် သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။
 အလိ သခါ+ဣန္ဒြော+တ္ထောတိ အာဠိန္ဒြော။
 အဆေ့ခင်ပွန်းဖြစ်သော သိကြားမင်း၏+တံခါးအဦးစမှန်နှင့် ဌာနိ+
 ဣနစပ်-ပစနဟေတု။

ပမုခံ စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

❖ အာဠိန္ဒြန္တိ ပမုခံ၊ (ဋ္ဌ၊ ၂၂၅၊)

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၂၇)

ပီတိပါမောဇ္ဇသင်္ဂါတ သမ္မောဒဇနနတော-ဟူသော သံဝဏ္ဏနာ-အရ-
 သမ္မောဒိယတေ သမ္မောဒနံ။ သမ္မောဒနံ ဇနေတိတိ သမ္မောဒနိယာ-
 ဟုပြု။

ပီတိပါမောဇ္ဇ-ဟုဆိုအပ်သော နှစ်သက် ဝမ်းမြောက်ခြင်း၏ + ကစွိ
 ဘောဂေါတမ ခမနိယံအစရှိသော စကားဖြစ်နှင့် အကျိုး+အကြောင်း၊ ဂုဏ်+
 ဂုဏေး-အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းအမွန်သည် ဝစနဟေတု။

ကစွိ ဘောဂေါတမ ခမနိယံ အစရှိသော စကားဖြစ်သည် ဝစနိယ။
 သမ္မောဒနိကာ - စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည်--ဝစနိယတ္ထ။

သမ္မောဒိတုံယုတ္တဘာဝတော-ဟူသောသံဝဏ္ဏနာ-အရ
 သမ္မောဒေတဗ္ဗာတိ သမ္မောဒနိယာ။ (သံ+မုဒ+အနိယ)
 နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ခြင်းကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု။
 ကစ္စိ ဘော ဂေါတမ ခမနိယံ အစရှိသော စကားဖြစ်သည် ဝစနိယ။
 သမ္မောဒနိကာ - စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည်--ဝစနိယတ္ထ။

မောဒိယတေ မောဒေါ။ (မုဒ+က) သမံ+ပဝတ္ထော သမပ္ပဝတ္ထော။
 သမပ္ပဝတ္ထော+မောဒေါ ဧတေသန္တိ သမပ္ပဝတ္ထမောဒေါ။
 ဥက္ကာဘိတက္ကဟိ သေဝိယတိတိ သိတံ။ (သိ+တ)
 ဥသတိ ဒဟတိတိ ဥက္ကော။ (ဥသ+က)

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၂၈)

“သေယျောဟမသ္မိ” န္ဍာဒိနာ မညတိတိ မာနော။ (ဋီကာကျော်)
 ထမ္မတိတိ ထဒ္ဓေါ။ မာနေန+ထဒ္ဓေါ မာနထဒ္ဓေါ။
 မာန်၏+ခက်ထန်သော အမ္ဗဋ္ဌလုလင်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေ၊ ဌာနိ+ဌာနစပ်-
 ဝစနဟေတု။
 မာန်ဖြင့် ခက်ထန်သော အမ္ဗဋ္ဌလုလင်ဖြစ်သည်--ဝစနိယ။
 မာနထမ္မော, အတိမာနော - စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည်--
 ဝစနိယတ္ထ။

ဝိကျဉ်းကျမ်း (၂၂၉)

တေ ဂစ္ဆတိတိ ဣဘော။ (ဟတ္ထိ) ဣ-ဓာတ်+ဘ-ပစ္စည်း။
 ဣဘသ+ပယောဂေါ ဣဘော။ (ဆင်၏-ကာယပယောဂ-ရ၏)
 (ဣဘ ပယောဂ ဟူလိုလျက် ပယောဂပုဒ်ကိုချေ။)
 ဣဘံ+အရဟန္တိတိ ဣဗ္ဗာ။ (သိဋ္ဌိသစ်။ ၂၄၉။)
 ဆင်၏ ကာယပယောဂ၏+ထိုက်သော သမကတို့နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး-စပ်

- ဝစနဂေတု။

သမက-တို့ဖြစ်သည် ဝစနိယ။
 အနော၊ ဓနိစသော ပရိယာယ် သဒ္ဓါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

* ဣဗ္ဗောတွဗော ဓာယာ ဓနိး (ဓာန်၊ ၇၂၅။)

ဝစနတ္ထမှတ်ဘွယ်

မညန္တိ ဟိကာဟိတန္တိ မုဏ္ဍာ။ (ဏ္ဍာဒိမောဂ်။ ၅၉။)
 အကျိုးရှိ၊ အကျိုးမဲ့ကို သိခြင်းကြိယာသကတ်သည် ပစနဂေတု။
 ဦးပြည်သူကိုဖြစ်သည် ပစနိယ။
 ဆိန္ဒကေသော စသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည် ဝစနိယတ္ထ။
 ကုစ္ဆိတာ+မုဏ္ဍာ မုဏ္ဍကာ။
 ကုစ္ဆိတဂုဏ်၏၊ ဦးပြည်တို့ဖြစ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး-စပ် ဝစနဂေတု။
 ကုစ္ဆိတမုဏ္ဍာ၊ ဂရဟိတမုဏ္ဍာ စသောပရိယာယ် - ဝစနိယတ္ထ။
 ဟိဋ္ဌေတိတိ ဟိဋ္ဌေန္ဓော (ဟိဋ္ဌေ-စု နိန္ဒာယံ။)

ဝိကျဉ်းကျမ်း (၂၃၀)

ဝုသိတော ဣတိ (အတ္တာနံ) မညတိတိ ဝုသိတမာနိ။

ဝစနတ္ထမှတ်ဘွယ်

သိက္ခိတ္တာတိ သိက္ခိတော။ န+သိက္ခိတော အသိက္ခိတော။
 ဝုသိတ္တာတိ ဝုသိတဂါ။ န+ဝုသိတဂါ အဝုသိတဂါ။

(ဤသို့ မကြံဘဲ “ဝုသိတံ=ကျင့်သုံးအပ်ပြီးသော အတတ်သည်+ယဿ အတ္ထိတံ ဝုသိတဝါ” ဟုလည်းကောင်း၊ “သိက္ခိယတေတိ သိက္ခာ=သင်အပ်ကျင့် အပ်သောအတတ်၊ သဗ္ဗတာ+သိက္ခာယဿတိ သိက္ခိတော”ဟုလည်းကောင်း ပြု၍ ထို့နောက် “န+ဝုသိတဝါ၊ အဝုသိတဝါ၊ န သိက္ခိတော အသိက္ခိတော”ဟု ကမ္မဓာရယ်ကြံလျှင်လည်း သင့်မည်ထင်သည်။) (ဘာသာဋီကာ၊ ၃၆၅)

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၃၁)

ဝုသိတဝါတိ ဝုသိတော။ (ဝသ+တ)
ဝုသိတော ဣတိ အတ္တာနံ မညတိတိ ဝုသိတမာနိ။
ငါအတတ်ပညာကို ကျင့်သုံးဘူးပြီဟု မိမိကိုယ်ကို အောက်မေ့
မှတ်ထင်ခြင်း ကြိယာသကတ် သည် ဝစနဟေတု၊
အမ္မဋ္ဌလုလင်ခြင်သည် ဝစနိယ။
ဝုတ္တမာနိ၊ သိက္ခိတမာနိ ဗဟုဿုတမာနိ-စသော ပရိယာယ် သဒ္ဒါများ
သည် ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၃၂)

နာမဉ္စ တံ ဂေါတ္ထဉ္စာတိ နာမဂေါတ္ထံ။
အနွယ်၏+ကဏ္ဍာယန-ဟူသောနာမည်ခြင်နှင့် ဝုဏ်+ဝုဏေးအဖြစ်ဖြင့်
စပ်ခြင်းသမ္ပန်သည် ဝစနဟေတု။
အနွယ်ဖြစ်သော ကဏ္ဍာယန အမည်ခြင်သည် ဝစနိယ။
နာမဝံသံ၊ နာမကုလံ၊ သညာဂေါတ္ထံ၊ စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည်
ဝစနိယတ္ထ။
နာမဂေါတ္ထံ-ပုဒ်ကား “ဂေါတ္ထနာမံ”ဟုဆိုလိုလျက် ဝိသေသန
နောက်ကျသော ကမ္မဓာရယ် သမာသ်တည်း။ (ဘာသာဋီကာ၊ ၃၇၆။)

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၃၃)

ဥသတိ ဒဟတိတိ ဥက္ကာ။ (ဣဒိမောဂ်။ ၁၅။)
 ပူလောင်ခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု၊
 မီးရှူးခြင်သည် ဝစနိယ၊
 ဒီပိကာ ဒဏ္ဍဒီပိကာ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။
ဝစနတ္ထမှတ်ဘွယ်

ဥက္ကာဝိယာတိ ဩက္ကာ။ (ပဘာ)
 ဩက္ကာ နိစ္ဆရတိတိ ဩက္ကာကော။
 (တနည်း) ဩက္ကာ ကမတိ နိက္ခမတိ ယတောတိ ဩက္ကာကော။ (ဘာသာဋီကာ)
 အထက်ပါဝိဂြိုဟ်အရ မုခ-ကိုသာရသင့်သော်လည်း ဧကဒေသုပစာရ
 အားဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ်ကို ယူပါ။ သွားတို့ကအရောင်တောက်သောကြောင့် ခံတွင်းမှ
 အရောင်ထွက်သော မင်းဟူလို။ (ဘာသာဋီကာ၊ ၃၇၈။)
 ပကာရေန ဘာတိတိ ပ ဘာ။ ပ-ပုဗ္ဗေ-ဘာ-ဒိတ္ထိယံ၊ ကွံ၊ (ဓာနိဋီ။)

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၃၄)

သကာဟိ ဘဂိနိဟိပိ သန္ဓိ သံဝါသဝသေန ဇာတိသမ္ပေဒ-မကတ္တာ
 ကုလဝံသံ အနုရက္ခိတံ သက္ကာကန္တိ သမေတ္တန္တိတိ သက္ကာ။ (သိဋီသစ်။)
 မိမိနှစ်မတို့နှင့်တကွ ပေါင်းဖော်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ဇာတ်ရော
 ယှက်ခြင်းကို မပြုမူ၍ အမျိုးအနွယ်ကို စောင့်ရှောက်ခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်ခြင်း
 ကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု၊
 မင်းသားတို့ခြင် သည် ဝစနိယ၊
 သက္ကာ, သာကိယာ, သမတ္တာ, ပဋိဗလာ စသော ပရိယာယ် သဒ္ဒါများ
 သည် ဝစနိယတ္ထ။
 အမှာ ဋီကာသစ်၌ “အထက်ပါ ဝစနတ္ထကို သာဘာဝိက နိဗ္ဗစန=
 သဘာဝကျသော ဝိဂြိုဟ် ဟု အမည်ပေးပြီး၊ အသာဘာဝိက နိဗ္ဗစန=

သဘာဝမကျသော ဝိဂြိုဟ်အဖြစ် ကပိလမုနိနော ဝုသနဋ္ဌာနေ သာကဝနေ
ဝသန္နိတိ သကျာ သာကိယာ”ဟု ထုတ်ပြထားသည်။

ဝစနတ္ထမှတ်ဘွယ်

ဟိနောတိ ပဝတ္ထတိတိ ဟိမံ။ တုဟိနံ။ (ဣဒါဒိ။ ၁၃၄)

ဟိမံ အဿ အတ္ထိတိ ဟိမဝါ။ (ဟိမ+ဝန္တ)

ဆီးနှင်းခြစ်၏+တောင်ခြစ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ် ဝစနဂေတု၊

ဟိမဝန္တာတောင်ခြစ်သည် ဝစနိယ။

ဟိမာစလ စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

(တနည်း) ဟိမံ + ဝမတိတိ ဟိမဝါ။ (ဟိမ + ဝမု+ ကွံ) (ဓာန်ဋီ။ ၆၀၆။)

ဆီးနှင်းကို အန်ထုတ်ခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု။

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၃၅)

ကသတိတိကဏှော။ ကာဠော။ (ဣဒါဒိ။ ၂၂၃။)

သုဝဏ္ဏ ဝဏ္ဏဒိကံ ဥပနိဓာယ ကုစ္ဆိတဗ္ဗော (နိနိတဗ္ဗော)တိ ကဏှော။

မည်းနက်သောအဆင်းရ၏။

ကဏှော အဿ အတ္ထိတိ ကဏှော။

မည်းနက်သောအဆင်း၏ + သား (ကလေး) ခြစ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး-

စပ် ဝစနဂေတု။

မည်းနက်သောအဆင်းရှိသော သားခြစ်သည် ဝစနိယ။

ကာဠဝဏ္ဏော-စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ဝစနတ္ထမှတ်ဘွယ်

မသိယတိ အာမသိယတိတိ မဿ။ (မသ+သု) (ဣဒါဒိ။ သူစိ)

ဒါယတိ ဘက္ခံ အနေနာတိ ဒန္တော။ (ဒါ+အန္တ)

ဒသန္နိ ဘောဇံ အနေနာတိ ဝါ ဒန္တော။ (ဒသ+အန္တ) (ဓာန်ဋီ။ ၂၆၁။)

ဒမတိတိ ဒန္တော။ ဒမ+တ။ (ဣဒါဒိ။ ၅၂။)

သုဋ္ဌု+ဗယယတိတိ သဗ္ဗာတော။ သဗ္ဗာတော+ဒန္တော ယဿာတိ

သဗ္ဗာတဒန္တော။

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၃၆)

ကရိယတိ ဥစ္စာရိယတိတိ ကရဏံ။ ဝါစာဝေ +ကရဏံ ဝါက္ကရဏံ။
ကလျာဏံ + ဝါက္ကရဏံ ယဿာတိ ကလျာဏဝါက္ကရဏော။
(သိဋ္ဌိသစ်၊ ၂၆၀။ ဘာသာဋီကာ၊ ၃၄၉။)
ကောင်းစွာမြှောက်ဆိုအပ်သောစကား၏ + အမ္မဋ္ဌလုလင်နှင့် ဂုဏ်+

ဂုဏေးစပ် ဝစနယေတု၊

အမ္မဋ္ဌလုလင်ဖြစ်သည် ဝစနိယ။
မဓုရဝစနော စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။
မညကိ ဣယတိ မဓုရန္တံ မဓု။ (ကောဒိ၊ ၆။)
မဓု အဿ အတ္ထိ၊ တသ္မိ ဝါ ဝိဇ္ဇကိတိ မဓုရံ။ (ဝစန မုဇ်)
ဂုစ္စကေတိ ဝစနံ၊ ဂုစ္စတိ အနေနာတိ ဝါ ဝစနံ။
မဓုရံ+ဝစနံ ယဿ အမ္မဋ္ဌဿာတိ မဓုရဝစနော။

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၃၇)

အတ္တနော ဖလံ ဓာရေတိတိ မမ္မော။ (ဘာသာဋီကာ)
ခမ္မေန+သဟ ဝတ္တတိတိ သဟမမ္မော။ (သိဋ္ဌိသစ်)
သဟမမ္မောယေဝ သဟမမ္မိကော။ (သိဋ္ဌိသစ်)
အကြောင်းနှင့်တကွဖြစ်ခြင်း သဟဝတ္တနုဘောဂုဏ်၏ + အမေးပုစ္ဆာ

ပြဿနာနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး စပ် ဝစနယေတု၊

အကြောင်းနှင့်တကွဖြစ်သော အမေးပုစ္ဆာပြဿနာဖြစ်သည် ဝစနိယ။
သဟေတုက၊ သကာရက-စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၃၈)

ကုစ္စိတေန ဝင်္ကာကာရေန ဇာယတိတိ ကာဇော။ (သိဋ္ဌိသစ်)
ကောက်သောအခြင်းအရာဖြင့် ဖြစ်ခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစန

ဟေတု၊

ထမ်းပိုးခြင်သည် ဝစနိယ၊

ဝိဇော၊ ဗျာဘင်္ဂီစသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ဝစနတ္ထမှတ်ဘွယ်

ခရတိတိ ခါရိ၊ ခရ-ဝိနာသေ၊ ကော၊ နဒါဒိ-ဤ (ဓာတုပစ္စယဒီပနီ)
ကဿ ဇလဿ+မဏ္ဍော ပသန္နဘာဝေါ ကမဏ္ဍော။

ကမဏ္ဍံ+လာတိတိ ကမဏ္ဍလု။ (ကမဏ္ဍ+လာ+၂) (ဓာန်ဋီ။ ၄၄၃။)

ရေ၏ကြည်လင်သောအဖြစ်ကိုယူခြင်းကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု၊

ရေသောက်ကရားသည် ဝစနိယ၊

ကုဏ္ဍိကာ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ဟဗ္ဗန္နာဒိနံ သုခဂ္ဂဟကတ္တံ ဇာယကိတိ သုဇာ။ (သိဋ္ဌိသစ်)

စမတိ အဒတိတိ စမရော၊ မိဂဝိသေသော။

စမရဿ ဝါလေန ကတာ ဗိဇနိ စာမရာ။ (သိဋ္ဌိသစ်)

အရ-ဂမနေ၊ အရိယတိ ဂမိယတိတိ အရက် အဝိမုန္တနကဋ္ဌံ)

(ဏာဒိမောက်။ ၆၂။)

ဝါကျဥပမာဉ် (၂၃၉)

တပေါ+ယဿ+အတ္ထိတိ တာပသော။

အကျင့်၏+ရသေ့နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ် စစနဟေတု။

ရသေ့ခြင်သည် ဝစနိယ။

ဣသိ-စသောပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ဝစနတ္ထမှတ်ဘွယ်

ပဝတ္ထံ (မိမိမရောက်မှီ ဖြစ်နှင့်သော) +ဖလံ ပဝတ္ထုဖလံ။

ပဝတ္ထုဖလံ+ဘောဇနံ+ယဿာတိပဝတ္ထုဖလဘောဇနော။ (ဘာသာဋီကာ)

သယံ ပတတိတိ ပတိတံ။ ဖလတိတိဖလံ။

ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗန္တိ ဘောဇနံ။ ပတိတံ+ဖလံ+ပတိတဖလံ။

ပတိတဖလံ+ဘောဇနံယဿ (ဣသိနော) တိ ပတိကဖလဘောဇနော။

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၄၀)

သာတိ ဒုက္ခံ တနံ ကရောတိတိ သာကိ။ (ဣဒိမောဂံ။ ၆၁)
 ဆင်းရဲကို ပါးအောင်ပြုခြင်းကြိယာသကတ်သည်--ဝစနိယတု။
 ကင်းတိမ်ကန့်လန့်ကာခြင်သည်--ဝစနိယ။
 တိရောကရဏီ-စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည်--ဝစနိယတ္ထ။
 ဒုဂ္ဂပံ အသတိ ခေပေတိတိ ဒုဿံ၊ ဒုဂ္ဂပံ အသတိ ဒီပေတိတိ ဝါ
 ဒုဿံ။ (ဓာနိဋ္ဌိ။ ၂၉၀)

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၄၁)

သမ္မုခါ ပရံ အာဝဇ္ဇေတိ (သမ္မုဇ္ဇံ ကရောတိ) ဧတေယာတံ
 သမ္မုခါဝဇ္ဇနိ။ (တံ) (သိဋ္ဌိသစ်။ ၂၇၁)။
 မျက်မှောက်၌သူတပါးကို လှည့်ပတ်ဖြားယောင်းခြင်း ကြိယာသကတ်
 သည်--ဝစနိယတု။
 သမ္မုခါဝုဇ္ဇနိမည်သော မာယာအကတ်သည်--ဝစနိယတ္ထ။
 သမ္မုဇ္ဇကရဏီ-စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည်--ဝစနိယတ္ထ။
 ဝိဒန္တိ ဧတေယာတံ ဝိဒ္ဓာ။ (မာယာရဏီ)
 ဥပဟနနံ ဥပဃာတော။ ပရေသံ+ဥပဃာတော ပရူပဃာတော။ (တံ)
 သူတပါး၏+သတ်ဖြတ်ခြင်း ဝဏေစေတနာနှင့် အာရုံ+အာရမ္မဏိကစပ်။

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၄၂)

ကရိယိသုတိကုတ္တာ။ ကုတ္တာ+ဝါလာ(ယာသန္တိကုတ္တာဝါလာ။ (ဘာသာဋီကာ)
 ပြုပြင်အပ်၊ ရိတ်ဖြတ်အပ်ပြီးသော မြီးဆံတို့၏ မြင်းမတို့နှင့်
 ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ် ဝစနိယတု။
 မြင်းမတို့ခြင်သည် ဝစနိယ။
 ကပိတဝါလာစသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၅၃)

ဝတ္ထေန+ဂုဟိတဗ္ဗန္တိ ဝတ္ထဂုယံ။ (သိဋ္ဌိသစ်)
 အဝတ်ဖြင့်ဖုံးလွှမ်းခြင်း ကြိယာသကတ်သည်လည်းကောင်း၊ အဝတ်၏
 + ဖုံးလွှမ်းအပ်သော အင်္ဂါဇာတ်နှင့် ပဋိစ္စဒန + ပဋိစ္စဒဒေတဗ္ဗ အဖြစ်ဖြင့်
 စပ်ခြင်း သမ္မန္တသကတ်သည်လည်းကောင်း ဝစနဟေတု၊
 အင်္ဂါဇာတ်ခြင်သည် ဝစနိယ။
 အင်္ဂဇာတ်၊ ရဟဿင်္ဂစသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။
 (ကနည်း) ဝဿုတေ အတ္ထဒိယတေတိ ဝတ္ထံ။ ဂုဟိတဗ္ဗန္တိ ဂုယံ။
 ဝတ္ထေန+ဂုယန္တိ ဝတ္ထဂုယံ။
 ဤအလို သမ္မန်သကတ်ကို ဝစနဟေတု ထုတ်။
 ဇိဝတိ တောယာတိ ဇိဝါ။ ဇိဝိတံ အဂ္ဂါယာတိတိ ဝါ ဇိဝါ။ (မာန်ဋီ။)
 အဝဓိယတေ-အတွင်း၌ထားအပ်၏။ ဣတိ။ ဩဟိတံ။ (အဝ+ဇာ+က)
 ကောသေန+ဩဟိတံ ကောသောဟိတံ။
 တထာ+ရူပံ ယဿာတိ တထာရူပေါ။ (ဣဒ္ဓါဘိသင်္ခါရော) (ဘာဋီ။)
 ဝါရေတိ ပရဗလန္တိ ဝါရဏော။ ဝရ+ယု။ (ဇာန်ဋီ။ သူစံ)
 အင်္ဂိယတေဉာယတေသမုဒါယောတေနာဟိအင်္ဂိ။ (ကိုယ်အင်္ဂါအစိတ်
 အစိတ်ရ၏။)

အင်္ဂိ အဿ အတ္ထိတိ အင်္ဂိ။ (သရိရံ)
 အင်္ဂေ သရိရေ+ဇာယတိတိ အင်္ဂဇာတ်။ (ဇာန်ဋီ။ ၂၂၃။)

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၅၄)

ဩကိတ္တံ ပတ္တံ ပါကိစ အဿ ဘဂဝတောတိ ဩကိတ္တပတ္ထပါကိ။
 ဆေးကြောအပ်ပြီး စင်ကြယ်အောင် ပြုအပ်ပြီးသော သင်္ဂဟိ
 လက်တို့၏+ဘုရားရှင်နှင့် သံ+သာမိ ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ် ဝစနဟေတု။
 ဘုရားရှင်ခြင်သည် ဝစနိယ။
 အပနိတပတ္ထဟတ္ထ စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၄၅)

သယ် (သာမံ) ဘဝတီတိ သယမ္ဘူ။ (သိဋ္ဌိသစ်။ ၁။ ၁၄၄။)
 ဇာနတ်တိ ဉာဏံ။ သယမ္ဘူဝေ+ဉာဏံ သယမ္ဘူဉာဏံ။
 အလိုလိုဖြစ်ခြင်း၏ + ဉာဏ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ် ဝစနုဟေတု။
 သယမ္ဘူဉာဏ်တော်ဖြစ်သည် ဝစနိယ။
 သာမမ္ဘူဉာဏံ စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၄၆)

အင်္ဂီယတေ ဉာယတေ သမုဒါယော ဧတေနာတိ အင်္ဂီ။
 (တစ်ကိုယ်လုံးကို သိကြောင်းဖြစ်သော အင်္ဂါအစိတ်စိတ်ရ၏။)
 (သုန္ဒရဘာဝေဒန သာတိသယာနိ) အင်္ဂါနိ ဧတေသံ အတ္ထိတိ အင်္ဂါ။

(သိဋ္ဌိသစ်)

(ပသာဒါဝဟာနိ) အင်္ဂါနိ ဧတေသံ အတ္ထိတိ အင်္ဂါ။ (သိဂဏ္ဍိ။ ၄၆၆)
 လှပတင့်တယ်ကုန်သော ကိုယ်အင်္ဂါတို့၏+မင်းသားတို့ဖြစ်နှင့် ဂုဏ်+
 ဂုဏေး၊ အဝယဝ + အဝယဝိစပ်-ဝစနုဟေတု။
 မင်းသားတို့ဖြစ်သည်-ဝစနိယ။
 အင်္ဂါပါသာဒိကာ-စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည်-ဝစနိယတ္ထ။
 ပသာဒံ ဇေနန္တိတိ ပါသာဒိကာ။

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၄၇)

မဟိယတီတိ မဟေသိ။ (ဏ္ဍာဒိ။ ၂၁၅။)
 ပူဇော်ခြင်း ကြိုယာသကတ်သည် ဝစနုဟေတု။
 မိဖုရားခေါင်ကြီးဖြစ်သည် ဝစနိယ။
 ကတာဘိဝေကာပဓာနိတ္ထိ၊ ဒေဝိ-စသော ပရိယာယ် ဝစနိယတ္ထ။

(တနည်း) မဟတိယော ရာဇိတ္ထိယော ဤသတိ အဘိဘဝတိတိ မဟေသိ။
(ဓာန်ဋီ။ ၂၃၂)

ဝိဂြိုဟ်စစ်လုပ်ဟန်ကား- ဤသတိ အဘိဘဝတိတိ သေ။

မဟတိယော ရာဇိတ္ထိယော+သေတိ မဟေသိ။

များစွာသော မင်းမောင်းမတို့ကို လွှမ်းမိုးနိုင်ခြင်း ကြိယာသ
ကတ်သည်လည်းကောင်း၊ မင်းမောင်းမတို့၏ + မိဖုရားခေါင်ကြီးခြင်နှင့်
အဘိဘဝိတဗ္ဗ+အဘိဘဝန အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန် သကတ်သည်လည်းကောင်း-
ဝစနဟေတု။ (ကျန်တူ၏)

စမန္တိ+ အဒန္တိ ဧတ္ထာတိ စမ္မာ။ (နဂရံ) (ဏ္ဍာဒိ။ ၁၁၄)

စားခြင်းကြိယာသကတ်သည်-ဝစနဟေတု။

ပဌမကာလေ စမ္မာနဂရေ+ဇာတော စမ္မကော။ (စမ္မေယျော) (ဓာန်ဋီ။)

စမ္မာမြို့၏+စကားပန်းနှင့် ဌာန+ဌာနိ-စပ်။

တံတံဌာနံ ဝါတေန ဝစ္ဆတိတိ ဝဇ္ဇော။ (ကစ္စည်း။ ၆၆၄-သုတ်)

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၄၈)

ရညော+ဣဒံ ရဇံ။ (မင်း၏ဥစ္စာဖြစ်သော တိုင်းပြည်ရ၏။)

ဝိသိဋ္ဌာနိ+ ရဇာနိ ဝိရဇာနိ။ ဝိရဇာနိ ဝေ ဝေရဇာနိ။

နာနာဝိဓာနိ+ဝေရဇာနိ နာနာဝေရဇာနိ။

နာနာဝေရဇေသု+ဇာတာ နာနာဝေရဇကော။ (သိဋ္ဌိသစ်)

အထူးထူးအပြားပြားသော တိုင်းပြည်တို့၌ မွေးဖွားကြကုန်သော

ဗြာဟ္မဏတို့ရ၏။

(တနည်း) နာနာဝေရဇာနိ+နိဝါသာ ဇေတေသန္တိ နာနာဝေရဇကော။

အထူးထူးအပြားပြားသော တိုင်းပြည်ဟူသော နေရာရှိကုန်သော

ဗြာဟ္မဏတို့ရ၏။

(တနည်း) နာနာဝေရဇေတော+အာဂတာ နာနာဝေရဇကော။

အထူးထူးအပြားပြားသောတိုင်းပြည်တို့မှ ရောက်လာကြကုန်သော

ဗြာဟ္မဏ တို့ရ၏။

(နာနာဝိဝေဝရဇ္ဇကာ-စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည်-ဝစနိယတ္ထ။)
သမ္ပတ္တိယာ ကာသတိ ဒိဗ္ဗတိတိ ကာသိ။ ကာသ ဒိတ္တိယံ ဣ၊ ကာသိ။

(စာနိဋ္ဌိ။ သူစိ)

ဝါကျဥပမာ (၂၄၉)

ကုသိယတိ အက္ခောသိယတိတိ ကုစ္စိ။ (ဏ္ဍဒိမောဂ်။ ၄၁။)
ဆဲရေးခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု။
ဝမ်းဗိုက်ခြိပ်သည် ဝစနိယ။
ဂဟင်္ဂ၊ ဥဒရံ စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဥပမာ (၂၅၀)

(ဃ) သံသုဒ္ဓဂဟင်္ဂါကော-၌ ဂဟင်္ဂါ-ပုဒ်ဝစနာဒိဆက္က
ဂ္ဂ္ဂံ ဂဏှာတိ ဓာရေတိတိ ဂဟင်္ဂါ။ (သိဋ္ဌိသစ်)
ကိုယ်ဝန်ဆောင်ခြင်း၊ ယူခြင်းကြိယာသကတ်သည်-ဝစနဟေတု။
အမိဝမ်းခြိပ်သည်-ဝစနိယ။
ကုစ္စိ၊ ဥဒရံ-စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည်-ဝစနိယတ္ထ။

(င) ဝါကျ သမဝေပါင်္ဂါနိယာ ဂဟင်္ဂါယာ-၌ ဂဟင်္ဂါ-ပုဒ် ဝစနာဒိဆက္က
ယထာဘုတ္တံ အာဟာရံ ဝိပါစနဝသေန ဂဏှာတိ န သဗ္ဗေတိတိ
ဂဟင်္ဂါ။ (သိဋ္ဌိသစ်)
စားအပ်တိုင်းသော အာဟာရကို ကျက်စေခြင်း၏အစွမ်းဖြင့် ယူခြင်း
ကြိယာသကတ်သည်- ဝစနဟေတု။
ကံကြောင့်ဖြစ်သော ပါစကဝမ်းမီးခြိပ်သည်-ဝစနိယ။
ကမ္မဇတေဇောဓာတုဥဒရဂ္ဂိ-စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည်-ဝစနိယတ္ထ။
ဣဓိနာပင်္ဂေန-၌ အင်္ဂါ-ပုဒ် ဝစနာဒိဆက္က
အင်္ဂါတိ ဂမေတိ အတ္ထနော ဖလံ ဉာပေတိတိ အင်္ဂါ။
သယံ ဝါ အင်္ဂါယတိ ဂမိယတိ ဉာယတိတိ အင်္ဂါ။ (သိဋ္ဌိသစ်)
မိမိအကျိုးကိုသိစေခြင်း ကြိယာသကတ်သည်--ဝစနဟေတု။

၁၃၃

မိမိအကျိုးကိုသိစေတတ်သော အကြောင်းဖြစ်သည်--ဝစနိယ။
ကာရကံ၊ ဟေတု-စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည်--ဝစနိယတ္ထ။

သမဝေပါကိနိယာ-ပုဒ် ဝစနာဒိဇာတ္တ

ဝိပါစနံ ဝိပါကော။ ဝိပါကောယေဝ ဝေပါကော။ သမံ+ဝေပါကော
သမဝေပါကော။

သမဝေပါကော+ယဿာ ဂဟဏိယာ အတ္ထိတိ သမဝေပါကိနိ။
(ဘာသာဋီကာ)

အညီအမျှအထူးကျက်စေခြင်းသတ္တိ၏၊ ပါစကဝမ်းမီးနှင့် သတ္တိ+သတ္တိမန္တ၊
ဂူဏံ+ဂူဏေးစပ် ဝစနဟေတု။

ပါစကဝမ်းမီးဖြစ်သည်--ဝစနိယ။

သမဝိပါစနိယာ-စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည်--ဝစနိယတ္ထ။

သံသုဒ္ဓါ+ဂဟဏိ+ယဿာ တိသံသုဒ္ဓဂဟဏိကော။ (စင်ကြယ်သော

ဝမ်းမီးရှိသူ)

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၅၁)

တံ တဒတ္ထေ ယုဇ္ဇိတပ္ပန္နိ ယုဂံ။ (သိဋ္ဌိသစ်။ ၂၈၄။)

ထိုထိုအနက်၌ယုဉ်ခြင်း ကြိယာသကတ်သည် - ဝစနဟေတု။

အသက်အတိုင်းအရှည်ဟူသော ကာလဝိသေသသည်- ဝစနိယ။

အာယုပ္ပမာဏံ-စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် - ဝစနိယတ္ထ။

အဘိလပ္ပတိတိ အဘိလာပေါ။ (ဘာသာဋီကာ။ ၄၆၉။)

အနက်သို့ ရှေးရှုပြောဆိုခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနဟေတု။

အနက်သို့ရှေးရှုပြောဆိုအပ်သောလောကဝေါဟာရသဒ္ဒါသည် ဝစနိယ။

လောကဝေါဟာရဝစနံ- စသောပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၅၂)

ပေါသိယတိတိ ပေါက္ခရံ။ (ဘာသာဋီကာ)

မွေးမြူခြင်းကြိယာသကတ်သည် - ဝစနဟေတု။

ကိုယ်ခြံသည် - ဝစနိယ။

ဝပု , ဂတ္ထံ-စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် - ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဥပမာ (၂၅၃)

သေဋ္ဌော+ဝဏ္ဏော သေဋ္ဌဝဏ္ဏော။
 သေဋ္ဌဝဏ္ဏော အဿ အတ္ထိတိ သေဋ္ဌဝဏ္ဏိ။
 မြက်သောအဆင်း၏+သောကဒဏ္ဍပုဏ္ဏားနှင့်ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်ဝစနယောတု။
 သောကဒဏ္ဍပုဏ္ဏား ခြံသည် ဝစနိယ။
 ဤအုဝဏ္ဏိ, ဥတ္တမဝဏ္ဏိ-စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။
 အဝကသန္ဓိ ပတိဋ္ဌဟန္ဓိ ဧတ္ထာတိ ဩကာသော။ (အဝ+ကသ+က)

ဝါကျဥပမာ (၂၅၄)

စုပတိ ကေတ္တနတိဋ္ဌတိတိ စပလော။ (အနုဝဋ္ဌိတော) (ဣဒိ။ ၁၈၄။)
 တခုသောနေရာ၌ မတည်တတ်သူ (ဝါ) လျှပ်ပေါ်လော်လီသူ။
 (တနည်း) စပံ+လာတိတိ စပလော။
 ချစ်စရာကောင်းအောင် ပြုမှုကိုယူတတ်သူ။ ((ဘာသာဋီ။ ၄၉၀။)
 စပလဿ+ဘာဝေါ စာပလ္လံ။ (သိဋီသစ်။)
 လျှပ်ပေါ်လော်လီသူ၏ (ဝါ) ချစ်စရာကောင်းအောင် ပြုမှုကို ယူတတ်
 သူ၏+သပိတ်ကို တန်းဆာဆင်ခြင်းစသော အမူအရာကြိယာနှင့် -ဂုဏေး+ ဂုဏ်စပ်
 -ဝစနယောတု။
 သပိတ်ကိုတန်ဆာဆင်ခြင်းစသော အမူအရာကြိယာခြံသည်-ဝစနိယ။
 စာပလ္လံ-စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် -- ဝစနိယတ္ထ။
 * စပလဿ ဘာဝေါ စာပလ္လံ , စာပလ္လံ ဝါ။ (သိဋီသစ်၊ ၂၉၁။)
 သီလံ အဿ အတ္ထိတိ သီလဝါ။ (ဋ္ဌ။ ၂၅၁။)
 စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလ၏+ဘုရားရှင်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်။

၁၃၅

အရိယံ သီလံ အရိယသီလံ။ အရိယသီလံ ယဿ အတ္ထိတိ
အရိယသီလံ။ (ဘာသာဋီကာ။)

ခီဏော ကမရာဂေါ ယဿ အတ္ထိတိ ခီဏကမရာဂေါ။

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၅၅)

ဗြဟ္မနိံ (သေဋ္ဌေ ဘဂဝတံ) ဘဝါ ဗြဟ္မညာ။

(တနည်း) ဗြဟ္မာနော (ဘဂဝတော) အပစ္စံ ဗြဟ္မညာ။

(တနည်း) ဗြဟ္မံ (သေဋ္ဌံ အရိယမဂ္ဂံ) ဇာနာတိတံ ဗြဟ္မညာ။ (သိဋ္ဌိသစ်)

မြတ်သောအရိယာမဂ်ကိုသိခြင်း ကြိယာသကတ်သည်လည်းကောင်း၊

မြတ်သောအရိယာမဂ် ၏+သိတတ်သော အရိယာသာဂကနှင့် အာရုံ+အာရမ္မဏီကာ
အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္ပန်သကတ်သည် လည်းကောင်း-ဝစနယေတု။

ရှင်သာရိပုတ္တရာ စသော အရိယာသာဂက တို့ဖြစ်သည်-ဝစနိယ။

အရိယဗြဟ္မာဏော-စသော၊ (ရိယာယ်သဒ္ဒါများသည်-ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၅၆)

ဥပဂန္နာ ဒုနောတိတံ ဥပဒ္ဒဝေါ။

ဥပဂန္နာ ဒဝတိ ပိဋ္ဌေတိတံ ဝါ ဥပဒ္ဒဝေါ။ (စာန်ဋီ။ သူစိ)

ကပ်၍ နှိပ်စက်ခြင်းကြိယာသကတ်သည်-ဝစနယေတု။

ကပ်၍ နှိပ်စက်တတ်သော ဘေးရန်ဖြစ်သည်-ဝစနိယ။

ဤတိ အဇည် ဥပသဂ္ဂေါ-စသော ပရိယာယ်-ဝစနိယတ္ထ။

ဝစနတ္ထမှတ်ဘွယ်

ဤသတိ အဘိဘဝတိတံ ဤသေက။ မဟန္တော+ဤသော မဟေသော။
(သိဋ္ဌိသစ်။ ၄၂၁)

မဟေသော ဣတိ+အက္ခယန္တိတံ မဟေသက္ခာ။

မြတ်သောအစိုးရသောပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍ ဆိုခြင်း ကြိယာသကတ်သည်
လည်းကောင်း၊ မြတ်သော အစိုးရသောပုဂ္ဂိုလ်၏အဖြစ်ဟုဆိုအပ်သော ဘဏ္ဍာ

၁၃၆

ဝနာဘောဂုဏ်၏ + နတ်တို့ခြံနှင့် ဂုဏ် + ဂုဏး အဖြစ်ဖြင့်စပ်ခြင်း သမ္မန်
သကတ် သည်လည်းကောင်း-ဝစနဟေတု။

မဟေသက္ခနတ်တို့ခြံသည်--ဝစနိယ။

မဟိဿရက္ခာ-စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည်--ဝစနိယတ္ထ။

အနုဂ္ဂပံအတ္ထံ ဘာဝေတိ ဝဇေတိတိ အာနုဘာဝေါ။ (ဓာတုပစ္စယဒီပနီ)

(တနည်း) အနုပုနုပ္ပုနံ တံသမဂီ ဘာဝေတိ ဝဇေတိတိ အာနုဘာဝေါ။

သောယေဝ အာနုဘာဝေါ။ (သိင်္ဃိသစ်။ ၁။ ၂၅။)

ပံသတိ သောဘာဝိသေသံ နာသေတိတိ ပံသု။ရေဏ။(ဣဒါဒိမောဂံ။ ၂)

ဝိသိတံ မံသံ+အသတိ ဘက္ခတိတိ ပိသာဓေ။ (သုစိံ)

ပံသု+နိဿိတာ+ပိသာဓာ ပံသုပိသာဓာ။ (သီဂဏ္ဍိ။ ၄၇၆)

ဝါကျဥမ္ဘာဉ် (၂၅၅)

အသိတဗ္ဗံ ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗန္တိ အာသံ။ ပုဋေန+နေတ္တာ+အာသံ ပုဋေဿံ။

(တနည်း) ပုဋေန နေတ္တာ အသိတဗ္ဗံ ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗန္တိ ပုဋေဿံ။ (သိင်္ဃိသစ်။ ၂၉၄)

အထုပ်ဖြင့်ယူဆောင်၍ စားခြင်းကြိယာ သကတ်သည်လည်းကောင်း၊

အထုပ်၏+ယူဆောင်၍ စားအပ်သော ရိက္ခာခြံနှင့် ဌာန+ဌာနီ+နိဿယ+နိဿိတ

အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်းသမ္မန်သကတ်သည် လည်းကောင်း ဝစနဟေတု။

လမ်းစာရိက္ခာခြံသည် ဝစနိယ။

ပါထေယျံ-စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ပထဿ+ဟိတံ-ပါထေယျံ။ (ဂူ။ ၂၃၀။)

ပထေ+ဟိတံ-ပါထေယျံ။ (ဓာနိင်္ဂီ။ ၃၈၀။)

လမ်းခရီး၏+အစီးအပွားဖြစ်သော ရိက္ခာနှင့် ဂုဏ်+ဂုဏး ဌာန+ဌာနီ

အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္မန်သည် ဝစနဟေတု။

သမ္မလံ-စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

အနုတိဇိဝတိတေနာတိအံသော ဘုဇိဿရော။ (ဣဒါဒိမောဂံ။ ၂၁၃။)

ဝါကျဉာဏ် (၂၅၈)

တဗျန္နဒိနံ သုခဂ္ဂဟဏတ္ထံ ဇာယတီတိသုဇာ။(ကံ)(သိဋ္ဌိသစ်။ ဒု။ ၂၆၇။)
 ယစ်ပူဇော်ကြောင်းထမင်းစသည်တို့ကိုလွယ်ကူစွာယူခြင်းအကျိုးငှာ ဖြစ်ခြင်း
 ကြိယာသကတ်သည် ၀စနဟေတု။
 ယစ်မေ့ယောက်မခြင်သည် ၀စနိယ။
 ဟောမဒဗ္ဗိ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည် ၀စနိယတ္ထ။

ဝါကျဉာဏ် (၂၅၉)

ဝါသနာဝေ+ဘာဂေါ ဝါသနာဘာဂေါ။
 ဝါသနာဘာဂေ+ပဝတ္ထာ ဝါသနာဘာဂိယာ။
 နှောင်အခါ တရားထူးကို ရခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်၍ဖြစ်သော
 ပုညကြိယာတို့၌ လေ့ကျင့်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော ဝါသနာအဘို့ဖြစ်၏ ၊ ဖြစ်သော
 အလုံးစုံသော ရှေး+နောက် စကားဖြစ်နှင့် အကျိုး ၊ အကြောင်းအဖြစ်ဖြင့်
 စပ်ခြင်းသဗ္ဗန်သည် ၀စနဟေတု။
 အလုံးစုံရှေးနောက်ဖြစ်သော စကားဖြစ်သည် ၀စနိယ။
 ဝါသနာဘာဂပုဝတ္ထာ-စသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည် ၀စနိယတ္ထ။
 ဝဿတိ သိဉ္စတိတိ ဝဿံ။ (မာန်ဋီ။ ၄၈)
 လောကံ ကုဟယန္တိ ဝိမ္မာပယန္တိတိ ကုဟကာ။ (ဋ္ဌ။ ၈၇)

ဝါကျဉာဏ် (၂၆၀)

ပကာရတောဥဒယဘဏ္ဍာနိအာဘရတိသံဟရတိ ဧတေနာတိ ဝါဘတံ။
 (သိဋ္ဌိသစ်)
 အတိုးဖြစ်သောဥစ္စာတို့ကို အပြားအားပြိုင် ကောင်းစွာဆောင်ခြင်း
 (စုဆောင်းခြင်း) ကြိယာသကတ်သည် - ၀စနဟေတု။

အရင်းအနှီးဥစ္စာခြစ်သည် - ဝစနိယ။

ဘဏ္ဍမူလံ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် - ဝစနိယတ္ထ။

* ဥဒယဇနတော ပဝေဝ+အာဘတံ ပါဘတံ။ (သဒ္ဒုဝိဒု) (သိဋ္ဌိသစ်)

အတိုးအပွားမရမီ ရှေးဦးစွာဆောင်ယူအပ်သော အရင်းအနှီးဥစ္စာ။

တံ တံ အတ္ထံ ပတ္ထန္ဇ္ဇတိ အဘရိယတေတိ ပါဘတံ။ လက်ဆောင်

ရ၏။ (သိဋ္ဌိသစ်)

ဝေတံ ပဝတ္တတိ ဧတေနာကိဝေတနံ။(ဘတံ)(ဝိ+တန) (ဏ္ဍာဒိ။ ၁၀၈။)

ဘဇတိ ဂစ္ဆတိတိ ဝေတနံ။ ဘဇ+တနနံ။ (ဘာသာဋီကာ။)

ဒိဝသေ ဒိဝသေ+ဒါတဗ္ဗံ ဒေဝသိကံ။ (သိဋ္ဌိသစ်)

မာသေ မာသေ+ဒါတဗ္ဗံ မာသိကံ။ (သိဋ္ဌိသစ်)

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၆၁)

မုဉ္ဇတိ ဧကာယာကံ မုဉ္ဇာ။ (ဘာသာဋီကာ။ ၂၉)

(ဒါနဝတ္ထုကို) စွန့်လွှတ်ခြင်းကြိယာသကတ်သည် - ဝစနိယတော။

စွန့်လွှတ်ကြောင်းဖြစ်သော ပရိစ္စာဂစေတနာခြစ်သည် - ဝစနိယ။

ပရိစ္စာဂါ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် - ဝစနိယတ္ထ။

မုဉ္ဇာစ+သာ+စေတနာစာတိ မုဉ္ဇစေတနာ။ (ဘာသာဋီကာ)

သေဗ္ဗံ မနသာရံ၊ ဌာနန္တရံ ဝါ အဿ အတ္တိတိ သေဗ္ဗိ။ (နိတိ။ ပဒ။)

(မြတ်သောဥစ္စာနှစ်မြတ်သောရာထူးခြစ်၏+သူဌေးခြစ်နှင့်- ဂုဏ်+ဂုဏေး။

ဝံ+သာမိစရံ)

ဘာနိနည်း၊ သံစနံ+သေတိ ဂဝေသတိတိ သေဗ္ဗိ။ (သံ+သေ+တိ)

(ဥစ္စာကို ရာမှီးခြင်းကြိယာသကတ်သည်လည်းကောင်း၊ ဥစ္စာ၏+ ရာမှီး

ဝတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ဂုဏ်+ဂုဏေး၊ အာရုံ+အာရမ္မဏိကာ၊ သံ+သာမိစရံ)

ဘူသံ၊ ပုနပျုနံ ဝါ ဒုက္ခိတသဒ္ဓေန ရဝန္တိ အသ္မိန္တိ ဧရာရဝေါ။ (ဓာန်ဋီ။

၅၇၂)

မဟန္ဇောစ သော ရောရဝေါစာတိ မဟာဧရာရဝေါ။ (ဓာန်ဋီ။ ၆၅၇)

၁၃၉

ဝါကျဉာဏ် (၂၆၂)

ဗြဟ္မံ+အကတိတိ ဗြဟ္မဟုဏော။

ဗေဒင်ကိုသရဇ္ဈာယ်ခြင်း ကြိယာသကတ်သည်လည်းကောင်း၊ ဗေဒင်၏ +သရဇ္ဈာယ်သော ပုဏ္ဏားနှင့် အာရုံ+အာရမ္မဏိက သာဓု+သာဓက အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ပန်သည်လည်းကောင်း ဝစနုဟေတု။

ပုဏ္ဏားခြစ်သည် ဝစနိယ။

ဗြဟ္မ ဗန္ဓု ဒွိဇော စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ယဇိယတေ သမာဒိယတေတိ ယညော။

ဆောက်တည်ခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ဝစနုဟေတု။

ဆောက်တည်အပ်သော ငါးပါးသီလခြစ်သည် ဝစနိယ။

ယဇိတော စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဉာဏ် (၂၆၃)

သုဝိရေ+ဇာတံ သောဝိရကံ။ (ဘာသာဋီကာ)

သုဝိရရဋ္ဌေ+ဘဝံ သောဝိရကံ။ (ဓာန်ဋီ။ ၄၆၀)

သုဝိရတိုင်း၏+ဖြစ်သောပအုံးရည်ခြစ်နှင့်ဌာန+ဌာနံစပ် - ဝစနုဟေတု။

သုဝိရတိုင်း၌ ဖြစ်သော ပအုံးရည်ခြစ်သည် ဝစနိယ။

ကစ္ဆိယံ အာရနာဋံ ထုသောဒကံ စသော ပရိယာယ် ဝစနိယတ္ထ။

ထဝီယတိတိ ထုသော။ (ဝိဟိကဇော) (ဏ္ဍာဒိမောဂ်။ ၂၁၄)

ထုသထော+ဇာတံ+ဥဒကံ ထုသောဒကံ။ ထုသောဒကတော ဝါ ဇာတံ ထုသောဒကံ။ (ဓာန်ဋီ။ ၄၆၀)

ဝါကျဉာဏ် (၂၆၄)

ပဌမမေဝ ဝဇိတဗ္ဗာတိ ပဗ္ဗဇာ။ (ကစုည်း။ ၆၃၈ သုတ်)

၁၄၀

ရေးဦးစွာကပ်ရောက်ခြင်း ကိရိယာသကတ်သည် ပစနယောတု။
ရှင်အဖြစ်သည် ဝစနိယ။
သာမဏေရဘာဝေါစသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည် ဝစနိယတ္ထ။
ဝိဂတာ+မတ္တာ (သဒိသပမာဏံ ဇေတေန ဟေတုဘူတေနာတိ ဝေမတ္တံ။

(ဇာန်ဇို။ ၇၆၄)

(ကန်နည်း) ဝိ (ဝိသဒိတာ)+မတ္တာ ယေသန္တံ ဝိမတ္တာ၊ ဝိမတ္တာယေဝ ဝေမတ္တာ။

(သွတ္တံ ၌ (၈)ပစ္စည်းသက်)

ဝေမတ္တာနံ+ဘာဝေါဝေမတ္တာ။ ပုဂ္ဂလာနံ+ဝေမတ္တာပုဂ္ဂလဝေမတ္တာ။
နာနာ+ဘာဝေါ နာနတ္ထံ။ ပုဂ္ဂလာနံ+နာနတ္ထံ ပုဂ္ဂလနာနတ္ထံ။

(ဘာသာဋီကာ။ ၁၅၄)

ခါကျဉ်ယျာဉ် (၂၆၅)

နတ္ထံ ပရော ဇနော တထာ ဖလသစ္စိကရဏေ ပစ္စယော ယဿာတိ
အပရပစ္စယော။ (ကံ) (သိဋ္ဌိသင်္ဂ။ ၃၆၇။)

အရဟတ္တဖိုလ်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်း၌ မိမိမှတစ်ပါးသော ယုံကြည်
အပ်သော ပုဂ္ဂိုလ် မရှိခြင်း၏+အရဟတ္တဖိုလ်ကို မျက်မှောက်ပြုပြီး ရဟန္တာ
ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ဂုဏ်၊ ဂုဏေး အဖြစ်ဖြင့် စပ်ခြင်း သမ္ပန်သည် ဝစနယောတု။

အရဟတ္တဖိုလ်ကို မျက်မှောက်ပြုပြီး ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည် ဝစနိယ။

အနုညပစ္စယံ အရဟတ္တသစ္စိကတံ စသော ပရိယာယ် - ဝစနိယတ္ထ။

ဂရုဏနည်း။ ။ အရဟတ္တဖလသစ္စိကရဏေပရော+ပစ္စယော+ယဿာတိ ပရပစ္စ
ယော(အရဟတ္တဖိုလ်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်း၌ အခြားသူဟူသော ယုံကြည်စရာရှိသူ)
န+ပရပစ္စယော အပရပစ္စယော။ ကံအပရပစ္စယံ။ (ဘာသာဋီကာ။ ၁၅၆။)

ခါကျဉ်ယျာဉ် (၂၆၆)

ပဌမံ ဂစ္ဆတိ ဒိဝသဘာဝေန ပဂတ္တတိတိ ပဂေါ။ (သိဋ္ဌိသင်္ဂ)
ရေးဦးစွာနေ့၏အဖြစ်အားဖြင့်ဖြစ်ခြင်းကြိယာသကတ်သည်ဝစနယောတု။

နံနက်စောစောအချိန်ကာလဖြစ်သည် - ဝစနိယ။
 ပါတော စသော ပရိယာယ် သဒ္ဓါများသည် - ဝစနိယတ္ထ။
 ဥစ္စံ+နာဒေါ ဥန္နာဒေါ။ ဥန္နာဒေါ+ယဿာ+အတ္ထိတိ ဥန္နာဒိနိ။
 (ကျယ်သောအသံ၏+ပရိဗိုဇ်ပရိသတ်နှင့် ဂုဏ်+ပုဏေး စပ်)
 လောကနံ သူရဏာဝံ ဇနေတိတိသုရိယော။(သူရ+ဣယ)(မာန်ငို။ (၆၂)

ဝါကျဥပ္ပာဉ် (၂၆၇)

အမူယုထာတိ မူတ္တ။ (သူစိ)
 တွေဝေခြင်းကြိယာသကတ်သည် - ဝစနဟေတု။
 (လမ်းခရီး၌) ကွေပေကြကုန်သော သူတို့ဖြစ်သည် - ဝစနိယ။
 မန္တော ဗာလော စသောပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည် - ဝစနိယတ္ထ။
 အယံ ကိံ ဝဒဟိ၊ အယံ ကိံ ဝဒတိတိ ကုတူဟလံ ကောလာဟလံ
 ဧတ္ထ အတ္ထိတိ ကောတူဟလာ။ (သိဋ္ဌိသစ်။ ၃၇၃)
 ဥစ္စံ ကုလံ ဥစ္စာကုလံ။ ဥစ္စာကုလံ တေဿ ကိံ ဥစ္စာကုလံနော။

ဝါကျဥပ္ပာဉ် (၂၆၈)

သညာ+အဂ္ဂါ+ဧဟောတိ သညဂ္ဂံ။ အာကိဉ္စညာယတနံ။ (သိဋ္ဌိသစ်။)
 မြတ်သောသညာ၏+အာကိဉ္စညာယတနာ ဈာန်နှင့် ဌာနိ၊ ဌာန၊ ဂုဏ်+
 ဂုဏေးစပ် - ဝစနဟေတု။
 အာကိဉ္စညာယတနာ ဈာန်ဖြစ်သည် ဝစနိယ။
 သညာသေဋ္ဌံ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဓါများသည် ဝစနိယတ္ထ။
 သဿ+ဣဒံသကံ။(အတ္တနာအဓိဂတဈာန်။)သကေ+သညာ သကသညာ။
 သကသညာ တေဿ အတ္ထိတိ သကသညိ။ (သိဋ္ဌိသစ်။ ၃၇၉။)

ဝါကျဥပမာ (၂၆၉)

“မမယ်ဒ” နို့ ဓနာယ်တပွဲ သဒ္ဒါယ်တပွဲ နေ။
မဟန္တံ+ခနံ တေဿ ဗြာဟ္မကဿာတိ မဟဒ္ဒနော။
များသောဥစ္စာ၏+တောဒေယျပုဏ္ဏားဖြစ်နှင့်သံ+သာမိ၊ ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ်

ဝစနဟေတု၊

များသောဥစ္စာရှိသော တောဒေယျပုဏ္ဏားဖြစ်သည် ဝစနိယ။
အနော၊ မဟာဘောဂေါ စသော ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ဝစနတ္ထမှတ်ခွယ်

တုဒိ(သည်တောဂါမော)နိဝါသောတေဿာတိ တေးဒေယျော။ (ဋီသစ်)
တုဒိဣဟူသောနေရာအရပ်၏+ပုဏ္ဏားကြီးနှင့်ဌာန+ဌာနိစပ်ဝစနဟေတု။
တောဒေယျပုဏ္ဏားဖြစ်သည် ဝစနိယ၊တုဒိဿရော၊ တုဒါဓိပတိ စသော

ပရိယာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

သမ္ပိဏ္ဏေတွာ-ပေါင်း၍+အာဟရဏံ ဆောင်ခြင်း=သမာဟာရော။

(တစ်နည်း) အာဟရိယတေတိ အာဟာရော။

သမ္ပိဏ္ဏေတွာ+အာဟာရော သမာဟာရော။

ပေါင်း၍ (တစ်ပေါင်းတည်းဖြစ်အောင်) ဆောင်ထားအပ်သော ပျားအုံ။

(ဘာသာဋီကာ)

ဝါကျဥပမာ (၂၇၀)

ဒိဗ္ဗန္တိ ဧတ္ထ(ပဉ္စမိ ကာမဂုဏေဟိ သမင်္ဂီဘူဟာ ဟုတွာ) ဝိစရန္တိ။
ကိဋ္ဌန္တိ ဇောတေန္တိစာတိ ဒေဝါ။ (ဒေဝလောကာ) (သိဋီသစ်)

ယန္တိ ဥပဂစ္ဆန္တိ ဧတေနာတိ ယာနိယော။ (ယာ+အနိယ) (သိဋီသစ်)

ဒေဝါနံ (ဒေဝလောကာနံ) + ယာနိယော ဒေဝယာနိယော။

နတ်ပြည်၏+ဣဒ္ဓိဝိစေအဘိညာဉ်နှင့်အကျိုး+အကြောင်းစပ် ဝစနဟေတု၊

နတ်ပြည်ကိုသို့ရောက်ခြင်း ဣဒ္ဓိဝိစေအဘိညာဉ်သည် ဝစနိယ။

၁၄၃

ဒေဝလောကယာနိယော ဒေဝလောကဂမနံ . စသောပရိယာယ်-
ဝစနိယတ္ထ။

ဝစနတ္ထမှတ်ကွယ်

စတ္တာရော မဟာရာဇာနော ဧတေသံ ဣဿရာတိ စာတု မဟာ
ရာဇိကာ။ (သိင်္ဃိသစ်)

(တနည်း) စတ္တာရော + မဟာရာဇာနော စတုမဟာရာဇံ။ (ဒိဂု)
စတုမဟာရာဇံ + ဧတေသံ ဣဿရာတိ စတုမဟာရာဇိကာ-ဟုပြု။
ဧတေသံဣဿရ အနက်၌ ဣက ပစ္စည်းသက်။ (ဘာသာဋီကာ)

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၇၁)

ပပန္နိ ဧတ္ထာတိ ဟံ။
အပြားအားဖြင့်သောက်ခြင်း ကြိယာသကတ်သည် ပစနဟေယု၊
ရေဆိပ်ခြစ်သည် ဝစနိယ၊
တိတ္ထံ စသော ပရိပာယ်သဒ္ဒါများသည် ဝစနိယတ္ထ။

ဝါကျဥယျာဉ် (၂၇၂)

စိရံ နိက္ခန္ဓဿ အဿာတိ စိရနိက္ခန္ဓော၊
ထွက်သွားပြီး၍ ကြာမြင့်သောကာလ၏+ယောက်ျားခြစ်နှင့် ကာလ+
ကာလန္တံ၊ ဂုဏ်+ဂုဏေးစပ် ပစနဟေယု၊
ထွက်သွားပြီး၍ကြာမြင့်သောကာလရှိသောယောက်ျားခြစ်သည် ဝစနိယ၊
စိရာဝသဋ္ဌေ၊ စိရကာလနိက္ခန္ဓော စသောပရိယာယ် ဝစနိယတ္ထ။

၁၄၄

“နောက်ဆက်တွဲမှတ်သွယ်”
၃ -နံပါတ် စည်းမျဉ်း

(၁) ကိဉ္ဇာပိ၊သစေပိ၊ယဒိ၊သစေ၊အထစေ။ (၂) လက္ခဏာရူပိ၊ (၃) နနု၊ နနုစ အစရှိသော ဝါကျတို့တွင် တခုခုကို ထုတ်ပြု၍ ၎င်းတို့ကို ဝါကျ၌ ထားရခြင်း အကြောင်းနှင့်တကွ “ စောဒကာဘောဂ၊စောဒနာ၊ပရိယာရာဘောဂ၊ ပရိယာရ၊ အနုဂ္ဂဟ၊အရူပိ” စသော သက်ဆိုင်ရာ အဓိပ္ပါယ်ကို မေးခြင်း။

“ ကိဉ္ဇာပိ -စသည် ထားရခြင်းအကြောင်း”

- ၁။ သဒ္ဓါ - နက်မျိုး ၊ ကြောင်း- ကျိုးလေးချက်၊ မနှစ်သက်၊ ထားတက် ကိဉ္ဇာပိ။
- ၂။ ပါဠိတော်ကို၊ သဒ္ဓါဆို၊ ဌ-ကို နက်ဟု သိ။
- ၃။ အဋ္ဌကထာ၊ ကြောင်းကျိုးမှာ၊ ခေါ်ပါကြောင်းကျိုးသိ။
- ၄။ မနှစ်သက်ရာ၊ သိလိုခါ၊ စောတနာလှမ်း၍ ကြည့်။

အဓိပ္ပာယ်

သဒ္ဓါကို သော်လည်းကောင်း၊ အနက်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ အကြောင်းကို သော်လည်းကောင်း၊ အကျိုးကို သော်လည်းကောင်း စောဒကပုဂ္ဂိုလ်က မနှစ်သက် မကျေနပ်ဖွယ်ရှိ၍ ထိုစောဒက၏ အပြစ်တင်မှုကို ဖယ်ရှားနိုင်ရန် ကိဉ္ဇာပိ- စသည်ဖြင့် ရေးတတ်ကြသည်။ ထိုတွင်“ပါဠိတော်ကို သဒ္ဓါ”ဟုခေါ်သည်။ “အဋ္ဌကထာကို အနက်” ဟုခေါ်သည်။အဋ္ဌကထာလာအကြောင်းကို“အကြောင်း” ဟု ခေါ်သည်။အဋ္ဌကထာလာ အကျိုးကို အကျိုးဟု ခေါ်သည်။ “စောဒကက မည်သည်အချက်ကို မနှစ်သက်ဖွယ်ရှိသနည်း။”ဟူသောအချက်ကို သိလိုလျှင် စောဒနာကို လှမ်း၍ကြည့်ရသည်။ ထိုစောဒနာသည်ပင် စောဒက မနှစ်သက် ဖွယ်ရှိသော အချက် ဖြစ်လေသည်။

“အမှတ် ၁၊ ကိဉ္ဇာပိအုပ်စု စတုတ္ထထုတ်ပုံ”

[ကိဉ္ဇာပိ၊ကာမံ၊ကာမဉ္ဇေ၊စေပိ၊သစေပိ၊ယဒပိ၊အထပိ၊]

- ၁။ ကိဉ္ဇာပိင်္ဂ၊ ပါဠိတိုင်ရုံ၊ တင်တုံစောဒက-အဘော်ပြု။
- ၂။ ပန - တထာ၊ စပ်ပုဒ်မှာ၊ စောဒနာ ပရိယာရ။

- ၃။ ကျန်သမျှသာ၊ စကားမှာ၊ ပရိဟာရာဘောဂ။
- ၄။ ပရိဟာရ၊ မပြုမူ၊ ကိုယ်က န - သွင်း၊ န - ရှိလျှင်းသော်၊ န - ကိုကော် ထွက်ပေါ်စောဖလ။

အမှတ် ၂၊ ပန - အုပ်စု စတုက္ကထုတ်ပုံ

[ပန, ဝေပဗ္ဗိ, ဧဝံသန္ဓေပိ, အပိစ, အထခေါ, တထာပိ။]

- ၁။ ပန-ဂရဟာ၊ ထွန်းလေရာ၊ ရှေ့မှာ ကိဉ္ဇာညှပ်။
- ၂။ ကိဉ္ဇာညှပ်က၊ အဘောဂ၊ မှတ်ကြကော်နံသတ်။
- ၃။ ကိဉ္ဇာဟူမျှ၊ စတုက္က၊ ထုတ်ပြမခဲကပ်။

အဓိပ္ပါယ်

ဝါကျနှစ်ခုရှိရာ၌ နောက်ဝါကျတွင် ပါဝင်သော ပန-ဘဒ္ဒါက ဂရဟာ အနက်ကို ထွန်းပြလျှင် " ပန၊ သို့သော်လည်း " ဟု အနက်ပေးရလျှင် ရှေ့ဝါကျ၌ ကိဉ္ဇာပိ ပါသကဲ့သို့ မှတ်ရမည်။ ထို့ကြောင့် ထိုရှေ့ဝါကျသည် စောဒကဘောဂ ဖြစ်လာသည်။ ဤသို့စသည်ဖြင့် ကိဉ္ဇာပိ အုပ်စုတုန်းက အတိုင်းပင် စတုက္ကထုတ်ယူရမည်။

အမှတ် ၃၊ လက္ခဏာရစ် ဝါကျစတုက္က ထုတ်ပုံ

- ၁။ လက္ခဏာရစ်၊ ပိ-၏ ထိုင်ရာ၊ ပုဒ်တိုင်မှာ၊ စောဒကဘောဂ။
- ၂။ ပိ-၏ ထိုင်ရာ၊ လက္ခဏာ၊ ပြင်ပါကြိယ။
- ၃။ ဌ+ဋိဋ္ဌိလာ၊ ကြောင်းကျိုးမှာ၊ ပရိဟာရာဘောဂ။
- ၄။ ကျန်သမျှမှာ၊ စောဒနာ၊ ပရိဟာရလည်းရ။
- ၅။ ပရိဟာရ၊ န-မပြုမူ၊ ကိုယ်က န - သွင်း၊ န-ရှိလျှင်းသော်၊ န-ကိုကော်၊ ထွက်ပေါ်စောဖလ။

အမှတ် ၄၊ နနု-နနုစ-ဝါကျ စတုက္က ထုတ်ပုံ

- ၁။ နနုစပ်ရာ၊ ပုဒ်တိုင်မှာ၊ စောဒကဘောဂ။

၁၄၆

- ၂။ ကသ္မာစပ်ရာ၊ ပုဒ်တိုင်မှာ၊ စောဒနာ - ပရိဟာရ။
- ၃။ ကျန်သမျှသာ၊ ပုဒ်တို့မှာ၊ ပရိဟာရာဘောဂ။
- ၄။ စောဒကာက၊ န-မပြုမူ ကိုယ်က န - သွင်း၊ န-ရိလျှင်းသော်
န-ကိုကော်၊ ထွက်ပေါ် စော-ဖလ။

အမှတ် ၅၊ အနုသန္ဓေဝါကျ စတုက္ကထုတ်ပုံ

စကားနှစ်ရပ်၊ သန္ဓေစပ်က၊ ရှေ့ဌာနကို၊ စောဒကအာဘော်၊ ဟိတ်ခတ်လျော်၊
ရှုမြော်တဝ၊ နောက်ဌာနကျန်၊ အာဟာကံမှာ၊ စောဒနာ၊ သေသာကြွင်းလတ်၊
အဖြေမှတ်။ (နိယာမ)

အဓိပ္ပါယ်

အနုသန္ဓေဝါကျ၌ စတုက္ကထုတ်လိုလျှင် ပုဗ္ဗာနုသန္ဓေကို စောဒကာ
ဘောဂလုပ်ပါ။ အာဟာစသော ကြိယာ၏ ကံကို စောဒနာနှင့် ပရိဟာရ
လုပ်ပါ။ ကျန်သမျှသော စကားတို့ကို ပရိဟာရာဘောဂ လုပ်ပါ။

အမှတ် ၆၊ ဒဠိကရဏဝါကျ စတုက္ကထုတ်ပုံ

- ၁။ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗာ၊ ပုဒ်ကိုသာ၊ စောဒကာဘောဂ။
- ၂။ သံဝဏ္ဏနာ၊ ပုဒ်များမှာ၊ စောဒနာ - ပရိဟာရ။
- ၃။ ဒဠိကရဏာ၊ ဝါကျမှာ၊ ပရိဟာရ ဘောဂ။

အနုဂ္ဂဟ၊ အရစ် - ယူဆနည်း

- ၁။ ပနစပ်ရာ၊ ယုတ်နည်းပါ၊ ယူရာ-အရစ်။ (ဂရုဟာ)
- ၂။ ပနစပ်ရာ၊ များမြတ်ပါ၊ ယူရာနုဂ္ဂဟ။ (သမ္ဘာဝနာ)
- ၃။ ပန-နုဂ္ဂဟာ၊ ထွန်းလေရာ၊ ကိဉ္စာ - အရစ်။
- ၄။ ကိဉ္စာ - နုဂ္ဂဟာ၊ ထွန်းလေရာ၊ ပနာ - အရစ်။

ဝစနာဒိဆတ္တခွဲနည်း

- ၁-နိပ္ပန္နကို၊ ဝစနဆိုလော့။ ၂-ဝိဂြိုဟ်ဝါကျ၊ ဝစနတ္ထတည်း။
- ၃ - ထိုမှဟေတု၊ မှတ်ရှုသကတ်။ ၄-နိပါတ်ဣတိ၊ ဇောတကသိလေ။
- ၅-ဒြပ်တွေမှာ၊ မှတ်လေဝစနိယ။ ၆-ဝေဝစနကို၊ ဝစနိယတ္ထဆိုသည်။
- ဝိဂြိုဟ်တွေတိုင်း ခွဲနည်းတည်း။

အဓိပ္ပါယ်

- ၁။ ပုဒ်ပြီး နိပ္ပန္နသည် “ဝစနံ”မည်၏။
- ၂။ နိပ္ပန္န၏ အနက်ဖြစ်သော ဝိဂြိုဟ်ဝါကျသည် “ ဝစနတ္ထ”မည်၏။
- ၃။ ကိတ်အရာ၌ နိပ္ပန္န၏ အကြောင်းဖြစ်သော သကတ္ထကြိယာသည် “ဝစနဟေတု”မည်၏။ သမာသ်၊တဒ္ဓိတ်အရာ၌ အစပ်သမ္မန်သည် “ဝစနဟေတု”မည်၏။
- ၄။ သကတ္ထကြိယာကို ထွန်းပြုတတ်သော ဣတိသဒ္ဓါမှသည် “ဝစနဟေ တု ဇောတက”မည်၏။
- ၅။ ပစ္စည်းသည် ဟောအပ်သော ဒြပ်အနက်သည် “ဝစနိယ”မည်၏။
- ၆။ ဝစနိယ၏ အနက်ဖြစ်သော ပရိယာယ်သဒ္ဓါမှသည် “ဝစနိဇာတ္ထ”မည်၏။

မှတ်ချက် - ဘာဝသာဓနဝိဂ္ဂဟ၌ ဝစနဟေတုဇောတက မရကောင်းဟု

မှတ်ပါ။

ဦး ရေ	ဝတ္ထုပုဒ်အစားပုံ			
	ပ	ဒု	တ	စ
၁	ယ	ယ	ယ	ယ
၂	ယ	ဇ	ယ	ဇ
၃	ဇ	ယ	ဇ	ယ
၄	န	ယ	န	ယ
၅	ယ	တူ ဘူ	ယ	တူ ဘူ
၆	တူ ဘူ	တူ ဘူ	တူ ဘူ	တူ ဘူ
	တူ ဘူ	ယ	ဘူ	ယ
၇	ဘ	ဇ	ယ	ဇ
၈	ယ	ဇ	ဘ	ဇ
၉	ဘ	ဇ	ဘ	ဇ
၁၀	ရ	ဇ	ယ	ဇ
၁၁	ယ	ဇ	ရ	ဇ
၁၂	ရ	ဇ	ရ	ဇ
၁၃	န	ဇ	ယ	ဇ
၁၄	ယ	ဇ	န	ဇ
၁၅	န	ဇ	န	ဇ
၁၆	တ	ဇ	ယ	ဇ
၁၇	ယ	ဇ	တ	ဇ
၁၈	တ	ဇ	တ	ဇ
၁၉	မ	ဇ	ယ	ဇ
၂၀	ယ	ဇ	မ	ဇ
၂၁	မ	ဇ	မ	ဇ
၂၂	သ	ဇ	ယ	ဇ
၂၃	ယ	ဇ	သ	ဇ
၂၄	သ	ဇ	သ	ဇ

ဝတ္ထုဂါထာ
ပထျှဝတ္ထုဂါထာ
ဝိပရိတ ပထျှဝတ္ထုဂါထာ
စပလာဝတ္ထုဂါထာ
ပိင်္ဂလဝိပုလဂါထာ
သေတဝိပုလဂါထာ
(ဝစနတ္ထ ဇောတိကအလို)။
သေတဝိပုလဂါထာ။
(ဆပ္ပစ္စယဒီပနီကအလို)။
ပဌမဘကာရဝိပုလဂါထာ။
တတိယ ဘကာရဝိပုလဂါထာ။
ဥဘယ ဘကာရဝိပုလဂါထာ။
ပဌမ ရကာရဝိပုလဂါထာ။
တတိယ ရကာရဝိပုလဂါထာ။
ဥဘယ ရကာရဝိပုလဂါထာ။
ပဌမ နကာရဝိပုလဂါထာ။
တတိယ နကာရဝိပုလဂါထာ။
ဥဘယ နကာရဝိပုလဂါထာ။
ပဌမ တကာရဝိပုလဂါထာ။
တတိယ တကာရဝိပုလဂါထာ။
ဥဘယ တကာရဝိပုလဂါထာ။
ပဌမ မကာရဝိပုလဂါထာ။
တတိယ မကာရဝိပုလဂါထာ။
ဥဘယ မကာရဝိပုလဂါထာ။
ပဌမ သကာရဝိပုလဂါထာ။
တတိယ သကာရဝိပုလဂါထာ။
ဥဘယ သကာရဝိပုလဂါထာ။

“ဘာဝါလင်္ကာရထုတ်ပုံ နယူပဒေသမှတ်အနွယ်”

- (၁) စိတ်၏ဖြစ်ခြင်း၊ ယူးအခြင်းကို၊ ဘာဝဆိုလော၊
- (၂) ထို၏မူလ၊ အကြောင်းမှာမူ၊ အာရမ္မဏ၊
- (၃) ကြောင်းဖျားကမူ၊ ဥဒ္ဓိဟူ၏။ နှစ်ဆူဝိဘာဝ၊ ဂေကက်ယူကြလော၊
- (၄) ဘာဝသိမ္မ၊ အကျိုးစုမှာ၊ နုဘာဝါသည် ဘာဝါလင်္ကာ ရထုတ်နည်းတည်း။

အဓိပ္ပါယ်။ ။ အာရုံတခုကို အကြောင်းပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော စိတ်၏ဖြေပုံအထူးကို “ဘာဝ”ဟုခေါ်သည်။ ဘာဝဟူသည်ဌာယံဘာဝကို ဆိုလိုသည်။ ထိုဘာဝ၏ လိုရင်း မူလပဓာန အကြောင်းကို “အာရမ္မဏဝိဘာဝ”ဟုခေါ်သည်။ ထိုဘာဝ၏ အခြံအရံ ဖြစ်သော အကြောင်းကို “ဥဒ္ဓိပနဝိဘာဝ”ဟုခေါ်သည်။ “ပိဘာဝ”ကို သိစေတတ်သော ကိုယ်အမူအရာ၊ နှုတ်အမူအရာဟု ဆိုအပ်သော အကျိုး အရပ်ရပ်ကို “အနုဘာဝ” ဟုခေါ်သည်။

ဂါထာနှင့်စုက္ကိယဝါကျတို့၌ ကံပုဒ်အရကို အာရမ္မဏဝိဘာဝထုတ်၍၊ ထို ကံပုဒ်၏ ဝိသေသနကိုလည်းကောင်း၊ ထိုကံပုဒ်နှင့်ဆက်သွယ်သော ကြိယာ ဝိသေသနကို ဇနည်း ကောင်း၊ ကံပုဒ်နှင့်ဆက်သွယ်သော အာဏာရစကားရပ်ကို လည်းကောင်း ဥဒ္ဓိပန ဝိဘာဝထုတ်ရသည်။ ထိုဘာဝမှအကောင်အားသည်ပေါ်လာသော အကျိုးဆက်ကို အနုဘာဝ ထုတ်ရသည်။

၁၅၀

ဌာနိကာ(၉)ပါး

ရတိဟာသောစ သောကောစ၊ ကောမုဿဟ ဘယမ္ပိစ၊
ဇီဂုတ္တာ ဝိမုယောစေဝ၊ သမောစ နဝ ဌာယိနော။

ရုဒ(၉)ပါး

သိဂါရ ဟဿ ကရုဏာ၊ ရုဒ္ဓ ဝိရ ဘယာနကာ။
ဗိဘစ္ဆ+မ္ပတ သန္တာစ၊ ရသာ ဌာယိန နုက္ကမာ။
ဌာယိဘာဝနှင့်ရသတွဲပုံအောက်ပါဇယားကိုကြည့်ရှုရန်အောင်လေ့လာထားပါ။

စဉ်	ဌာနိကာဝ	ရသ	သဘာဝတူနှင့်အဘိဓမ္မာ
၁	ရတိ	သိဂါရ	ချစ်ခင်နှစ်သက်ခြင်းကြည့်လင်ခြင်း (ဝါ) တဏှာ (အချို့ပီဏိ)
၂	ဟာသ	ဟဿ	ရယ်ရွှင်ဝမ်းမြောက်ခြင်းသောမနဿဝေဒနာ(အချို့မုဒိတာ)
၃	သောက	ကရုဏာ	စိုးရိမ်ပူဆွေးခြင်း(ဝါ)ဒေါမနဿဝေဒနာ
၄	ကောစ	ရုဒ္ဓ	ကြမ်းကြုတ်ခက်ထန်ခြင်း(ဝါ) ဒေါသ
၅	ဥဿာယ	ဝိရ	ရဲရင့်အားထုတ်ခြင်း(ဝါ) ဝီရိယ
၆	ဘယ	ဘယာနက	ကြောက်ရွံ့ခြင်း(ဝါ) တွန့်ဆုတ်သောဒေါသ
၇	ဇီဂုတ္တာ	ဗိဘစ္ဆ	စက်ဆုတ်ခြင်း(ဝါ)တွန့်ဆုတ်သောဒေါသ
၈	ဝိမုယ	ဘန္တုတ	အံ့ဩခြင်း(ဝါ)ဆန္ဒ(အချို့-ပီတိ-သောမနဿ)
၉	သမ	သန္တာ	ငြိမ်းအေးခြင်း(ဝါ) ပဿဒ္ဓိ(အချို့သမာဓိ)

- ***အဘိဓမ္မာဘွယ်***
- (၁) သိဂါရသည် "ကာမ ဓမ္မ" ဟု နှစ်မျိုးပြား၏။
 - (၂) ဟဿသည် "သောမနဿ မုဒိတာ"ဟု နှစ်မျိုးပြား၏။
 - (၃) ကရုဏာသည် "ကာမ ဓမ္မ" ဟု နှစ်မျိုးပြား၏။

ဘဒ္ဒန္တ သုစိတ္တာဘိဝံသ၏

- ၁။ သီလက္ခန်ဝါကျဉ်းယျာဉ် ပဌမတွဲ ထွက်ပြီ
- ၂။ သီလက္ခန်ဝါကျဉ်းယျာဉ် ဒုတိယတွဲ ထွက်ပြီ
- ၃။ ပါရာဇိကဏ် ဝါကျဉ်းယျာဉ် ပဌမတွဲ ထွက်ပြီ
- ၄။ ပါရာဇိကဏ် ဝါကျဉ်းယျာဉ် ဒုတိယတွဲ ထွက်ပြီ
- ၅။ အတ္ထယောဇနာ နယူပဒေသ ထွက်ပြီ